

T.C.
AMASYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ BİLİM DALI

SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE GÜNCEL OLAYLARDAN
YARARLANMANIN ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN MEDYA
OKURYAZARLIĞI DÜZEYİNE ETKİSİ

Yüksek Lisans

SİNEM SİVRİ

AMASYA
HAZİRAN-2025

T.C.
AMASYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ BİLİM DALI

SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE GÜNCEL OLAYLARDAN
YARARLANMANIN ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN MEDYA
OKURYAZARLIĞI DÜZEYİNE ETKİSİ

Hazırlayan
Sinem SİVRİ

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Önder ERYILMAZ

AMASYA-2025

TEZ ONAY SAYFASI

Sinem SİVRİ tarafından hazırlanan “SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE GÜNCEL OLAYLARDAN YARARLANMANIN ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN MEDYA OKURYAZARLIĞI DÜZEYİNE ETKİSİ” başlıklı çalışma aşağıdaki jüri tarafından 26/05/2025 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oy birliği/oyçokluğu ile Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilgiler Eğitimi Ana Bilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri

İmza

Danışman : Doç. Dr. Önder ERYILMAZ

Üye : Doç. Dr. Uğur GEZER

Üye : Doç. Dr. Nazan KAHRAMAN

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım. ../.../...

.....

Doç. Dr. Hadi BELGE

Sosyal Bilimler Enstitü Müdürü

ETİK BEYAN SAYFASI

Tezimin içerdığı yenilik ve sonuçları başka bir yerden almadığımı ve bu tezi Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünden başka bir bilim kuruluşuna akademik gaye ve unvan almak amacıyla vermediğimi; tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada kullanılan her türlü kaynağa eksiksiz atıf yapıldığını, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu bildirir, aksinin ortaya çıkması durumunda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

26/05/2025

Sinem SİVRİ

İmza

ÖZET

SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE GÜNCEL OLAYLARDAN YARARLANMANIN ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN MEDYA OKURYAZARLIĞI DÜZEYİNE ETKİSİ

Sinem SİVRİ

Amasya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans, Haziran/2025

Danışman: Doç. Dr. Önder ERYILMAZ

Bu araştırmanın temel amacı, Sosyal Bilgiler dersinde güncel olaylardan yararlanmanın ortaokul öğrencilerinin medya okuryazarlığı düzeyine etkisinin araştırılmasıdır. Araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden ön test- son test kontrol gruplu yarı deneysel desen kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 2023-2024 eğitim öğretim yılında, bir ilin bir devlet ortaokulunda öğrenim gören 5.sınıf öğrencileri oluşturmuştur. Araştırmaya deney grubunda 22 öğrenci, kontrol grubunda ise 21 öğrenci olmak üzere toplam 43 öğrenci katılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak kişisel bilgi formu, medya okuryazarlığı ölçeği ve kontrol listesi kullanılmıştır. Ayrıca araştırma sürecinde, araştırmacı tarafından yapılandırılan ders planları doğrultusunda uygulamalar gerçekleştirilmiştir. Uygulama sonunda elde edilen veriler elektronik ortama aktarılarak JAMOVİ ve SPSS programları kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmada deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin medya okuryazarlığı ölçeğinden aldıkları ön test ve son test puanları için bağımsız örneklem için t testi, karma desenli ANOVA, Kruskal Wallis H testi, tek yönlü kovaryans analizi (ANCOVA) ve ilişkili örneklem için t testi uygulanmıştır. Elde edilen verilerin analizi sonucunda Sosyal Bilgiler dersinde güncel olaylardan yararlanmanın ortaokul öğrencilerinin medya okuryazarlık düzeyleri üzerinde istatistiksel olarak anlamlı etkisinin olduğu belirlenmiştir. Sonuç olarak güncel olaylardan yararlanmanın ortaokul 5. sınıf öğrencilerinin, medya okuryazarlığı düzeylerini geliştirdiği sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma sonucundan hareketle Sosyal Bilgiler öğretmenlerine öğrencilerin medya okuryazarlığı düzeylerini geliştirmeleri için güncel olaylardan yararlanmaları önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler, Güncel olay, Medya okuryazarlığı

ABSTRACT

THE EFFECT OF USING CURRENT EVENTS IN SOCIAL STUDIES COURSE ON THE MEDIA LITERACY LEVELS OF SECONDARY SCHOOL STUDENTS

Sinem SİVRİ

Amasya University, Institute of Social Science

Turkish and Social Sciences Education, M.A., June/2025

Supervisor: Asst. Prof. Dr. Önder ERYILMAZ

The main purpose of this research is to investigate the effect of using current events in Social Studies course on the media literacy levels of middle school students. In the research, a quasi-experimental design with pre-test-post-test control group was used, which is one of the quantitative research methods. The study group of the research consisted of 5th grade students studying in a state middle school in a province in the 2023-2024 academic year. A total of 43 students, 22 students in the experimental group and 21 students in the control group, participated in the research. A personal information form, media literacy scale and checklist were used as data collection tools in the research. In addition, during the research process, applications were carried out in line with the lesson plans structured by the researcher. The data obtained at the end of the application were transferred to the electronic environment and analyzed using JAMOVİ and SPSS programs. In the research, independent samples t-test, mixed design ANOVA, Kruskal Wallis H test, one-way analysis of covariance (ANCOVA) and related samples t-test were applied to the pre-test and post-test scores of the students in the experimental and control groups from the media literacy scale. As a result of the analysis of the obtained data, it was determined that using current events in Social Studies course had a statistically significant effect on the media literacy levels of middle school students. As a result, it was concluded that using current events improved the media literacy skill levels of middle school 5th grade students. Based on the results of the research, it is recommended that Social Studies teachers use current events to develop students' media literacy skills.

Keywords: Social Studies, Current event, Media literacy

ÖN SÖZ

Yaşanan teknolojik gelişmelerin hız kazanması ve toplumların dijitalleşme sürecine girmesi medya okuryazarlığı kavramının önemini arttırmıştır. Çünkü teknolojinin gücü yalnızca bir toplumu değil dünyayı etkilemektedir. Küçük yaşlardan itibaren bireyler medyaya maruz kalmakta, medyanın olumlu yönlerinden etkilenebilecekleri gibi olumsuz yönlerinden de etkilenmektedirler. Dolayısıyla bu etkilerin topluma yansması sebebiyle medya okuryazarlığı becerisinin bireylere kazandırılması gerekmektedir. Bu becerinin kazanılmasıyla araştıran, düşünen, üreten, eleştiren ve bilginin güvenilirliğini kontrol eden bireyler yetiştirilmiş olur. Sosyal Bilgiler öğretmeni olan bir birey olarak topluma yararlı vatandaşlar yetiştirmek amacıyla öğrencilere ulaşabilmek çok değerlidir.

Akademik yolculuğuma karar vermem de en büyük ilhamı, ilkokul yıllarımda tanıdığım öğretmenimden aldım. Onun öğrencilerine bilgiyi aktarma tutkusu, yazdığım küçük denemelere karşı duyduğu ilgi ve beni yazma konusunda yüreklendirmesi, akademik hayata olan ilgimi daha küçük yaşlarda filizlendirdi. Bu heyecanı içimde yeşerten ve yolumu aydınlatan Mihriban Tuğba SARI öğretmenime sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Anlamlı ve güçlü bir gelecek inşa etmek adına çıktığım bu akademik yolculukta, henüz lisans yıllarımda yolumun kesiştiği, kendime örnek aldığım, öğrencisi olarak yetişmekten gurur duyduğum; yeni ufuklar keşfetmeyi öğreten, bilgiye olan inancımı güçlendiren, her zaman daha iyisini yapmaya teşvik eden değerli hocam Doç. Dr. Önder ERYILMAZ' a en içten teşekkürlerimi sunuyorum. Onun bilgi birikimi, tecrübesi, akademik disipline verdiği önem ve araştırmaya duyduğu heyecan, bu süreci benim için çok daha anlamlı kıldı.

Hayatımın her anında yanımda olan, bana inanan, güvenen, çocukları olmaktan daima gurur duyduğum, varlıklarından güç aldığım kıymetli babam Saffet SİVRİ' ye, kıymetli annem Sevim SİVRİ' ye, kıymetli ablalarım Ceylan TÜRKOĞLU, Ceyda ÇEKEREK' e ve canım kardeşim Simge SİVRİ' ye teşekkür ederim.

Bilimin ışığında, araştırmaya duyduğum heyecanın canlı kalması ve yeni ufuklar keşfetmeye cesaret etmek dileğiyle...

Sinem SİVRİ

26/05/2025

İÇİNDEKİLER

ETİK BEYAN SAYFASI	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT	iii
ÖN SÖZ	iv
İÇİNDEKİLER	v
SİMGELER VE KISALTMALAR.....	viii
TABLolar DİZİNİ	ix
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xi

I. BÖLÜM

1. GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı	3
1.3. Araştırmanın Önemi	3
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları	4
1.5. Araştırmanın Varsayımları	5
1.6. Tanımlar	5

II.BÖLÜM

2. KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	6
2.1. Kuramsal Çerçeve.....	6
2.1.1. Sosyal Bilgiler.....	6
2.1.2. Medya Okuryazarlığı	9
2.1.3. Sosyal Bilgiler Eğitiminde Medya Okuryazarlığı	13
2.1.4. Güncel Olaylar	20
2.1.5. Sosyal Bilgiler Eğitiminde Güncel Olaylar	23
2.1.6. Sosyal Bilgiler Eğitiminde Güncel Olaylardan Yararlanılırken Kullanılabilecek Materyaller.....	27
2.2. İlgili Araştırmalar	30
2.2.1. Güncel Olaylarla İlgili Yapılan Araştırmalar.....	30
2.2.1.1. Türkiye’de Yapılan Araştırmalar	30
2.2.1.2 Yurtdışında Yapılan Araştırmalar	35
2.2.2 Medya Okuryazarlığıyla İlgili Yapılmış Çalışmalar.....	38
2.2.2.1 Türkiye’de Yapılan Çalışmalar	38
2.2.2.2. Yurtdışında Yapılan Araştırmalar	41

III.BÖLÜM

3. YÖNTEM.....	46
3.1. Araştırmanın Yöntemi	46
3.2. Evren ve Örneklem.....	47
3.3. Veri Toplama Süreci.....	50

3.4. Veri Toplama Araçları.....	50
3.4.1. Kişisel Bilgi Formu	51
3.4.2. Medya Okuryazarlığı Ölçeği	51
3.4.3. Geçerlik ve Güvenirlik	51
3.4.4. Kontrol Listesi	52
3.5. Pilot Uygulama Süreci.....	52
3.6. Denel İşlem Süreci.....	53
3.7. Verilerin Analizi	55

IV.BÖLÜM

4. BULGULAR	58
4.1. Deney ve Kontrol Gruplarının Ön Test Puanlarına İlişkin Bulgular.....	58
4.2. Deney ve Kontrol Gruplarının Son Test Puanlarına İlişkin Bulgular	60
4.3. Deney Grubu ve Kontrol Grubunun Güven Alt Boyutundan Almış Oldukları Ön Test Puanlarına İlişkin Bulgular.....	64
4.4. Deney Grubu ve Kontrol Grubunun Güven Alt Boyutundan Almış Oldukları Son Test Puanlarına İlişkin Bulgular	66
4.5. Deney Grubu ve Kontrol Grubunun Okuryazarlık Alt Boyutundan Almış Oldukları Ön Test Puanlarına İlişkin Bulgular	69
4.6. Deney Grubu ve Kontrol Grubunun Okuryazarlık Alt Boyutundan Almış Oldukları Son Test Puanlarına İlişkin Bulgular	71
4.7. Deney Grubunun Okuryazarlık Alt Boyutundan Almış Olduğu Ön Test ve Son Test Puanları Arasında Uygulanan T Testi Sonuçları	74
4.8. Kontrol Grubunun Okuryazarlık Alt Boyutundan Almış Olduğu Ön Test ve Son Test Puanları Arasında Uygulanan T Testi Sonuçları	75
4.9. Deney Grubu ve Kontrol Grubunun Bağımlılık Alt Boyutundan Almış Oldukları Ön Test Puanlarına İlişkin Bulgular	76
4.10. Deney Grubu ve Kontrol Grubunun Bağımlılık Alt Boyutundan Almış Oldukları Ön Test ve Son Test Puanlarına İlişkin Bulgular	79

V.BÖLÜM

5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	83
5.1. Sonuç ve Tartışma	83
5.2. Öneriler.....	85
5.2.1. Uygulamaya Yönelik Öneriler	86
5.2.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler.....	86
KAYNAKÇA	87
EKLER	99
Ek 1. Etik Kurul İzni	100
Ek 2. MEB İzni	101
Ek 3. Öğretmen Gönüllü Katılım Formu.....	103
Ek 4. Veli Onay Formu	104
Ek 5. Öğrenci Katılım Formu	105

Ek 6. Ölçek İzni	106
Ek 7. Medya Okuryazarlığı Ölçeği.....	107
Ek 8. Kişisel Bilgi Formu	109
Ek 9. Kontrol Listesi İzni	110
Ek 10. Kontrol Listesi.....	111
Ek 11. Ders Planları.....	112
Ek 12. Uygulama Görüntüleri	118

SİMGELER VE KISALTMALAR

MEB	: Millî Eğitim Bakanlığı
NCSS	: Amerikan Ulusal Sosyal Bilgiler Konseyi
UNESCO	: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu
TDK	: Türk Dil Kurumu
SBDÖP	: Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 2.1. Sosyal bilgiler dersi öğretim programında öğrenme alanları ve medya okuryazarlığına ilişkin kazanımlar	17
Tablo 2.2. Sosyal bilgiler dersi öğretim programında öğrenme alanları ve medya okuryazarlığına ilişkin öğrenme çıktıları	19
Tablo 3. 1. Deney ve kontrol grubunda bulunan öğrencilerin demografik bilgileri	47
Tablo 4. 1. Deney ve kontrol gruplarının Medya Okuryazarlığı Ölçeğinden aldıkları ön test puanlarının betimsel istatistikleri	58
Tablo 4. 2. Deney ve kontrol gruplarının Medya Okuryazarlığı Ölçeğinden aldıkları ön test puanlarının çarpıklık ve basıklık değerleri	59
Tablo 4. 3. Deney ve kontrol gruplarının Medya Okuryazarlığı Ölçeğinden aldıkları ön test puanlarının Levene Homojenlik Testi sonuçları	59
Tablo 4. 4. Deney ve kontrol gruplarının Medya Okuryazarlığı Ölçeğinden aldıkları ön test puanları arasında uygulanan bağımsız örneklem t testi sonuçları	60
Tablo 4. 5. Deney ve kontrol gruplarının Medya Okuryazarlığı Ölçeğinden aldıkları son test puanlarının betimsel istatistikleri	61
Tablo 4. 6. Deney ve kontrol gruplarının Medya Okuryazarlığı Ölçeğinden aldıkları son test puanlarının çarpıklık ve basıklık değerleri	61
Tablo 4. 7. Deney ve kontrol gruplarının Medya Okuryazarlığı Ölçeğinden aldıkları son test puanlarının Levene Homojenlik Testi sonuçları	62
Tablo 4. 8. Box's Kovaryans Matrislerinin Eşitliği Testi Sonuçları	62
Tablo 4. 9. Karma Desenli ANOVA Sonuçları	63
Tablo 4. 10. Deney ve kontrol gruplarının güven alt boyutundan aldıkları ön test puanlarına ilişkin betimsel istatistikler	64
Tablo 4. 11. Deney ve kontrol gruplarının güven alt boyutundan aldıkları ön test puanlarının çarpıklık ve basıklık değerleri	65
Tablo 4.12. Deney ve kontrol gruplarının güven alt boyutundan aldıkları ön test puanlarının Levene Homojenlik Testi sonuçları	66
Tablo 4.13. Deney ve kontrol grubunun güven alt boyutundan aldıkları ön test puanları arasında uygulanan bağımsız örneklem için t testi sonuçları	66
Tablo 4.14. Deney ve kontrol gruplarının güven alt boyutundan almış oldukları son test puanlarının betimsel istatistikleri	67
Tablo 4.15. Deney ve kontrol gruplarının güven alt boyutundan aldıkları son test puanlarının çarpıklık ve basıklık değerleri	67
Tablo 4.16. Deney ve kontrol gruplarının güven alt boyutundan aldıkları son test puanlarına ilişkin Levene Homojenlik Testi sonuçları	68
Tablo 4.17. Deney ve kontrol gruplarının güven alt boyutundan almış oldukları son test puanlarına ilişkin Kruskal Wallis H Testi sonuçları	68
Tablo 4.18. Deney ve kontrol gruplarının okuryazarlık alt boyutundan almış oldukları ön test puanlarının betimsel istatistikleri	69
Tablo 4.19. Deney ve kontrol gruplarının okuryazarlık alt boyutundan aldıkları ön test puanlarının çarpıklık ve basıklık değerleri	70

Tablo 4.20. Deney ve kontrol gruplarının Medya Okuryazarlığı Ölçeğinden aldıkları ön test puanlarının Levene Homojenlik Testi sonuçları	70
Tablo 4.21. Deney ve kontrol gruplarının okuryazarlık alt boyutundan aldıkları ön test puanlarının arasında uygulanan bağımsız örneklem için t testi sonuçları.....	71
Tablo 4.22. Deney ve kontrol gruplarının okuryazarlık alt boyutundan almış oldukları son test puanlarının betimsel istatistikleri	71
Tablo 4.23. Deney ve kontrol gruplarının okuryazarlık alt boyutundan aldıkları son test puanlarının çarpıklık ve basıklık değerleri.....	72
Tablo 4.24. Levene Homojenlik Testi sonuçları	72
Tablo 4.25. Sınıf x Öntest etkileşimine ilişkin analiz sonuçları.....	73
Tablo 4.26. Deney ve kontrol gruplarının okuryazarlık alt boyutundan aldıkları son test puanlarına ilişkin uygulanan tek yönlü ANCOVA sonuçları.....	74
Tablo 4.27. Deney grubunun okuryazarlık alt boyutundan almış olduğu ön test ve son test puanları arasında uygulanan ilişkili örneklem için t testi sonuçları.....	75
Tablo 4.28. Kontrol grubunun okuryazarlık alt boyutundan almış olduğu ön test ve son test puanları arasında uygulanan ilişkili örneklem için t testi sonuçları.....	76
Tablo 4.29. Deney ve kontrol gruplarının bağımlılık alt boyutundan almış oldukları ön test puanlarının betimsel istatistikleri	76
Tablo 4.30. Deney ve kontrol gruplarının bağımlılık alt boyutundan aldıkları ön test puanlarının çarpıklık ve basıklık değerleri.....	77
Tablo 4.31. Deney ve kontrol gruplarının bağımlılık alt boyutundan aldıkları ön test puanlarının Levene Homojenlik Testi sonuçları	78
Tablo 4.32. Deney ve kontrol gruplarının bağımlılık alt boyutundan aldıkları ön test puanlarının arasında uygulanan bağımsız örneklem için t testi sonuçları.....	78
Tablo 4.33. Deney ve kontrol gruplarının bağımlılık alt boyutundan almış oldukları son test puanlarının betimsel istatistikleri	79
Tablo 4.34. Deney ve kontrol gruplarının bağımlılık alt boyutundan aldıkları son test puanlarının çarpıklık ve basıklık değerleri.....	80
Tablo 4.35. Deney ve kontrol gruplarının Medya Okuryazarlığı Ölçeğinden aldıkları son test puanlarının Levene Homojenlik Testi sonuçları	80
Tablo 4.36. Box's Kovaryans Matrislerinin Eşitliği Testi Sonuçları.....	81
Tablo 4.37. Karma Desenli (2x2 mixed) ANOVA Sonuçları	81

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 2. 1. Sosyal Bilgilerin kapsamı	8
Şekil 3. 1. Deney grubu sınıf planı.....	55
Şekil 4. 1. Deney grubu ve kontrol grubunun son test puanlarına ilişkin profil plot	63
Şekil 4.2. Deney grubu ve kontrol grubunun son test puanlarına ilişkin profil plot	82

I. BÖLÜM

1. GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problem durumu, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, araştırmanın sınırlılıkları, araştırmanın varsayımları ve araştırmaya konu olan temel kavramların tanımlarına yer verilmiştir.

1.1. Araştırmanın Problem Durumu

Eğitim, toplumda yer alan bireyleri çağdaş gelişmeler ve ülkenin beklentileri doğrultusunda yetiştirmektedir. Bu sebeple toplumların hızla gelişen dünyada bilimsel ve teknolojik gelişmelere uyum sağlayabilmeleri eğitimle mümkün olmaktadır. Eğitimin en temel amacı ise bireyleri aktif, topluma yararlı ve üretken vatandaşlar haline getirmektir. (Zemin, 2013). Aktif vatandaş olan birey, ihtiyaç duyduğu bilginin farkında olan, o bilgiye nasıl ulaşılacağını bilen, ulaştığı bilgiyi anlamlandırıp yorumlayan, yeni bilgiler üretebilen, bilginin geçmişini araştıran, gelecekteki halini tahmin edebilen ve edindiği bilgileri etkili bir şekilde kullanabilen insandır. Bireylere bu özelliklerin kazandırılmasında ilköğretim Sosyal Bilgiler dersi hayati bir öneme sahiptir (Gürkan, 2009).

Sosyal Bilgiler dersi öğrencilerin yaşamından, yakın ve uzak çevresinden yola çıkarak onları yaşama hazırlayan, konularını yaşanan olaylardan alan bir derstir. Öğrencilerin geçmiş ile gelecek arasında bağ kurmasını, çevresini, değişen dünyayı ve bu değişimin nedenlerini anlamasında Sosyal Bilgiler dersi önemlidir. Bu bağlamda Sosyal Bilgiler dersi ile öğrencilere hayatlarında karşılaştıkları durum ve problemlerle başa çıkma, eleştirel düşünme, çözüm üretme ve tartışma gibi beceriler kazandırılmaya çalışılmaktadır (Akdağ vd., 2014).

Sosyal Bilgiler dersi 4, 5, 6 ve 7. sınıf basamağından itibaren öğrencilere toplumsal bilinç kazandırma ve çağın gereklerine uygun vatandaşlar yetiştirme amacı taşıyan bir içeriğe sahiptir. Bu bilincin öğrencilere kazandırılmasında en temel öğelerden biri de öğretim programlarıdır. Programın vizyonunda öğrencilerin bilgi teknolojilerinde ve hayat koşullarında gerçekleşen değişimlere uyum sağlayabilmeleri bağlamında ihtiyaç duyacakları çeşitli sosyal becerilerin kazandırılması ve geliştirilmesi amacı taşınmaktadır. Bu amaçla Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda yeni koşullara ayak uydurmayı, değişimi algılamayı ve teknolojik yenilikleri günlük yaşamda etkin olarak kullanmayı sağlayan okuryazarlık becerilerine yer verilmiştir (MEB, 2024). SBDÖP'de yer alan temel becerilerden biri de medya okuryazarlığı becerisidir (MEB, 2018).

Medya okuryazarlığı becerisi teknolojik ilerlemeler neticesinde önemini arttırmıştır. Gelişen teknoloji, medyaya ulaşımı kolaylaştırmış ve toplumları dönüştürmeye başlamıştır. Bu nedenle bireyler yalnızca kendi toplumlarından değil, dünyadaki diğer toplumlar hakkında bilgi ve haber alabilmektedir. Toplumu çeşitli açılardan etkisi altına alan medya, eğitimi, ekonomiyi, kültürü, demokrasiyi ve insanlar arasındaki ilişkileri değiştirme ve dönüştürmeye etki eder. Ayrıca medya, toplumda bulunan bireylerin tarih, politika ve yönetimlere karşı görüş ve tutumlarının belirlenmesinde etkili olmaktadır. Artık medya sadece bilgiye ulaşılan bir alan değil, bireylerin kendi web sitelerini oluşturduğu, içerik ürettiği, sosyal medya platformlarında kendi düşüncelerini paylaştığı bir sosyal alana dönüşmüştür. Medya, insanların fikirlerini ifade etmelerine imkân tanımanın ötesinde reklamlar, haberler, diziler ve sosyal medya içerikleriyle bakış açılarını hatta yaşam tarzlarının şekillenmesinde etkin rol oynamaktadır (Aslan, 2023). Bununla birlikte akıllı telefonların ve sosyal medya araçlarının kullanımının yaygınlaşması ile medya yaşamın her alanında etkisini göstermiştir. Bugün medyanın eğlenceye, kamuoyu oluşturmada iletişim kurmaya ve bilgi edinmek gibi birçok işlevde yer almaktadır (Aslan, 2023; Karaboğa, 2019; Kuş, 2019; Tallon, 2013).

Yaşadığımız dünyada bilimsel, teknolojik ve sosyal gelişmeler insan hayatının kolaylaşmasını sağlarken bir yandan da insanları etkisi altına almaktadır. Bu nedenle bireylerin bilinçli birer medya okuryazarı olması gerekmektedir (Moore, 2015). Bu yetkinliğin öğrencilere kazandırılması/öğrencilerin medya okuryazarlık seviyelerinin geliştirilmesi için Sosyal Bilgiler öğretmenlerinden uygun yöntem, teknik ve kaynakların kullanılması beklenmektedir. Çünkü hızla ilerleyen teknoloji eğitim ortamlarını etkilediğinden, Sosyal Bilgiler öğretmenin çağa uyum sağlayan kriterlere sahip olması gerekmektedir. Bu bağlamda çağın teknolojisini bilen, güncel olaylardan haberdar olan ve bunu derste öğrencilerine aktaran öğretmenlerden, çağın gereksinimlerine uygun olarak eleştirel düşünen, karar verebilen, doğru ve güvenilir bilgiye ulaşma yollarını bilen, analiz yapabilen, problem çözebilen ve medya okuryazarlığı becerisine sahip vatandaşlar yetiştirmesi beklenmektedir. Bu sebeple Sosyal Bilgiler dersinde güncel olaylardan yararlanılmasının önemi büyüktür (Veziroğlu, 2022). Güncel olaylar öğrencilerin aktif, eleştirel düşünen, sorgulayan, öğrendiklerini analiz edebilen, doğru kaynaklara ulaşabilen, çevresinde yaşanan olayların farkında olan, vatandaşlık bilinci gelişmiş, sorumluluk sahibi bireyler olarak yetişmelerine katkı sağlamaktadır (Deveci, 2007; Gürdoğan Bayır, 2010; Bekret, 2019). Dolayısıyla güncel olayların sınıf ortamında kullanılmasının öğrencilerin medya okuryazarlığı düzeyini geliştirebileceği söylenebilir. Buradan hareketle Sosyal Bilgiler

dersinde güncel olaylardan yararlanılmasının öğrencilerin medya okuryazarlığı düzeylerine etkisinin araştırılmasının birçok paydaş açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı, Sosyal Bilgiler dersinde güncel olaylardan yararlanmanın ortaokul öğrencilerinin medya okuryazarlığı düzeyine etkisinin araştırılmasıdır. Araştırmanın temel amacı doğrultusunda aşağıda yer alan problem sorularına cevap aranmıştır:

- Sosyal Bilgiler dersinde güncel olaylardan yararlanmanın ortaokul öğrencilerinin medya okuryazarlığı düzeylerine etkisi var mıdır?
- Sosyal Bilgiler dersinde güncel olaylardan yararlanmanın ortaokul öğrencilerinin güven düzeyine etkisi var mıdır?
- Sosyal Bilgiler dersinde güncel olaylardan yararlanmanın ortaokul öğrencilerinin okuryazarlık düzeyine etkisi var mıdır?
- Sosyal Bilgiler dersinde güncel olaylardan yararlanmanın ortaokul öğrencilerinin bağımlılık düzeyine etkisi var mıdır?

1.3. Araştırmanın Önemi

Sosyal Bilgiler dersinin temelinde topluma yararlı vatandaşlar yetiştirmek yer almaktadır. Yaşadığı çevreye duyarlı, toplumu etkileyen olaylara karşı eleştirel bakabilen, sorgulayabilen ve iletişim becerisi gelişmiş bireyler yetiştirmek Sosyal Bilgiler dersinin temel amaçları arasındadır. Hayatın içinden bir ders olan Sosyal Bilgiler, yaşanan her olay ve gelişmeyle ilgilenmektedir. Çünkü hızla gelişen teknolojinin dünyayı ve toplumu derinden etkilemesi Sosyal Bilgileri de kapsamaktadır. Bu doğrultuda yaşanan bilimsel ve teknolojik gelişmeler sayesinde medyanın bireyler üzerindeki etki gücü artmaktadır. Dünyada veya çevremizde gerçekleşen herhangi bir olay, gelişme veya bilgi, kitle iletişim araçları ile doğrudan bireylere ulaşmaktadır. Medya aracılığıyla yaşanan olayların doğrudan bireylere ulaşması, onların düşüncelerini, davranışlarını ve yaşam biçimlerini etkilemektedir. Günümüzde bireylerin bilgiye erişiminin hızlanması, bilgi kirliliğini de beraberinde getirmiştir. Ayrıca teknolojinin her alana girmesi toplumun dijital bir dönüşüm yaşamasına neden olmuştur. Bu durum, medya okuryazarlığı becerisinin öğrencilere kazandırılmasını ve geliştirilmesini önemli hale getirmiştir (Buckingham, 2003; Çepni vd., 2015; Dönmez, 2022; Potter, 2010; Turan ve Avcı, 2018).

SBDÖP’ de birçok değer ve beceri bulunmaktadır. Dijitalleşen dünyaya uyum sağlamaları için öğrencilere bu değer ve beceriler kazandırılmaya çalışılmaktadır (MEB,2024). Bu becerilerden biri olan medya okuryazarlığı, öğrencilerin medya iletilerinin yönlendirici veya yanıltıcı içeriklerine karşı bilinçli olmalarını sağlamak açısından önemlidir. Ayrıca medyanın kontrol edilmesi zor bir alan haline gelmesi bu becerinin öğrencilere kazandırılmasını gerekli kılmaktadır (Bayram, 2023). Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin bireylerin medya okuryazarlığı düzeylerini geliştirmek için kullanabileceği etkin kaynaklardan biri güncel olaylardır (Deveci ve Çengelci, 2008). Sosyal Bilgiler dersinde güncel olaylardan yararlanılması medya okuryazarlığı düzeyinin gelişmesinde önemli role sahiptir. Güncel olayların Sosyal Bilgiler dersine taşınması, öğrencilerin medya içeriklerini doğru analiz etmelerini, güvenilir ve doğru bilgi kaynaklarını birbirinden ayırmalarını sağlayabilir. Ayrıca öğrencilerin toplumda bilinçli vatandaşlar olarak yer almalarını desteklemektedir (Moore, 2015).

Güncel olay ve medya okuryazarlığıyla ilgili Türkiye’de yapılmış olan çalışmalar incelendiğinde, güncel olaylarla ilgili çalışmaların oldukça sınırlı olduğu fakat medya okuryazarlığıyla ilgili birçok çalışmanın olduğu görülmektedir. Türkiye’de yapılmış olan çalışmaların genel olarak Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının görüşleri, düzeylerinin belirlenmesi ve ders kitabı inceleme şeklinde olduğu görülmektedir. Bunun yanında ortaokul öğrencileriyle yapılan deneysel çalışmaların sınırlı sayıda olduğu görülmüştür. Yurtdışında ise daha çok literatür taraması ve öğretmenlerle görüşme yapılarak gerçekleştirilen çalışmalar olduğu gözlemlenmiştir. Ancak ortaokul düzeyinde güncel olaylardan yararlanılarak medya okuryazarlığı düzeyini geliştirmek amacıyla gerçekleştirilen bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu bakımdan Sosyal Bilgiler dersinde güncel olaylardan yararlanmanın ortaokul öğrencilerinin medya okuryazarlığı düzeyine etkisinin araştırıldığı bu araştırmanın, ulusal ve uluslararası alan yazına sağlayacağı bu katkı, araştırmanın önemini bu boşluğu doldurması bakımından arttırmaktadır.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

- Araştırma bir il merkezinin bir devlet ortaokulunun 5. sınıf düzeyinde 2023-2024 eğitim yılında öğrenim gören öğrencilere ait verilerle sınırlıdır.
- Araştırma 5.sınıf 2018 yılında hazırlanan ve uygulanan SBDÖP’ de yer alan “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” öğrenme alanı ile sınırlıdır.

1.5. Araştırmanın Varsayımları

Araştırmaya katılan öğrencilerin Medya Okuryazarlığı Ölçeği'nde bulunan maddeleri doğru ve içtenlikle cevapladıkları varsayılmıştır.

1.6. Tanımlar

Sosyal Bilgiler: Sosyal Bilgiler, neredeyse her açıdan değişikliğe uğrayan ülke ve dünya koşullarında bilgiyi temel alarak karar alıp karşısına çıkan sorunları çözebilen etkin vatandaşlar yetiştirmek amacıyla sosyal ve beşerî bilimlerden elde ettiği bilgi ve metotları bir araya getirerek kullanan bir öğretim programıdır (Öztürk, 2012).

Güncel Olay: Güncel olaylar insanları, yaşadığı toplumu ve dünyayı etkileyen, bugünün gündemini oluşturan, birey veya doğa kaynaklı meydana gelen olaylardır (Gürkan, 2009).

Medya Okuryazarlığı: Medya okuryazarlığı bireyin gerçek bilgi ile kişisel görüş arasındaki farkı ayırt edebilme, aldığı ve ürettiği mesajlar hakkında sorgulama yapabilme yeteneğidir (Hobbs ve Jensen, 2009).

II. BÖLÜM

2. KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Kuramsal Çerçeve

Bu bölümde Sosyal Bilgiler, medya okuryazarlığı, Sosyal Bilgiler eğitiminde medya okuryazarlığı, güncel olaylar, Sosyal Bilgiler eğitiminde güncel olaylar, Sosyal Bilgiler eğitiminde yararlanılabilecek güncel olay etkinlikleri ve ilgili araştırmalar ele alınmıştır.

2.1.1. Sosyal Bilgiler

Bireylerin toplum hayatına uyum sağlamasında eğitim-öğretim kurumları önem kazanmıştır. Eğitim-öğretim kurumları öğrencilere içinde bulundukları toplumsal yapıyı, kültürel özellikleri, tarihsel, güncel ve geleceğe yönelik süreçleri yakından tanımları konusunda olanak sağlamıştır. Bireyler eğitim-öğretim aracılığıyla iyi birer vatandaş olmaları, hayata hazırlanmaları, yaşamlarında karşılaşılabilecekleri sorunlara gerekli çözümler bulmaları hususunda gerekli bilgi, beceri ve değerler ile donatılırlar. Eğitim-öğretim kurumları bu amaçları çeşitli dersler aracılığı ile bireylere aktarmaktadır. Bu derslerden biri de ilköğretim kademesinde okullarda uygulanan Sosyal Bilgiler dersi (Kaymakçı ve Ata, 2012). Bireylerin toplum içerisinde sosyal bir varlık olabilmesi, temel davranış biçimlerini öğrenmeleri ve toplumsal değerleri benimsemeleri Sosyal Bilgiler dersinin önemli amaçları arasında yer almaktadır. Eğitim sisteminde bireyleri bu hedefe ulaştırmak için, ilköğretim programına öncelikle hayat bilgisi dersi sonrasında ise Sosyal Bilgiler dersi uygulanmaktadır (Şahin vd., 2011).

Sosyal Bilgiler kavramı resmi olarak 20.yüzyıldan itibaren kullanılmaya başlanmış ancak Sosyal Bilgilerin ne olduğu, içeriğinin ne olması gerektiği ve neleri kapsadığı konusunda ortak bir karara varılamamıştır. Bu nedenle Sosyal Bilgiler ile ilgili geçmişten günümüze birçok tanım yapılmıştır. Sosyal Bilgiler ilk defa 20.yüzyılın başlarında Amerika Birleşik Devletleri'nde bir ders olarak ortaya çıkmış, yaşanan sosyal, kültürel ve tarihsel olayları içine alan bir eğitim programını oluşturmuştur (Çetinkaya Aydoğdu, 2021). NCSS (Amerikan Ulusal Sosyal Bilgiler Konseyi) Sosyal Bilgileri; sosyal ve beşerî bilimlerini disiplinler arası bir yaklaşım ile bir araya getirerek vatandaşlık becerilerini geliştirmeyi hedefleyen çalışma alanı olarak tanımlamıştır. NCSS'e göre Sosyal Bilgiler antropoloji, arkeoloji, tarih, coğrafya, ekonomi, felsefe, hukuk, siyaset bilimi, sosyoloji, psikoloji ve din

gibi derslerin yanı sıra doğa bilimleri, beşerî bilimler, matematik üzerinden ilgili konuları seçerek sistemli bir hale getirir ve müfredatta yer verir. Bu bağlamda Sosyal Bilgiler içerisinde birçok disiplini bulunduran bir ders haline gelmiştir (NCSS, 1994).

Türkiye’de Sosyal Bilgiler ile ilgili yapılan tanımlardan en ayrıntılı olanı 2005 yılında güncellenen SBDÖP’ de yer almaktadır. Bu tanıma göre Milli Eğitim Bakanlığı, Sosyal Bilgileri; insanların toplumsal yaşantılarını sürdürebilmelerine katkı sağlamak amacıyla, tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi çeşitli sosyal bilim disiplinleri ile vatandaşlıkla ilişkili konuları bir araya getiren; öğrenme alanlarının bir ünite veya bir tema etrafında bütünleştirildiği; bireyin sosyal ve fiziki çevresiyle olan etkileşiminin geçmiş, şimdi ve gelecek kapsamında ele alındığı; örgün eğitim bakış açısından hareketle yapılandırılmış bir ilköğretim dersi olarak açıklamıştır (MEB, 2005).

Bu tanımlamaların yanında alan yazın incelendiğinde Sosyal Bilgiler ile ilgili farklı tanımlar yapıldığı görülmektedir. Doğanay (2008) Sosyal Bilgileri “bireylerin bulundukları yer ve çevreleriyle ilişkisini tarihsel süreç içerisinde disiplinler arası bir yaklaşım ile inceleyen ve küreselleşen dünyada yaşam süreci ile ilgili temel demokratik değerlerle zenginleştirilmiş, bilgi işleme beceri ve değerlerine sahip etkin vatandaşlar yetiştirmeyi hedefleyen bir çalışma alanı” olarak ifade etmiştir. Taşkın ve Bozkurt (2022), Sosyal Bilgilerin bireylerin vatandaşlık becerilerini geliştirmeyi hedefleyen sosyal bilim ve beşerî bilimleri bir araya getirerek iyi insanlar yetiştirmeye çalışan bir disiplin alanı olduğunu belirtmiştir. Öztürk vd. (2002), Sosyal Bilgileri topluma yararlı, iyi ve sorumlu vatandaşlar yetiştirmek amacıyla sosyal bilimlerin disiplinlerinden tercih edilmiş bilgi ve konulara dayalı bir vatandaşlık eğitim programı olarak tanımlamıştır. İnan (2019)’a göre ise Sosyal Bilgiler etkin vatandaş yetiştirmek amacıyla bireylerin kavrayış düzeyleri de göz önünde bulundurularak sosyal ve beşerî bilimlerin birleştiği bir derstir. Erden (Tarihsiz) Sosyal Bilgilerin, ilköğretim okullarında topluma duyarlı ve bilinçli vatandaş yetiştirmek amacıyla, sosyal bilimlerin disiplinlerinden tercih edilmiş bilgilere dayalı olarak, bireylere hayatla ilgili temel bilgi, beceri, tutum ve değerlerinin aktarıldığı bir çalışma alanı olduğunu belirtmiştir. Öztürk (2012)’ de Sosyal Bilgileri, neredeyse her açıdan değişikliğe uğrayan ülke ve dünya koşullarında bilgiyi temel alarak karar alıp karşısına çıkan sorunları çözebilen etkin vatandaşlar yetiştirmek amacıyla sosyal ve beşerî bilimlerden elde ettiği bilgi ve metotları bir araya getirerek kullanan bir öğretim programı olarak nitelendirmiştir. Sosyal Bilgilerle ilgili yapılan tanımlar incelendiğinde Sosyal Bilgilerin temelinde etkin vatandaş yetiştirmek olduğu, konusunu sosyal bilimlerden elde edilen bilgilerden aldığı, yaşama karşı bilgi, beceri

ve değerlerin kazandırılmasını amaç edindiği görülmektedir. Bu kapsamda Sosyal Bilgiler dersinin ilgili olduğu çalışma alanları Şekil 2.1.1’de gösterilmiştir.

Şekil 2. 1.1 Sosyal Bilgilerin kapsamı (Sönmez,2010, s.3)

Sosyal Bilgiler dersi Şekil 2.1.1’de görüldüğü üzere sosyal bilimlerin kesiştiği disiplinler arası bir disiplin olarak ifade edilebilir. Sosyal Bilgiler dersinde her disiplin ile ilgili bilgiler ayrı bir ders olarak değil, ortak noktaları bir araya getirilerek olguları bütüncül bakış açısıyla görmeleri ve daha kolay anlamaları hedeflenmektedir. Bu bağlamda bireylerin toplumsallaşması ve topluma faydalı bireyler olarak yetişmeleri sağlanmaktadır (Sönmez, 2010). Sosyal Bilgiler dersinin amacı bireylerin bağlı bulundukları milletin değerlerini benimsemelerinin yanı sıra; farklılıklara saygı duyan, eleştirel düşünebilen, hak ve sorumluluklarının farkında olan, aktif vatandaşlar olarak topluma katkı sunmalarını sağlamaktır (Şimşek, 2020). Bu bağlamda vatandaşlık eğitimi yalnızca tek tip bir vatandaş profili yetiştirmeyi değil, bireylerin farklı görüşlerle karşılaştığında muhakeme yapabilmelerini de içerir. Dolayısıyla, Sosyal Bilgiler dersi, bireylerin yalnızca toplumsal değerlerle uyumlu bireyler olarak yetişmelerini değil, aynı zamanda medya iletilerini eleştirel biçimde analiz edebilen, demokratik katılım gösterebilen bireyler olarak gelişimlerini de desteklemeyi amaçlamaktadır. Deveci (2002)’ye göre Sosyal Bilgiler dersinde vatandaşlar içinde bulunduğu topluma, kültüre ve çevreye nasıl uyum sağlayacağını öğrenir. Ayrıca bireyin toplumsallaşmasını sağlayarak toplum içerisindeki statülerini kavrayan, demokratik

değerleri benimseyen; geçmişi, bugünü ve geleceği konusunda bilgili etkin vatandaşlar yetiştirmeyi amaç edindiği görülmektedir. Kop ve Tuncel (2010) Sosyal Bilgiler dersinin temel amacının sorumluluk sahibi bireyler yetiştirmek olduğunu söylemiştir. Bunların yanında bu derste öğrencilerin karar verme, sorgulama, problem çözme ve düşünme becerilerinin geliştirilmesi amaçlanır (Tokcan ve Alkan, 2013). Sosyal Bilgiler dersinin temel amaçları arasında bireye toplumsal kimlik kazandırmak yer almaktadır. Toplumsal kimliğin kazandırılmış olmasının en önemli özelliği de bireyin görevlerini kavraması ve sorumluluk bilincine sahip olması, topluma yararlı, etrafına ve çevresindeki durumlara duyarlı iyi bir vatandaş olmasıdır. Ayrıca Sosyal Bilgiler dersi bireyin, ailesi, sosyal çevresi ve devlete yönelik sorumluluklarını kavramasını sağlayarak; içinde bulunduğu toplumsal yapıya etkili bir biçimde nasıl uyum gösterebileceğini öğretmektedir (Sözer, 1998).

Günümüzde uygulanan 2018 ve 2024 SBDÖP incelendiğinde öğrencilere kazandırılması hedeflenen birçok amacın olduğu görülmektedir. 2018 SBDÖP’ de öğrencilere; bilimsel düşünmeyi temel alarak bilgiye ulaşma, bilgiyi kullanma ve üretmede bilimsel ahlaki gözetme, doğru ve güvenilir bilgiye ulaşma yollarını bilen bireyler olarak eleştirel düşünme becerisine sahip olma, bilim ve teknolojinin gelişim sürecini ve toplumsal yaşam üzerindeki etkilerini kavrayarak bilgi ve iletişim teknolojilerini bilinçli kullanma amaçları bulunmaktadır (MEB, 2018). 2024 SBDÖP’ de ise öğrencilere; öğrenme ile araştırma süreçlerinde bilişim teknolojilerini etkin bir şekilde kullanmaları ve dijital ortamlarda güvenlik ve gizliliğe ilişkin farkındalık kazanmaları amaçlananlar arasında bulunmaktadır (MEB, 2024). Sosyal Bilgiler dersi ile belirtilen bu amaçlara ulaşılabilmesi için her iki öğretim programında da medya okuryazarlığı becerisinin öğrencilere kazandırılmasının gerekli olduğu görülmektedir. Dolayısıyla SBDÖP’ nin temel amaçlarından birisinin de öğrencilere medya okuryazarlığı kazandırmak olduğu söylenebilir. Bu bakımdan medya okuryazarlığının Sosyal Bilgiler dersi içerisindeki yeri oldukça önemlidir.

2.1.2. Medya Okuryazarlığı

Hayatımızın her alanında yer almaya başlayan medya kavramı zaman geçtikçe kendini güncellemekte ve önemini arttırmaya devam etmektedir. Hızla gelişmekte olan medya araçları sesli, görsel ve yazılı olarak bireylere ulaşmakta ve bireyleri farklı yönlerde etkilemektedir. Bu nedenle kişilerin medyadan gelen çeşitli mesajları algılamaları, sorgulayıcı bir bakış açısıyla değerlendirmeleri, sosyal etkileşimde bulunmaları ve katılımcı bir vatandaş

olabilmeleri için medya okuryazarlığı kavramı ön plana çıkmıştır (Aras, 2023). Medya okuryazarlığı kavramı ile ilgili literatür de farklı tanımlamalar ve açıklamalar bulunmaktadır.

UNESCO medya okuryazarlığı kavramını farklı türdeki yazılı kaynakları, kayıtları kullanarak bilgi tanımlama, anlamlandırma, analiz etme ve iletişim sağlama yeteneği olarak tanımlamıştır (Altun, 2013). İnan (2010) medya okuryazarlığını hayatın akışında karşımıza çıkan gazete, dergi, radyo, televizyon, internet ve reklamlardan görsel ve sözel sembol oluşturabilme becerisi olarak ifade etmiştir. Ayrıca medya okuryazarlığını disiplinler arası bir terim olarak nitelendirmiştir. Hobbs ve Jensen (2009) medya okuryazarlığını bireyin gerçek bilgi ile kişisel görüş arasındaki farkı ayırt edebilme, aldığı ve ürettiği mesajlar hakkında sorgulama yapabilme yeteneği olarak açıklamıştır. Hobbs ve Jensen'e göre, medya okuryazarlığı medyanın yanıltıcı etkilerine karşı duran bir sistem olarak ifade edilmiştir. Üztemur ve Avcı (2020) 21. yüzyıl becerileri arasında bulunan medya okuryazarlığını; medyanın ortaya koyduğu görsel, işitsel ve yazılı bilgileri eleştirel bir bakış açısıyla analiz eden ve medya aracılığı ile iletilen yanıltıcı bilgiler karşısında bireylerin bilinçlenmelerini sağlayan bir beceri olarak açıklamıştır. Potter (2010) ise medya okuryazarlığını bilgiye ulaşma, içeriği analiz etme, sorgulama ve medya etkisi hakkında bireylerin farkındalık kazanmalarına ve eleştirel bir yaklaşım geliştirmelerine yardımcı olan bir beceri olarak tanımlamıştır. Jolls ve Wilson (2014) medyayı kodları çözülmesi gereken sembolik işaretler sistemi olarak açıklamıştır. Medya okuryazarlığını ise bireylerin medya içerikleri ile bilinçli bir şekilde etkileşimde olma, medyayı doğru okuma ve eleştirel bir şekilde iletileri çözümleme bilgisine sahip olması olarak ifade etmiştir. Medya okuryazarlığı kavramı farklı disiplin alanlarında ele alındığı için herkes tarafından kabul görmüş tek bir tanımı bulunmamaktadır. Ancak medya okuryazarlığına ilişkin yapılan tanımlar incelendiğinde medya okuryazarlığının eleştirel ve sorgulayıcı bakış açısı üzerinde durduğu görülmektedir.

Koltay'a (2011) göre bireylerin tükettikleri medya mesajları karşısında bu mesajların üretim aşamalarını, toplumsal ve kültürel yansımalarını sorgulama medya okuryazarlığının kapsamını içermektedir. Bu bağlamda popüler kültürün bilinçli ve aktif katılımcı vatandaşlarını yetiştirmek için medya okuryazarlığının önemine vurgu yapılmıştır. Ayrıca medyanın, toplumun bilgilendirilmesi ve iletişimin sağlanmasının yanında ticari güç, insan ilişkilerini etkileme ve kitlelerin algılarını yönlendirme gibi amaçları bulunmaktadır. Bu durumda bireylerin medyaya karşı sorgulayıcı bir bakış açısı ile yaklaşımları, neyin faydalı neyin zararlı olduğunu ayırt etmeleri gerektiği ön plana çıkmıştır. Bu noktada öncelikle bireylere, medya karşısında pasif katılımcı olmak yerine medyayı doğru analiz edebilecek, yanıltıcı bilgilerden korunmalarını sağlayabilecek, medya dilini okuyabilecek farkındalık

düzeyine ulaşmış aktif bir birey olarak medya yaşantılarını eleştirel bir bakış açısıyla inceleyebilecek becerilere sahip olması için medya okuryazarlığı becerisinin kazandırılması gerektiği önem kazanmıştır (Karaman ve Karataş, 2009). Aksu (2019) ise 21. yüzyıl toplumu için medya okuryazarlığının hayati bir önem taşımasının sebebini, kitle iletişim araçlarındaki artış ve teknolojik gelişmelerle birlikte bireylerin yediden yetmişe gazete, cep telefonu, internet, televizyon programları, sosyal medya içerikleri gibi görsel ve işitsel medya mesajlarına maruz kalması olarak açıklamıştır. Gelişen teknolojinin getirdiği yenilikler ve medya araçlarındaki çeşitlilik, insanların bu araçları anlayıp iletilerine yanıt verme becerisine sahip olmalarını gerektirmektedir. Bu gereklilik ise medya okuryazarlığı becerisinin bireylere kazandırılmasıyla mümkün olacaktır. Karaman da (2016) bilgi ve iletişim teknolojilerinin çevremizi sardığı, özellikle internet aracılığıyla çeşitli bilgi, haber ve iletişimin kolaylaştığı, diğer taraftan istemediği halde birçok mesaja maruz kalan vatandaşların bu süreçte gerek duyduğu bilgiye ulaşması ve istemediği mesajlardan kendisini koruması için medya okuryazarlığı becerisinin kazanılması gerektiğini ifade etmiştir. Çünkü dünya hızla dijitalleşmekte, bilgiler sürekli değişmekte ve birikimli olarak artış göstermektedir. Bireylerin doğru ve güvenilir bilgi kaynaklarına ulaşabileceği kitle iletişim araçlarından etkili bir şekilde yararlanmak için medya okuryazarlığına sahip olmaları bu bakımdan oldukça önemli hale gelmiştir.

Medya okuryazarlığının birçok bileşeni bulunmaktadır. Medya okuryazarlığının önemli bileşenlerinden birisi güvendir. Güven, bireylerin toplumsal varlığı, yaşadıkları topluma uyumları ve diğer insanlara yönelik davranışlarının şekillenmesinde etkilidir. Medya okuryazarlığında güven iletişimin her alanında önemli bir etkiye sahip olmuştur. Çünkü medya ile hedef kitle arasında bulunan iletişim güven temeli üzerine kurulmuştur. Güven, medya kurumları ile iletişimin oluşmasında ve iletilen mesajların bireyler üzerinde etkili olmasında önemlidir. Bireyler medya aracılığıyla ulaştıkları bilgi ve haber kaynaklarına güven duymayı istemektedirler. İstenilen güven ortamının sağlanması ile bireylere doğru bilgi aktarımı yapılarak bilgi kirliliğinin önüne geçilebilir. Yapılan araştırmalar incelendiğinde ise medyaya duyulan güvenin oldukça düşük düzeyde olduğu görülmüştür. Bunun nedeni ulaşılan kitleyi manipüle edici olmasıdır. Dolayısıyla medyaya duyulan güvenin düşük seviyede olması kaygı verici bir durumu ortaya çıkarmaktadır. İnsanlar haberlerin taraflı olduğunu, medyanın bilgileri güvenilir ve doğru bir şekilde yansıtmadığını düşünmektedir. Medyanın etik ilkeleri göz ardı ederek gerçeklik, adillik, tarafsızlık gibi kurallara uymadan şiddet söylemi içermesi, haber ile yorum arasında ayırım yapmaması, haber toplama yöntemlerinde şeffaflık ve doğruluğun olmaması medyaya olan güvenin zayıflamasının

sebeplerini oluşturmaktadır. Bireyler medya içeriklerinin güvenilir olup olmadığını görmek için kaynağın kim tarafından oluşturulduğuna veya hangi medya kuruluşuna ait olduğuna dikkat etmeleri gerekmektedir (Göksel ve Akgül, 2021; Güz vd., 2017; Güz ve Yanık, 2020; Lee, 2010).

Medya okuryazarlığının bir diğer bileşeni de okuryazarlıktır. Okuryazarlık kavramı okuduğunu anlama, yazma, hesaplama yapabilme ve düşüncelerini karşı tarafa iletme şeklinde tanımlanmaktadır. Ayrıca bireylerin hayat boyu öğrenme bilinçlerinin gelişmesinde, etkin öğrenme becerilerinin kazandırılmasında okuryazarlık önemlidir (Kurt ve Kürüm, 2010). Okuryazarlık bireylerin okuma ve yazma becerilerinin dışında bilgiye erişme, bilgiyi yorumlama ve hayatımızın her alanında bilgiyi kullanma becerisi olarak ifade edilmektedir. Klasik tanımlamaların dışında okuryazarlık çeşitli bilgi ve becerileri, başkaları ile paylaşabilmeyi ve kültürümüzde yer alan değerleri sonraki nesillere aktarmaya çalışan bir araç olarak nitelendirilmektedir. Okuryazarlık sembolik ifadeleri çözme ve anlamlandırmaya çalışan önemli bir beceridir (Memişoğlu, 2023). Bozkurt ve Coşkun (2018) ise okuryazarlığı görsel, yazılı ve sesli sembol sistemleri yardımıyla herhangi bir ifadeyi anlama yeteneği olarak tanımlamıştır. Günümüz teknolojisinin hızla gelişmesiyle okuryazarlık kavramı çeşitli yazılı kaynakları anlama, yorumlama ve birleştirme becerisinin dışında kaynaklara ulaşma, analiz etme ve üretme becerisini kazanmıştır. Ayrıca belirli hedefler doğrultusunda oluşturulan ve çeşitli anlamlarla donatılan medyaların karşısında yer alan insanların bu anlama ulaşmak için üstlendiği çaba olarak ifade edilmiştir (Altun, 2014).

Medya okuryazarlığının bir diğer önemli bileşeni ise bağımlılıktır. Bağımlılık kavramı bireyler üzerinde zararlı etkilerinin bulunmasına rağmen kullanılmaya devam edilen, kullanıldığında rahatlama hissi oluşturan, kullanılmadığında ise kaygı, stres ve yoksunluk duygusu oluşmasına sebep olan bir durum olarak tanımlanmıştır (Öncel ve Tekin, 2016). Dünyada teknolojinin büyük bir hızla gelişmesi internetin, bilgisayarların, cep telefonlarının ve çeşitli medya platformlarının (Facebook, Whatsapp, Instagram vb.) hayatımızda yer almasını sağlamıştır. İnsanların anında bilgiye erişme, bilgiyi paylaşma ve sosyalleşmeleri açısından medya araçları yaşamımızda yaygınlaşmıştır. Her yaş grubu tarafından sıklıkla kullanılan medya araçlarının bireyler üzerinde önemli etkileri bulunmaktadır. Medya kullanımı bireylerin karşılıklı olarak etkileşim içinde bulunmasını içermektedir. Ancak insanlar medyayı yalnızca etkileşim ve iletişim kurmak için kullanmaz, bireyler oyun, eğlence ve bilgiye erişme amacıyla da kullanılmaktadırlar. Bununla birlikte medya araçlarına olan ilginin giderek artması ve medya kullanım amacının farklılaşması bireylerde bağımlılık oluşturabilmektedir (Baş ve Diktaş, 2020). Teknoloji ve internet kullanımının artması

bireylerin yaşam tarzını, alışkanlıklarını ve davranışlarını derinden etkilemektedir. Birey teknolojiyi veya medyayı doğru kullanma becerilerini geliştiremediyse yanlış yönlendirmelere ve bağımlı olmaya maruz kalabilmektedir. İnternet teknolojisi kişinin günlük işlerini engelliyorsa, yüz yüze iletişim kurmakta problem yaşıyorsa, sosyal medya hesaplarını kullanmadığında huzursuz oluyorsa, vücut fonksiyonlarında olumsuzluğa sebep oluyorsa bağımlı bir birey olmaktadır. Yapılan araştırmalarda teknolojinin fazla kullanımının özellikle çocuk ve gençler üzerinde olumsuz etkiler bıraktığını ve medya bağımlılık düzeylerini arttırdığını göstermiştir. Bu nedenle bağımlılığın önüne geçebilmek için bireylerden medya içeriklerini doğru anlama, bilinçli vakit ayırma ve içeriği sorgulama becerilerini geliştirmeleri beklenmektedir (Aslan ve Ballı; 2020; Çiftçi, 2018; Özdemir, 2019; Sarsar ve Engin, 2015).

2.1.3. Sosyal Bilgiler Eğitiminde Medya Okuryazarlığı

Sosyal Bilgiler dersinin temel amacı, topluma yararlı, eleştiren, düşünen, problem çözebilen, demokratik ve aktif vatandaş olarak sorumluluklarını bilen bunun için gerekli bilgi ve becerilere sahip bireyler yetiştirmektir (Dolanbay, 2018). Bu bağlamda Sosyal Bilgiler dersinin amaçlarına ulaşabilmesi için öğrencilere bu ders aracılığıyla çeşitli beceri ve değerlerin kazandırılması gerekmektedir. Sosyal Bilgiler dersinin bağlantılı olduğu disiplinler ve bu disiplinlerin temel niteliklerine bakıldığında pek çok okuryazarlık becerilerinin ortaya çıktığı görülmektedir. Sosyal Bilgiler dersi için önemli olan okuryazarlıklardan birisinin de medya okuryazarlığı olduğu görülmektedir (Selanik Ay ve Yavuz, 2016).

Sosyal bilimlerdeki ilerlemeler eğitimsel ihtiyaçlar doğrultusunda SBDÖP' ye entegre edilerek gelecek nesillere aktarılmaktadır. Dünyada teknolojinin büyük bir hızla gelişmesi ve medyanın hayatımızı kuşatması medya okuryazarlığı kavramını ortaya çıkarmıştır. Çocuklar ve yetişkinler evde, okulda, iş yerlerinde, sokakta, arabada vb. hayatlarının her alanında kitle iletişim araçlarını ve medyayı kullanmaktadırlar. Bu durum bilinçli ve aktif vatandaşların yetişmesi için medya okuryazarlığı becerisine duyulan gereksinimin artmasına ve medya okuryazarlığı eğitiminin gerekli olduğunun anlaşılmasına sebep olmuştur. Medya ve kitle iletişim araçları Sosyal Bilgiler dersinin içeriğiyle ilişkilendirilmektedir. Bu bağlamda Sosyal Bilgiler dersinin öğretimi için medya okuryazarlığı kavramına, medya okuryazarlığının öğrencilere kazandırılması için ise Sosyal Bilgiler dersine gerek duyulmaktadır. Sosyal Bilgiler dersinin amacını, medya okuryazarlığının amaçlarını ve medyanın bireyler üzerindeki etkileri göz önünde bulundurulduğunda aralarındaki bağlantı daha iyi kavranabilmektedir (Aslan, 2023).

Sosyal Bilgilerin zaman içindeki gelişimi incelendiğinde gazete, radyo, dergi, televizyon ve internet gibi çeşitli medya araçlarının dersin öğretimini desteklemek amacıyla sınıf ortamında yer aldığı görülmüştür. Diğer yandan her geçen gün değişen ve dönüşen dünyada kitle iletişim araçlarının yaygınlaşması etkili bir medya okuryazarlığının sistematik olarak ele alınmasını gerekli kılmıştır. Sosyal Bilgiler eğitiminde etkin vatandaşlık için gerekli olan becerilerden biri medya içeriklerinde yer alan iletileri çözebilme, mesajları analiz edebilme ve eleştirel bakabilme olarak tanımlanan medya okuryazarlığı becerisidir. Bu sebeple Sosyal Bilgiler dersi ile medya okuryazarlığı arasında yakın bir ilişki bulunmaktadır (Dolanbay, 2018; Yılmaz, 2022).

Sosyal Bilgiler ile medya okuryazarlığı arasında bir bağlantı olduğu uluslararası raporlarda da görülmüştür. Amerika Ulusal Sosyal Bilgiler Konseyi (NCSS) 2007 yılında Sosyal Bilgiler ve medya okuryazarlığının ilişkisini şu şekilde ifade etmiştir: 21. yüzyılda bütün disiplinlerdeki eğitimciler şüpheli iletilerle dolu bir kültürde bireylere sorgulayıcı, sorumlu ve etkin vatandaşlar olmayı öğretmek için çaba göstermektedirler. Teknolojinin gücü arttıkça, kitle iletişim araçlarının toplum üzerindeki etkileri baskın oldukça, insanlar için popüler kültür metinlerini eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirmek ve bu beceriyi kazanmak çok daha önemli hale gelmektedir. Televizyon ve medya araçları, dünyadaki bireyler ve gelişmeler hakkında bilgi sahibi olmamız için bizlere aracılık ederken, onların tasarladığı ve sınırlı bir bakış açısıyla olayları görmemizi sağlamaktadır. Bu sebeple medya okuryazarlığı kavramı Sosyal Bilgiler disiplininin temel bir ögesi olmaktadır (Demirkaya Gedik ve Altun, 2015, s.537).

Kitle iletişim araçları bireyin sosyalleşmesinden davranışlarına, haberlerin öğrenilmesinden politik iletişime ve Sosyal Bilgiler dersinin içeriğinde bulunan birçok alanı etkilemektedir. Bu etki her geçen gün gelişen medya araçlarıyla artmaya devam etmektedir. Dolayısıyla vatandaşlar medya araçlarını tanıyarak iletilen mesajları analiz ederek, ön yargı ve kalıp yargıları görerek, medyadaki doğru ve güvenilir bilgilere ulaşabilmek için etkili bilgi edinme yollarını kazanmalıdır. Ayrıca bireylerin medya okuryazarlığı seviyelerini geliştirmeleri, ifade özgürlüğü hakkını bilmesi, politik, ekonomik ve toplumsal hayatta aktif vatandaş olabilmesi için önemli görülmektedir. Görüntülerin, seslerin ve verilen mesajların davranışları etkilemesi medya manipülasyonuna maruz kalınması karşısında medya okuryazarlığı eğitiminin verilmesi gerektiği vurgulanmıştır (Som ve Kurt, 2012). Bu kapsamda medya okuryazarlığının SBDÖP’ de yer verilmesinin uygun olduğu ifade edilmiştir (Altun, 2012).

Medyanın insanlar üzerinde ikna etme yöntemlerini kullanması, gündemi belirleyerek kamuoyu oluşturmaları ve demokratik kararları etkilemesi vatandaşların medya okuryazarı olmasını gerektirmektedir. Medya okuryazarlığı bireylere sorumlu bir vatandaş olmaları için olumlu beceriler kazandırabilir. Bu nedenle Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin medya okuryazarlığını göz önünde bulundurmaları önemlidir. 21. yüzyılda medya okuryazarlığına katılımcı demokrasi için ihtiyaç duyulmaktadır. Çünkü insanların duydukları, gördükleri ve kullandıkları medyayı eleştirel olarak analiz etmelerine imkân tanımak; kişilerin halk yararı için bilinçli kararlar almasını ve demokrasiye katılımlarını arttırarak toplumun gelişmesine fayda sağlar (Altun, 2013; Altun, 2015).

Medya okuryazarlığı, SBDÖP’ de yer alarak öğrencilerin günceli ve tarihsel olayları anlamasına yardımcı olur ve iletilen mesajların farklı medya araçlarında nasıl aktarıldığını kavrayabilir. Bu bağlamda bireyler sorumlu bir vatandaş olarak bilinçli kararlar vermeyi öğrenir (Considine vd., 2009). Sosyal Bilgiler öğretmenleri ise bireylerin yaşamları üzerinde hâkimiyet kurmaya çalışan medya araçlarına karşı medya okuryazarlığına dikkat çekmektedirler. Masterman (2003) de medya okuryazarlığına gereken önemin verilmesi için birçok önemli sebebin olduğunu belirtmiştir. Bu sebepler:

1. Fazla medya tüketim oranı ve modern toplumların medya tarafından doyurulmuş olması.
2. Medyanın politik önemi ve bilinç endüstrisi olarak etkisi.
3. Medyanın yaygınlaşması, bilginin yönetimi ve üretiminde artış.
4. Demokratik süreçlerde medyanın toplumu etkilemesi.
5. Yaşamın her alanında görsel iletişim ve bilginin öneminin artması.
6. Yaşanan gelişmeler doğrultusunda öğrencileri geleceğin isteklerine/ihtiyaçlarına uygun şekilde eğitmenin önemi.
7. Bilginin kişiselleştirilmesine yönelik artan ulusal ve uluslararası baskılardır.

Masterman tarafından ortaya konan bu sebepler medya toplum ilişkisi bakımından oldukça önemli olduğu gibi Sosyal Bilgiler dersinin amaç ve kapsamı ile doğrudan ilişkilidir. Başka bir deyişle Sosyal Bilgiler dersi medya okuryazarlığının hedeflerini gerçekleştirmesi için oldukça uygun bir derstir (Altun, 2010).

Medya araçlarının giderek karmaşıklaşan hayatlarımız üzerindeki etkisini görmek, vatandaşlık gelişiminin temel unsurunu oluşturmaktadır. Televizyon, radyo, gazete, dergi, ses efektleri, yazı stilleri, reklamlar, sosyal medya hesapları, alışveriş siteleri gibi araçlar, bireylerin düşünme biçimlerine yön verebilmekte, toplumsal algıların şekillenmesinde rol oynayabilmektedir. İnsanlar büyük bir tüketim çılgınlığı ile kitle iletişim araçlarını

tüketmektedir (Hamot vd., 1997). Bu nedenle medya okuryazarlığına ihtiyaç duyulmaktadır. Çünkü medya okuryazarlığı eğitimi, bireylerin bilinçli vatandaşlık bilincinin gelişmesine katkı sağlarken, kendini ifade edebilme, benlik saygısı, üretici ve tüketici gibi yetkinliklerini arttırmaktadır. Aynı zamanda, gerçeğin medya aracılığıyla nasıl yeniden kurgulandığını kavramalarına destek olarak eleştirel düşünme ve sorgulama becerilerini güçlendirmektedir. Günlük hayatın sorunlarına değinir, bilgi alma ve ifade özgürlüğü hakkını vurgular bu açıdan demokrasinin devam ettirilmesinde önemli görülmektedir (Aufderheide, 2018).

Bireylerin medya içeriklerini eleştirel bir bakış açısıyla analiz edebilmesi ve bilgi kaynaklarını bilinçli tüketiciler olarak sorgulamaları, teknolojik çağın gelişmeleriyle daha da önemli hale gelmiştir. Bu sebeple bireylere iletişim ve bilgi teknolojilerini güvenli bir biçimde kullanmalarını öğretmek isteyen eğitim sistemi, Sosyal Bilgiler dersi ile amacına ulaşmayı hedeflemektedir (Nalçacı vd., 2016). Sosyal Bilgiler dersinde medya okuryazarlığı becerisinin öğrencilere kazandırılması bilinçli tüketici olmalarına yarar sağlayacaktır. Sosyal Bilgiler öğretmenleri yaşam boyu öğrenmeyi kolaylaştıran yeteneklerin edinilmesinde medya okuryazarlığının gerekli ve Sosyal Bilgiler için uygun bir konu alanı olduğunu ifade etmişlerdir (Tuggle vd., 1999). Hepburn (1999) ise kitle iletişim araçlarının gençler üzerinde sosyal ve düşünsel bir etki oluşturduğunu açıklamıştır. Bu nedenle Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin vatandaşlık eğitimi sürecinde medya kurgularına karşı dikkatli olmaları gerekmektedir. Ayrıca medya okuryazarlığı becerisinin kazanılmasının bireylerin medya içeriklerini sorgulama, bilgi kaynaklarını analiz etme ve medya üretim aşamalarını anlamada yetkinlik sağladığı ifade edilmiştir. Bu bağlamda Sosyal Bilgiler dersinde bilinçli vatandaşlar yetiştirme ve vatandaşların toplumsal farkındalık yeterliliklerini geliştirmede medya okuryazarlığının önemli katkılar sağlayacağı belirtilmiştir (Hepburn, 1999). Öğrencilerin medya okuryazarlığı becerisini kazanmaları, Sosyal Bilgiler dersinin amaçlarına ulaşmasının yanı sıra aşağıda bulunan sebeplerden dolayı da gerekli görülmektedir (Deveci ve Çengelci, 2008).

- Medyanın, demokratik süreçleri etkilemesi: Demokratik bir vatandaş olabilmek için karar alabilme ve eleştirel düşünme becerilerine sahip olmak gerekir. Medya okuryazarlığı bu becerilerin gelişmesini destekler.
- Medyanın bireyler tarafından fazla tüketilmesi: Medya okuryazarlığı yoğun medya mesajı ile karşı karşıya kalan insanların bu mesajları elemesini sağlar.
- Medya insanların algılarını, inançlarını ve tutumlarını etkilemesi: Medyanın davranışlar üzerinde etkisi bulunmaktadır. Medya okuryazarlığı bu etkinin farkına varılmasını sağlayarak medyaya olan bağımlılığı azaltır.

- Görsel iletişimin gelişmesi ve bilginin değerinin artması: Reklamlarda, sokaklarda ve internet sitelerinde görsel ileti yoğunluğu bulunmaktadır. Medya okuryazarlığı bu görsel iletilerin nasıl okunacağını öğrencilere kazandırır.

Sosyal Bilgiler toplumun sürekliliği için gerekli olan bir derstir. Bundan dolayı insanları topluma ve günümüzün gelişmelerine hazır hale getirme görevini üstlenmiştir. SBDÖP’ de bu anlayış göz önünde bulundurularak hazırlanmıştır (Kılcan ve Çepni, 2018). Bu doğrultuda SBDÖP incelendiğinde, bireylerin toplumsal ve çağın gelişmelerine uyum sağlamalarını desteklemek amacıyla medya okuryazarlığıyla ilişkili becerilere yer verildiği görülmüştür. Bunlar iletişim, dijital okuryazarlık, bilgi okuryazarlığı, kalıp yargı ve ön yargıyı fark etme ve medya okuryazarlığı gibi becerilerdir. Ayrıca SBDÖP’ de medya okuryazarlığını da içeren öğrenme alanları bulunmaktadır (Aslan, 2023). 2018 SBDÖP’ de medya okuryazarlığı ile ilişkili öğrenme alanları ve kazanımlar Tablo 2.1’de sunulmuştur.

Tablo 2.1. Sosyal bilgiler dersi öğretim programında öğrenme alanları ve medya okuryazarlığına ilişkin kazanımlar

2018 Öğretim Programı Öğrenme Alanları	Kazanımlar	Sınıf Düzeyi
Kültür ve Miras	4.2.1. Sözlü, yazılı, görsel kaynaklar ve nesnelerden yararlanarak aile tarihi çalışması yapar.	4. sınıf
Bilim, Teknoloji ve Toplum	4.4.1. Çevresindeki teknolojik ürünleri, kullanım alanlarına göre sınıflandırır. 4.4.2. Teknolojik ürünlerin geçmişteki ve bugünkü kullanımlarını karşılaştırır. 4.4.5. Teknolojik ürünleri kendisine, başkalarına ve doğaya zarar vermeden kullanır.	4. sınıf
Üretim, Dağıtım ve Tüketim	4.5.3. Sorumluluk sahibi bir birey olarak bilinçli tüketici davranışları sergiler.	4. sınıf
Küresel Bağlantılar	4.7.2. Farklı ülkelere ait kültürel unsurlarla ülkemizin sahip olduğu kültürel unsurları karşılaştırır.	4. sınıf
Birey ve Toplum	5.1.3. Sahip olduğu haklarının farkında olan bir birey olarak katıldığı gruplarda aldığı rollerin gerektirdiği görev ve sorumluluklara uygun davranır.	5. sınıf

İnsanlar, Yerler ve Çevreler	5.3.1. Haritalar üzerinde yaşadığı yer ve çevresinin yeryüzü şekillerini genel olarak açıklar.	5. sınıf
Bilim, Teknoloji ve Toplum	6.4.2. Bilimsel ve teknolojik gelişmelerin gelecekteki yaşam üzerine etkilerine ilişkin fikirler ileri sürer.	6. sınıf
Etkin Vatandaşlık	6.6.3 Yönetimin karar alma sürecini etkileyen unsurları analiz eder.	6. sınıf
Küresel Bağlantılar	6.7.4. Popüler kültürün, kültürümüz üzerindeki etkilerini sorgular.	6. sınıf
Birey ve Toplum	7.1.1. İletişimi etkileyen tutum ve davranışları analiz ederek kendi tutum ve davranışlarını sorgular. 7.1.2. Bireysel ve toplumsal ilişkilerde olumlu iletişim yollarını kullanır. 7.1.3. Medyanın sosyal değişim ve etkileşimdeki rolünü tartışır. 7.1.4. İletişim araçlarından yararlanırken haklarını kullanır ve sorumluluklarını yerine getirir.	7. sınıf
Bilim, Teknoloji ve Toplum	7.4.1. Bilginin korunması, yaygınlaştırılması ve aktarılmasında değişim ve sürekliliği inceler.	7. sınıf
Üretim, Dağıtım ve Tüketim	7.5.6. Dijital teknolojilerin üretim, dağıtım ve tüketim ağında meydana getirdiği değişimleri analiz eder.	7. sınıf
Etkin Vatandaşlık	7.6.4. Demokrasinin uygulanma süreçlerinde karşılaşılan sorunları analiz eder.	7. sınıf
Küresel Bağlantılar	7.7.3. Çeşitli kültürlere yönelik kalıp yargıları sorgular.	7. sınıf

Tablo 2.1 analiz edildiğinde 2018 SBDÖP’ de bulunan öğrenme alanlarının medya okuryazarlığı ile ilişkisi olduğu görülmektedir. Ayrıca Sosyal Bilgiler dersi kazanımlarının medya okuryazarlığıyla bağlantılı olduğu belirlenmiştir. 2024 SBDÖP’ de ise medya okuryazarlığı ile ilişkili öğrenme alanları ve öğrenme çıktıları Tablo 2.2’de verilmiştir.

Tablo 2.2. Sosyal bilgiler dersi öğretim programında öğrenme alanları ve medya okuryazarlığına ilişkin öğrenme çıktıları

2024 Öğretim Programı Öğrenme Alanları	Öğrenme Çıktıları	Sınıf Düzeyi
Birlikte Yaşamak	4.1.1. Sosyal Bilgiler dersinin hayatına sunacağı katkıları yorumlayabilme.	4. sınıf
Hayatımızdaki Ekonomi	4.5.2. İstek ve ihtiyaçları arasındaki bilinçli seçimleri hayatına yansıtabilme.	4. sınıf
Teknoloji ve Sosyal Bilimler	4.6.1. Çevrimiçi ortamda uyulması gereken güvenlik kurallarını eylemlerine yansıtabilme.	4. sınıf
Birlikte Yaşamak	5.1.2. Kültürel özelliklere saygı duyanın birlikte yaşamaya etkisini yorumlayabilme.	5. sınıf
Evimiz Dünya	5.2.1 Yaşadığı ilin göreceli konum özelliklerini belirleyebilme.	5. sınıf
Teknoloji ve Sosyal Bilimler	5.6.1. Teknolojik gelişmelerin toplum hayatına etkilerini tartışabilme. 5.6.2. Teknolojik ürünlerin bilinçli kullanımının önemine ilişkin ürün oluşturabilme.	5. sınıf
Yaşayan Demokrasimiz	6.4.1. Yönetimin karar alma sürecini etkileyen unsurları çözümleyebilme. 6.4.3. Vatandaşlık haklarının kullanımında dijitalleşme ve teknolojik gelişmelerin etkilerini sorgulayabilme.	6. sınıf
Teknoloji ve Sosyal Bilimler	6.6.1. Ulaşım ve iletişim teknolojilerindeki gelişmelerin kültürel etkileşimdeki rolünü yapılandırabilme.	6. sınıf
Birlikte Yaşamak	7.1.1. Dâhil olduğu gruplarda ve sosyal hayatta etkili iletişimin önemini sorgulayabilme.	7. sınıf

Evimiz Dünya	7.2.1. Küreselleşmenin insan ve toplum hayatında meydana getirdiği değişimi yorumlayabilme.	7. sınıf
Yaşayan Demokrasimiz	7.4.4. Demokrasinin uygulama sürecinde karşılaşılan sorunları özetleyebilme.	7. sınıf
Teknoloji ve Sosyal Bilimler	7.6.1. Bilimsel ve Teknolojik gelişmelerin gelecekteki toplum hayatına etkilerine ilişkin öngöründe bulunabilme.	7. sınıf

Tablo 2.2 incelendiğinde, SBDÖP’ de medya okuryazarlığına ilişkin öğrenme çıktılarının ve kazanımların yer aldığı görülmektedir. Medya okuryazarlığı, öğrencilerin kitle iletişim araçlarını bilinçli ve etkin kullanmalarını sağlayan önemli bir beceridir (MEB, 2024). Bu bağlamda, medyanın kitle iletişim araçlarıyla bireylere ulaşması ve yaşamlarını etkilemesi, öğrencilerin medya okuryazarlığı düzeylerini geliştirmeleri açısından önem taşımaktadır. Dolayısıyla Sosyal Bilgiler dersinde güncel olaylardan yararlanılması, bireylerin medya içeriklerini analiz etmelerine katkı sağlarken, bilinçli medya tüketicileri olmalarına da destek olmaktadır.

2.1.4. Güncel Olaylar

Güncel, günün konusu olan, şimdiki, bugünkü, yeni olan (haber, olay vb.), aktüel anlamına gelen bir kelime olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2025). Güncel olaylar insanları, yaşadığı toplumu ve dünyayı etkileyen, bugünün gündemini oluşturan, birey veya doğa kaynaklı meydana gelen olaylardır (Gürkan, 2009). Gürdoğan Bayır (2010) güncel olayları, insanların yaşadığı toplum içerisinde meydana gelen veya meydana geldiği çevreden toplumları etkileyen olaylar olarak açıklamıştır. Smith (1963) ise güncel olayları şu anda gerçekleşmeye devam eden veya haber olma değeri taşıyan gelişmeler olarak tanımlamıştır. Demirkaya Gedik ve Altun (2015) güncel olayları daha önce meydana gelmiş, insanlar üzerinde etkisi devam eden ve yeniden yaşanma olasılığı olan olaylar olarak nitelendirmektedir. Dönmez (2022) ise güncel olayları, insanları uzun süre etkisi altında bırakan ve etkilemeye devam eden olaylar olarak ifade etmiştir. Bir olayın güncel olay olarak adlandırılabilmesi için yakın tarihte gerçekleşmiş veya önceden yaşanmış olmasına rağmen etkisinin devam etmesi gerekmektedir. Ayrıca güncel olaylar kitle iletişim araçları ile vatandaşlara ulaşan haberlerdir. Gazete, dergi, radyo, televizyon, internet ve sosyal medya

araçları ile bireylere ulaştırılan haberler güncel olaylardır. Bu olayları doğru anlama ve yorumlama becerisi çok önemlidir. Dünyada, ülkede veya yakın çevrede gerçekleşen, toplumsal yapılar ve bireyler açısından büyük etkileri bulunan, yeni veya her an gerçekleşme ihtimali olan durumlar günceldir. Ancak bir süre önce gerçekleşmiş, unutulmuş ve insanlar üzerindeki etkisini kaybetmiş olaylar güncelliğini yitirmiştir (Demirkaya Gedik, 2008).

Güncel olaylar bir topluluk içerisinde meydana gelen, insanların yakın veya uzak çevresinde oluşabilen, ilgi çekici yönüyle gündemde kalan ve insanları etkileyen olaylardır. Yaşanan güncel olaylar konusunda insanlar az veya çok bilgi sahibi olmaktadır. Çünkü yazılı veya görsel kitle iletişim araçlarında yaşanan olaylar gündemde tutulmaktadır. İnsanların duygu ve düşüncelerini etkileyen önemli bir olay meydana gelmişse, bu konuda bilgi sahibi olmak isterler. Gerçekleşen önemli olaylar hakkında tartışmak ve yorum yapmak mevcut olay hakkında farkındalık kazanılmasını sağlayacaktır. Bu nedenle güncel olaylar bir öğretim aracı ve bilgi kaynağı olarak kullanılmaktadır (Şimşek, 2020). Öğrencileri hayata hazırlayan eğitim-öğretim ortamları, güncel olaylarla ilişkili olmak durumundadır. Derste yer alan konu ve etkinliklerin güncel olaylara dayandırılması bilgi ve becerilerin kazandırılmasında etkilidir (Gedik, 2010).

Güncel olayların belirli bir sınırı olduğunu ifade etmek güçtür. Güncel olaylar yaşanan durumun önemine göre değişiklik gösterebilir. Güncel olayların kapsamı yakın çevresinde gerçekleşen durumlar olabileceği gibi, farklı ülke ya da dünyada gerçekleşen olaylarda olabilir. Ülkede meydana gelen doğal afetler, dünya genelinde oluşan ekonomik kriz, önemli teknolojik gelişmeler güncel olaylar içerisinde değerlendirilmektedir. Bu durum eğitim değeri taşıyan güncel olaylar olarak da ifade edilmektedir. Güncel olaylar, gerçek yaşamla bağlantı kurularak öğretim programlarında yer alabilir (Binbaşıoğlu, 2004 akt. Memişoğlu, 2020).

Öğrencilerin yaşadıkları çevre ile dünyayı tanımları için derslerde güncel olaylara yer verilmesi önemli görülmektedir. Çünkü öğrencilerin derslerde öğrendikleri konuları gerçek yaşamla ilişkilendirmeleri beklenmektedir (Beck ve Parker, 2017). Güncel olaylardan derste yararlanmak, öğrencilerin gelişen sorunların nasıl oluştuğunu anlamasına ve bu sorunlara yönelik çözüm önerileri geliştirmelerine yarar sağlayacaktır. Bu bağlamda yaşanan olay ve problemlerden yola çıkarak bakış açıları geliştirmek, yaşanabilecek sorunlara karşı tedbirli olmak güncel olayların analiz edilmesiyle mümkün olacaktır (Memişoğlu, 2020).

Bireylerin içinde yaşadığı toplum, ülke veya dünyada yaşanan gelişmeler ve değişimler medya aracılığıyla bireylere ulaşarak karar verme ve düşünme sistemlerini etkisi altına almaktadır. Ayrıca insanların bu gelişim ve değişimlere uyum sağlayabilmesi için haber kaynaklarında yer alan güncel olayları yakından takip etmesi gerekmektedir. Bu sebeple

güncel olayların öğrenilmesi önem kazanmaktadır (Gürkan vd., 2020; Taşkın ve Memişoğlu, 2019). Okul ve dersler aracılığıyla güncel olaylara eğitim öğretimde yer verilmesi, konuların daha ilgi çekici hale gelmesini sağlamaktadır. Bu bağlamda güncel olaylara derslerde yer verilmesi öğretim etkinliklerini zenginleştirmekte ve öğrencilerde farklı bakış açılarını analiz etme yeteneğini geliştirmektedir (Çelik ve Yıldırım, 2021).

Güncel olayların sınıfa getirilerek öğrenciler tarafından tartışılmasının sağlanması önemlidir. Televizyon, gazete, dergi veya internet gibi araçlar ile güncel haber konularının incelenmesi, öğrencilerin görüşlerini ve sebeplerini açıklaması yararlı görülmektedir. Çünkü bir olayın farklı kişiler ve farklı kaynaklar tarafından oluşturulduğunu görmek öğrencilerin medya okuryazarlığı düzeylerinin gelişmesine katkı sağlayabilir. (Bozkurt, 2017).

Güncel olaylar öğrencilere yaşayarak öğrenme imkânı vermektedir. Öğrencilerin güncel olarak yaşanan olayları değerlendirmesi doğru bilgiye erişmede farklı kaynaklardan faydalanmanın önemini gösterecektir. Öğrenciler yazılı ve görsel medya tarafından sürekli güncel olay ve haberlerin etkisi altında kalmaktadır. Bu nedenle medya aracılığıyla bireylere aktarılan güncel olayların derste kullanılması doğru ve güvenilir bilgiye ulaşma yollarını bilen öğrencilerin yetişmesine olanak sağlayacaktır (Demirkaya Gedik, 2008; Erdem, 2021).

Eğitim öğretim ortamlarında güncel olaylara yer verilmesi toplumun öğrenciden beklediği özelliklere sahip araştıran, eleştirel düşünen, problem çözebilen ve farklı bakış açılarına sahip bireyler olarak yetişmesine imkân tanır. Dolayısıyla derslerde güncel olayların kullanılması (Hopkins, 2004 akt. Akdaş, 2013; Arın, 2006) ;

- Dersi ve öğrenmeyi ilgi çekici hale getirir.
- Konuyla ilgili örnekler vererek öğrenme ortamını zenginleştirir ve öğrenmeyi kolaylaştırır.
- Öğrencilerin öğrendikleri bilgileri yaşamlarında uygulamalarına imkân tanır.
- Öğrencide değer ve becerilerin (eleştirel düşünme, duyarlılık, empati, medya okuryazarlığı, problem çözme, araştırma, okuduğunu anlama ve dinleme) geliştirilmesini sağlar.
- Yaşam boyu güncel olay ve bilgileri takip etme becerisi kazandırır. Böylelikle aktif vatandaşların yetişmesine katkı sunar.
- Öğrencilerin yazma, özetleme ve sonuç çıkarma becerilerini geliştirir.
- Haberlerin verildiği kaynakları doğru okuma becerisi kazandırır.
- Sınıf ortamında tartışma, münazara gibi etkinliklerle gündemi analiz etmelerine yardımcı olur.

- Öğrencileri çevresine karşı bilinçlendirir.

Güncel olaylar öğrencilerin öğrenmeleri üzerinde etkilidir. Bu bağlamda derslerde güncel olaylara yer verilmesi sırasında öğrenciler şu etkinlikler içerisinde bulunurlar (Arın ve Deveci, 2008; Batti, 2016; Gürdoğan Bayır).

- Öğrenciler gördükleri, izledikleri, bilgi edindikleri haberleri, deneyim ve yaşantılarını diğer öğrencilerle paylaşır. Yeni öğrendikleri ile eski öğrendikleri arasında ilişki kurmaya çalışır.

- Güncel konularla ilgili kaynak toplayarak haber defteri oluşturur.
- Öğrenciler kendilerine verilen görev ve sorumlulukları yerine getirir.
- Öğrenciler işlenen konuyla ilgili düşüncelerini tarafsız bir şekilde arkadaşlarıyla paylaşır.

- Öğrenciler verilen konuyla ilgili kitle iletişim araçlarından araştırma yaparak sınıfla paylaşır.

- Öğrenciler yaptıkları araştırmada buldukları materyalleri (gazete, dergi gibi) sınıfa getirir.

- Öğrenciler kendi öğrendiği bilgileri değerlendirir ve öğrenme sorumluluğunu yerine getirir.

Güncel olayların derste kullanılması öğrencilerin yorumlama ve tartışma becerilerini geliştirir. Ayrıca hoşgörü, empati yapma ve küresel problemlere karşı farkındalık oluşturma gibi değerlerin kazanılmasına da yardımcı olur. Bu bağlamda güncel olayların en çok yer verildiği derslerden birisi olan Sosyal Bilgiler dersi, öğrencilerin toplumsal ve küresel sorunlar üzerine düşüncelerini teşvik eden önemli bir öğrenme alanıdır (Akdağ vd., 2014). Çünkü Sosyal Bilgiler dersi, yaşamla iç içe olan bir yapıya sahiptir. Bu nedenle güncel olaylar, SBDÖP’ de önemli bir yer tutmakta ve kazanımlar arasında yer almaktadır (MEB, 2018).

2.1.5. Sosyal Bilgiler Eğitiminde Güncel Olaylar

Sosyal Bilgiler dersi insanları içinde yaşadıkları yaşama hazırlayan, toplumsal konuları içeren, topluma yararlı, eleştirel düşünme becerisine sahip ve demokrasiyi benimsemiş etkin vatandaşlar olarak yetişmeleri için ihtiyaç duyulan bilgi, beceri ve değerleri kazandırmayı hedefleyen çok disiplinli bir derstir (Sözer, 1998). Sosyal Bilgiler dersi bir toplumda yaşayan öğrencilerin toplum, toplumun problemleri, ilişkileri ve kültürleri hakkında bilgi sahibi olmalarında önemli bir yere sahiptir. Ayrıca bireylerin yararlı bir vatandaş olarak

sorumluluklarının öğretilmesinde, ulusal değerleri ve farklı uluslar ile ilişkileri kavramalarında temel derslerden biri Sosyal Bilgilerdir. Sosyal Bilgiler dersinin temel amacı toplumla uyum içerisinde yaşayan, aktif ve sorumlu vatandaş yetiştirmektir. Bu sebeple birey ve toplumsal konuları merkeze alan bir derstir (Sönmez, 2010). Sosyal Bilgiler dersinin toplumsal yaşamı konu edinmesi öğrencilerin toplumu ilgilendiren durumlarda bilgi sahibi olmalarına ve toplumla bütünleşmelerine olanak sağlamaktadır (Akdaş, 2013). Öğrencilerin aktif bir vatandaş olarak yaşadıkları toplumda gerçekleşen olayların farkında olmaları, doğru, güvenilir bilgiye ulaşmaları ve problemlere karşı duyarlı olabilmeleri için çeşitli toplumsal kaynaklardan faydalanmaları gerekmektedir. Sosyal Bilgiler dersinin etkili geçmesi ve çeşitli toplumsal kaynakların kullanılması için yararlanılan kaynaklardan bir diğeri de güncel olaylardır (Gürdoğan Bayır, 2010).

Sosyal Bilgiler bireyin sosyal ve fiziki çevresini geçmiş, bugün ve gelecek kapsamında inceleyen bir toplu öğretim dersidir (Öztürk ve Veziroğlu, 2020). Öğrencilerin geçmiş ve bugün arasında bağlantı kurmalarında güncel olaylardan yararlanılmaktadır (Akkan, 2019). SBDÖP’ deki öğrenme alanları, kazanımlar, öğrenciye kazandırılması hedeflenen beceri ve değerleri ile güncel olaylarla bağlantılı ve iç içe olan bir derstir (Bekret, 2019). Öğretimin öğrenciye görelilik, yakından uzağa, somuttan soyuta, bilinenden bilinmeyene, açıklık, güncellik ve ekonomiklik gibi ilkeleri göz önünde bulundurulduğunda güncel olaylar Sosyal Bilgiler dersi için zengin bir kaynak oluşturmaktadır (Eryılmaz, 2015).

Sosyal Bilgiler bireylerin içinde yer aldığı toplumsal yaşamla ilgili bir derstir (Deveci, 2007). Derste yer alan konuların toplumsal yaşamla bağlantısının kurulması Sosyal Bilgiler dersinin amaçlarına ulaşmasında oldukça önemlidir. Derste işlenen konuların güncel olaylar ile ilişkilendirilmesi öğrencilerin toplumda yaşanan olayları daha iyi kavrayıp, yorumlamasına ve öğrendikleriyle hayatı arasında bağlantı kurmasında etkili olmaktadır. Ayrıca güncel olayların derste kullanılması bilgileri analiz etme, tartışmalara katılma ve farklı görüşleri fark etme gibi becerilerin öğrencilere kazandırılması açısından önem taşımaktadır.

Dünya, ülke, kültür ve teknolojiye gelişmelerle birlikte medya araçlarının bireylerin hayatı üzerindeki etkileri, Sosyal Bilgiler dersinde güncel olaylardan faydalanılmasını zorunlu hale getirmiştir. Sosyal Bilgiler dersinde güncel olaylara yer verilerek dersin işlenebilmesi için sınıfta medya ürünlerinden yararlanılmaktadır. Bunlar gazete, dergi, radyo, televizyon ve güncel kitaplar olabilir (Selanik Ay, 2010). Gazeteleri incelediğimizde Sosyal Bilgiler dersinde yer verilebilecek güncel olayların hiç de az olmadığı görülmektedir (Beck & Parker 2017).

Sosyal Bilgiler dersinin amaçları içerisinde eleştirel düşünebilen, medya okuryazarlığı becerisine sahip, kendi hakları ve yükümlülüklerinin bilincinde olan, önüne çıkan problemlere çözüm önerileri sunabilen ve çevresine duyarlı etkin bireyler yetiştirmek yer almaktadır. Sosyal Bilgiler dersinin bu amaçları gerçekleştirmesinde kullanabileceği önemli materyaller arasında güncel olaylar yer almaktadır (Swalwell ve Schweber, 2016; Sağlamgöncü, 2022). Güncel olaylara Sosyal Bilgiler dersinde yer vermek, öğrencilerin vatandaş olarak ihtiyaç duydukları bilgi ve becerileri kazanmalarında büyük önem taşımaktadır (Journell, 2013). Bu bilgi ve beceriler arasında objektif olabilme, gerçekleşen olayları önem durumuna göre ayırt edebilme, haber kaynaklarını doğru okuyabilme, propaganda ve yanıltıcı olayları fark edebilme, yaşanan gelişmeler ışığında ortaya çıkabilecek sorunları tahmin edebilme bulunmaktadır. Dolayısıyla Sosyal Bilgiler dersinde güncel olay kullanılmasının temel amacı bu bilgi ve becerileri öğrencilere kazandırmaktır (Arın, 2006). Öğrencilerin güncel olaylar üzerinde düşünceleri ve tartışmalarını sağlamak, vatandaşlık becerilerini geliştirirken demokratik süreçlere katılma isteklerini de arttırmaktadır. Ayrıca zengin bir öğrenme kaynağı olan güncel olaylar, Sosyal Bilgilerin aktif demokratik vatandaş yetiştirme amacıyla örtüşmektedir (Pescatore, 2007).

Sosyal Bilgiler öğretmenleri güncel olayları önemli görmektedir (Swalwell ve Schweber, 2016). Sosyal Bilgiler dersinde konular işlenirken güncel olaylarla ilişkilendirilmesi konuyu ilgi çekici hale getirerek akılda kalıcı öğrenme sağlamaktadır (Smith, 1963). Güncel olayların kullanıldığı derste, öğrencilere yakın veya uzak çevrelerinde meydana gelen gelişmeleri takip etmeleri konusunda farkındalık kazandırmaktadır (Gürkan, 2009). Dünyanın herhangi bir yerinde yaşanan gelişme veya olaylar medya aracılığıyla doğrudan bireylere ulaşmaktadır. Bu görsel, işitsel ve yazılı medya aracılığıyla öğrencilere ulaşan bilgiler yanıltıcı olabilmektedir. Medya iletileri karşısında savunmasız birer alıcı olan öğrencilerin bilinçlendirilmeleri gerekmektedir. Güncel olayların takip edilmesi ve incelenmesi, haberlerin kim tarafından, nasıl, hangi bakış açısıyla oluşturulduğunun görülmesini sağlayarak medya okuryazarlığı düzeyinin gelişmesinde ilgi çekici bir kaynak oluşturmaktadır (Tallon, 2013). Sosyal Bilgiler dersinde güncel olaylardan yararlanmak öğrencilere güncel olayları takip etme alışkanlığı kazandırarak, gündemi analiz etme ve bireylerin medya okuryazarı olmalarına katkı sağlamaktadır (Sağlamgöncü, 2022).

Sosyal Bilgiler dersinde bilgilerin kalıcı olabilmesi için konuların günlük hayatla ilişkilendirilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda günlük hayatta her an karşı karşıya kalınan güncel olgu ve olaylar bireylerin düşünme becerilerini geliştiren, hak ve sorumluluklarını bilen ve sorgulayıcı bakış açısına sahip iyi vatandaş yetiştirmeyi hedefleyen Sosyal Bilgiler

dersinin etkili olmasına yarar sağlamaktadır. Öğrencilerin etkin vatandaş olabilmesi, geçmiş, bugün ve gelecek arasında bağ kurabilmesi için güncel olayları takip ederek bu olaylar hakkında doğru çıkarımlar yapabilmesi gerekmektedir. Sosyal Bilgiler dersinde güncel olaylara yer verilerek konuların işlenmesi, bireylerin etkili ve anlamlı öğrenmeleri üzerinde önemli görülmektedir (Ardıç ve Altun, 2019).

Sosyal Bilgiler dersinde güncel olaylara yer verilerek dersin işlenmesi öğrencilerin toplumun bir parçası olduklarını hissetmelerine ve duyarlılıklarının artmasına katkı sağlamaktadır. Bu bağlamda öğrencilerin öğrendiklerini günlük hayatlarında kullanmalarına olanak tanır ve çevrelerinde oluşan problemleri fark ederek çözüm yolu bulmalarına yardımcı olur. Güncel olaylar Sosyal Bilgiler öğretiminde önemli bir yer tutmaktadır. Çünkü öğrencilerin sözel bilgi ve kavramları öğrendiği bu derste önemli kişi, gün ve haftalar arasında bağlantı kurularak, öğrenilen bilgiler somut hale getirilerek öğretimin kalıcılığı arttırılmaktadır. Dolayısıyla güncel olaylar, konular arasındaki bağlantının daha iyi kavranmasını ve öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine olan ilgilerinin artmasına destek olmaktadır. (Gürgil, 2013; Selanik Ay, 2015). Derste kullanılan güncel olay, gerçek yaşama ilişkin olayları merkeze alarak çeşitli etkinliklerle desteklemesi neticesinde öğrencilerin ilgi ve dikkatini arttırmayı amaçlayan güncellik ilkesi Sosyal Bilgiler dersinde önemli bir yer edinmektedir (Bayram, 2024).

Sosyal Bilgiler dersinde güncel olay kullanımı önemlidir. Bu nedenle derste kullanılacak güncel olaylardan etkili bir şekilde yararlanmak için güncel olayları seçerken şu ölçütlere dikkat edilmesi gerekmektedir (Michaelis ve Garcia, 1996):

- Uygunluk: Öğrencilerin hazırbulunuşluk ve gelişim düzeylerine uygun olmalıdır.
- Güvenilirlik: Seçilen güncel olay doğru ve nesnel bilgiler içermelidir. Bilgiler tutarlı, yanlılıktan uzak ve kişiden kişiye farklılık göstermemelidir.
- Eğitimsel Değer: Seçilen güncel olay öğrencilerin beceri ve duyuşsal gelişimine katkı sağlamalıdır. Öğrenciler seçilen güncel olaylardan konuya ilişkin bilgi öğrenmelidir.
- İlgililik: İşlenen konu ile ilgili olmalıdır. Geçmiş ve gelecek arasında bağ kurarak öğrenmeler üzerinde etkili olmalıdır.
- Yeterli Zaman: Güncel olaya yer verilirken uygun zaman planlanmalı ve yeterli zaman ayrılmalıdır.

- Yeterli Bilgi: Seçilen güncel olayla ilgili daha fazla bilgiye ulaşılabilmesi ve konuyla ilgili yeterli öğretim materyali bulunmalıdır.

- Güncellik: Bilgiler güncel ve çağımıza uygun olmalıdır.

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin güncel olayları bu ölçütlere dikkat ederek kullanması dersin daha etkili geçmesini sağlayacaktır.

2.1.6. Sosyal Bilgiler Eğitiminde Güncel Olaylardan Yararlanılırken Kullanılabilecek Materyaller

Sosyal Bilgiler dersinde güncel olaylardan yararlanılarak kullanılan etkinlikler, öğrencilerin konuları gerçek yaşamla ilişkilendirmesine, öğrendiklerini somutlaştırmasına, toplumdaki problemlere karşı farkındalık geliştirmelerine, hoşgörü, empati gibi değerleri kazanmalarına ve medya okuryazarlığı düzeylerini geliştirmelerine katkı sağlayabilir. Yararlanılabilecek etkinlikler maddeler halinde aşağıda açıklanmıştır.

Günlük gazetelerin kullanılması: Sosyal Bilgiler dersinde yaşamın içinde bulunan birçok araç-gereç materyal olarak kullanılmaktadır. Bu materyallerden biri de eğitim yönü yüksek olan gazetelerdir. Gazeteler, bireyleri yaşadıkları çevre ve dünyayla ilgili bilgilendiren güncel kaynaklardır. Sosyal Bilgiler öğretmenleri kullanışlı, ucuz, her zaman ulaşılabilen ve zengin bir içeriğe sahip olan gazetelerden kazanımlara uygun olarak yararlanmaktadır. Gazeteler, bireyleri güncel olayları anlama ve tartışmaları konusunda güdülemektedir. Ayrıca ders konularının ilişkilendirilmesinde katkı sağlamaktadır (Yaşar ve Ünlüer, 2011). Gazeteler, öğrencilerin eleştirel düşünme, problem çözme, demokratik düşünme ve medya okuryazarlığı düzeylerinin gelişmesinde Sosyal Bilgiler dersi için önemli bir güncel kaynaktır (Topçubaşı ve Kabapınar, 2019). Sosyal Bilgiler dersinde gazetelerden yararlanılarak öğrenciler çevrelerindeki güncel olaylarla karşı karşıya bırakılır. Gazeteler, öğrencilerin çevresindeki problemlere duyarlı olmaları, olayları gözlemleme, sorular yoluyla sorgulama, bilgi edinme süreçlerini etkin biçimde yürütme ve elde ettikleri veriler doğrultusunda düşüncelerini analiz edip tartışarak ifade becerilerini geliştirmeleri konusunda yarar sağlamaktadır (Deveci, 2005). Derste gazetelerin etkili kullanılması kavramların öğrenilmesinde, konuların somutlaştırılmasında görsellik ve güncellik sağlayarak öğrencilere kolaylık oluşturmaktadır. Sınıfında gazete kullanımına yer veren öğretmen konuları güncel olaylarla ilişkilendirerek ders konularının gerçekte de var olduğunu öğrencilerine göstermiş olur. Ayrıca derste gazetede şekiller, resimler, haritalar, karikatürler, şemalar ve grafiklerden yararlanılarak

dersin daha ilgi çekici olmasını sağlar. Gazeteler öğrencilerin kelimi bilgisini arttırır ve haberlerdeki yanlışlığı nasıl ayırt edebileceklerini öğretir (Gürdoğan Bayır, 2010).

Haber haritalarının kullanılması: Haritalar öğrencilerin yaşadığı çevreyi tanımasını ve algılamasını sağlamaktadır. Haber haritaları sınıf ortamında kullanılırken öğrencilerin görebileceği bir yere dünya haritası veya konuya ilişkin bir harita asılır. Haritanın etrafına güncel haberlerle ilişkili resimler, çeşitli gazete, dergi haberleri, şemalar veya afişler yapıştırılır. Sonra resimleri, haberleri, şemaları ve afişleri güncel olayın geçtiği yerle ilişkilendirmek için renkli ip ya da şeritlerden yararlanılabilir. Bu teknik ile güncel olaylardan yararlanırken öğrencilerin harita okuma becerileri gelişir ve öğrenme istekleri artar (Kan ve Demirhan, 2019).

Haber bülten tahtasının kullanılması: Haber bülten tahtası, bir pano üzerine haberlerin asıldığı ve sergilendiği bir materyaldir. Güncel haberleri öğrencilere göstermek için sınıfa haber bülten tahtası asılabilir. Sosyal bilgiler öğretmenleri dersin konusuna uygun güncel haberleri haber bülteni tahtasında sergileyebilir. Öğrenciler tarafından ilginç haberlerin bulunması ve bu haberleri keserek haber bülten tahtasına yapıştırmaları istenebilir. Böylelikle öğrencilerin güncel olayları inceleme olanağı olabilmektedir (Sömen, 2020).

Haberleri, resimleri belli bir dosyada veya defterde saklama: Öğretmen, öğrencilerden Sosyal Bilgiler dersi kapsamında güncel olaylarla ilgili haberleri bir defter veya dosyada biriktirmelerini isteyebilir. Öğrenciler dersin konusuyla ilgili yazı ve resimleri kendi defter veya dosyasında biriktirir. Bu etkinlik öğrencilerin olayların sürekliliğini görmelerine ve derse ilgilerinin artmasına yardımcı olur (Arın, 2006).

Haber konularının günlük tartışma olarak işlenmesi: Sosyal Bilgiler dersinde öğrencilerden çevrelerinde veya dünyada meydana gelen önemli güncel olay haberlerini belirleyerek sınıfa getirmeleri istenebilir. Öğretmen seçtiği bir haberi öğrencilerin tartışması için fırsat sunar, çeşitli sorular yönelterek öğrencilerin kendi görüşlerini ifade etmelerini sağlar. Güncel olayların tartışılmasına yönelik haftalık bir ders saati ayrılabilir. Ayrıca sınıfa getirilen güncel olayların tartışılması öğrencilerin düşünme, kendini ifade etme ve olaylara farklı açılardan bakma becerilerinin gelişmesinde önemlidir (Sağlamgöncü, 2022).

Televizyonun kullanılması: Eğitim öğretim alanında kullanılan etkili kitle iletişim araçlarından biri de televizyondur (Demirkaya ve Tokcan, 2006). Bireylerin yaşamında önemli bir yer tutan televizyon, güncel olayların öğretimi için bir araç olarak kullanılabilir. Sosyal Bilgiler öğretmenleri derslerinde uygun televizyon programlarını seçerek öğrencilerin güncel olaylar hakkında düşünmelerini ve güncel olayları farklı kişilerden dinlemelerini sağlayabilir. Bu bağlamda derslerde öğrencilerle birlikte konuya

uygun televizyon görselleri izlenir. İzlenen içerikle ilgili olarak öğrencilere, konunun önemli noktaları, dikkat edilmesi gereken unsurlar ya da izleme amaçları hakkında sorular yöneltilir. İzlenen haberlerle ilgili tartışma ortamı sağlanır ve tartışma sonucunda elde edilen çıkarımlar analiz edilerek sonuçlar rapor haline getirilir. (Bayram, 2024).

Afiş ve duvar resimleri hazırlama: Afişler bir konunun insanlara duyurulması için hazırlanan resimli ilanlar ve reklam amacı taşıyan materyallerdir. Bu materyaller Sosyal Bilgiler dersinde toplumsal konularda ve önemli güncel olayların öğretilmesinde kullanılabilir. Sosyal Bilgiler öğretmenleri öğrencilere konuya ilişkin afiş ve duvar resimleri hazırlatabilir. Öğretmen, öğrencilere konuyla ilgili bir başlık verebilir ve afiş hazırlamalarını isteyebilir. Hazırlanan afişler sınıfa sunulabilir. Ayrıca konuyla ilgili sınıfta afiş ve duvar köşesi oluşturularak sergilenebilir. Sosyal Bilgiler öğretmeni derse başlamadan önce bir afiş gösterebilir ve işlenecek konuyla ilgili öğrencilerin fikir sahibi olmasını sağlayabilir (Demirkaya Gedik, 2008).

Haberlere ilişkin karikatür kullanılması: Karikatür, insan veya her türlü konuyla ilgili bir olayın göze çarpan tarafını göstermek amacıyla iğneleyici, abartılı ve gülünç olarak çizilmiş resim şeklinde tanımlanmaktadır (TDK, 2025). Karikatürler, gündemi oluşturan olayların anlatılmasında etkilidir. Bu bağlamda sınıf ortamına getirmek için güncel konularla ilgili çeşitli karikatürlere ulaşılabilir. Sosyal Bilgiler dersinde öğretmen, öğrencilerden kendi karikatürlerini çizmelerini isteyebilir veya karikatürleri analiz ederek bu karikatürlerde vurgulanan mesajları tartışmalarını sağlayabilir (Akengin ve İbrahimoglu, 2010; Sidekli vd., 2014).

Televizyon veya radyo programı düzenleme: Radyo, bireyleri etkileyen işitsel bir kitle iletişim aracıdır. Televizyon ise hem görsel hem de işitsel bir araçtır. Bu kitle iletişim araçları kullanılarak öğrenciler güncel olay haberlerini oyunlaştırabilir. Sosyal Bilgiler öğretmenleri, öğrencilere roller vererek sınıf radyo stüdyosuna ya da televizyon programına dönüştürülebilir. Öğrencilerin ilgisini çeken önemli bir güncel olay öğretmenin hazırlamış olduğu TV maketinde öğrenci tarafından bir haber spikeri gibi sunulabilir. Yine öğrenciler önceden belirlenen bir konuda haberleri kaydederek radyo programı hazırlayabilirler (Eryılmaz, 2015; Kan ve Demirhan, 2019; Deveci ve Çengelci Köse, 2019).

Güncel olay haberlerini oyunlaştırma: Öğrencilerin seviyesi ile örtüşen güncel olay haberleri rol yapma ve benzetim yöntemlerinden yararlanılarak canlandırılabilir. Öğretmenin ders planlaması doğrultusunda bir oyun tasarlanır ve öğretmen, dersin konusuna uygun güncel bir olay seçerek öğrencilere çeşitli roller verir. Öğrenciler, kendilerine verilen rolleri, kişisel görüş ve fikirlerini de dâhil ederek canlandırırlar. (Gürkan, 2009).

2.2. İlgili Araştırmalar

Bu bölümde güncel olay ve medya okuryazarlığı ile ilgili gerçekleştirilen çalışmalar incelenmiştir. İnceleme kapsamında Türkiye’de yürütülen araştırmalar ile yurt dışında yapılan çalışmalar ayrı iki başlık altında verilmiştir.

2.2.1. Güncel Olaylarla İlgili Yapılan Araştırmalar

2.2.1.1. Türkiye’de Yapılan Araştırmalar

Türkiye’de Sosyal Bilgiler eğitimi alanında güncel olaylarla ilgili çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Bu bölümde sadece Türkiye’de yapılan güncel olaylarla ilgili çalışmalara yer verilmiştir.

Arın (2006) yapmış olduğu çalışmada Sosyal Bilgiler dersinde güncel olayların kullanımının öğrenci başarısına ve hatırd tutma düzeyine etkisini incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmada, nicel ve nitel araştırma tekniklerinin birlikte yer aldığı karma desen tercih edilmiştir. Çalışmanın nicel bölümünde yarı deneysel desen uygulanırken; nitel kısmında ise öğrenci görüşlerini belirlemek amacıyla açık uçlu sorulardan oluşan bir anketten faydalanılmıştır. Araştırmanın örneklemini 6.sınıf öğrencileri oluşturmuştur. Araştırmanın verileri başarı testi ve öğrencilerin görüşlerinin alınmasıyla toplanmıştır. Araştırmacı çalışma sonunda güncel olayların kullanılmasının öğrenci başarısını ve hatırd tutma düzeyini artırdığı bulgusuna ulaşmıştır. Ayrıca Sosyal Bilgiler dersinde güncel olay kullanılmasının kalıcı ve eğlenceli öğrenmeye katkı sağladığı görülmüştür

Deveci (2007) yapmış olduğu çalışmada, Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin görüşlerini alarak güncel olaylardan faydalanma durumlarını tespit etmeyi hedeflemiştir. Yapılan bu araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Çalışmanın örneklemini alt, orta ve üst sosyoekonomik düzeydeki okullarda bulunan 20 Sosyal Bilgiler öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri ise öğretmenlerle görüşme yapılarak elde edilmiştir. Araştırma sonucunda, Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin derste güncel olay kullanılmasını faydalı buldukları, uygun zaman olduğunda derslerde güncel olaylara yer verdikleri ve en çok televizyon, gazete gibi kaynaklardan yararlandıkları sonucuna varılmıştır.

Demirkaya Gedik (2008) Sosyal Bilgiler eğitimi alanında güncel olaylarla ilgili yapmış olduğu çalışmada öğrencilerin güncel olaylarla ilgili görüşlerini, kitle iletişim araçlarını kullanma davranışlarını ve farkındalık düzeylerini belirlemeyi hedeflemiştir. Çalışmada betimsel tarama kapsamında nicel ve nitel araştırma yöntemleri kullanılarak durum

tespiti yapılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu üç farklı sosyoekonomik seviye de olan okullarda eğitim gören ilköğretim 4-7. sınıf öğrencileri oluşturmuştur. Araştırmada toplam 464 öğrenci yer almıştır. Araştırma verilerinin toplanması için görüşme, anket ve tutum ölçeği kullanılmıştır. Çalışma sonucunda, öğrencilerin kitle iletişim araçlarını aktif kullanmadıkları, Sosyal Bilgiler dersinde güncel olaylardan fazla yararlanmadıkları ve Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin güncel gelişme kaynaklarından yararlanmalarının zayıf düzeyde olduğu belirlenmiştir.

Gürkan (2009) yapmış olduğu çalışmada ilköğretim 4. ve 5. sınıf Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin derslerinde güncel olayları nasıl işlediklerini değerlendirmeyi hedeflemiştir. Araştırmacı nicel ve nitel araştırma yöntemlerini bir arada kullanmıştır. Çalışmaya 35 ilköğretim okulunda görev yapan 222 öğretmen katılmıştır. Araştırma verileri toplanırken anket ve görüşme tekniği tercih edilmiştir. Yapılan araştırma neticesinde, çalışmada bulunan öğretmenlerin çoğunun Sosyal Bilgiler dersinde güncel olaylardan yararlandıkları, güncel olaylar ile günlük yaşam arasında bağ kurdukları ve diğer öğretmenlere güncel olay yöntemlerini tercih etmeleri konusunda öneride bulundukları görülmüştür.

Gürdoğan Bayır (2010) tarafından yapılan bu çalışmada Sosyal Bilgiler dersinde güncel olayların derse entegre edilmesinin, öğrencilerin eleştirel düşünme yetenekleri üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Araştırmada karma yöntem desenlerinden baskın-daha az baskın desen tercih edilmiştir. Bu araştırma nicel yöntem baskın nitel yöntem ise daha az baskın olarak tasarlanmıştır. Çalışma sürecinde, öntest-sontest desenine sahip kontrol grubunu içeren bir model kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 5. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmaya toplam 49 öğrenci katılmıştır. Çalışmanın verileri eleştirel düşünme becerilerini ölçen bir ölçek ve yarı yapılandırılmış görüşme formu ile elde edilmiştir. Araştırmanın sonunda deney grubundaki öğrencilerin analiz yapma, değerlendirme, çıkarımda bulunma ve yorum yapma becerilerinde anlamlı gelişmeler görülürken; açıklama yapma ve öz düzenleme yetileri açısından iki grup arasında kayda değer bir fark tespit edilememiştir.

Akdaş (2013) yapmış olduğu çalışmada Sosyal Bilgiler dersinde güncel olay kullanılmasının bireylerin karar verme beceri düzeylerine etkisini incelemiştir. Araştırma nicel yöntemlerden biri olan öntest-sontest kontrol gruplu desen kullanılarak yapılmıştır. Araştırmanın örneklem grubunu, bir ilin devlet okulunda bulunan 4. sınıf öğrencileri oluşturmuştur. Çalışmada toplam 42 öğrenci yer almıştır. Çalışmada verilerin toplanmasında karar verme formu ve öğretim etkinlikleri kullanılmıştır. Araştırmacı yaptığı bu çalışmanın

sonunda Sosyal Bilgiler dersinde güncel olay kullanımının bireylerin karar verme becerilerini geliştirdiği bulgusuna ulaşmıştır.

Akdağ vd. (2014) yapmış oldukları çalışmada ortaokul Sosyal Bilgiler ders kitaplarını öğretmen görüşlerini alarak güncel olaylar kapsamında incelemişlerdir. Çalışma nitel araştırma tekniklerinden biri olan durum incelemesine göre planlanmıştır. Araştırmaya 26 Sosyal Bilgiler öğretmeni katılmıştır. Veriler yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla elde edilmiştir. Çalışmada Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin güncel olayları takip ettiği, dersle ilişkilendirdiği ve ders kitaplarında yeterince güncel olaylara yer verilmediği sonuçlarına ulaşmıştır.

Eryılmaz (2015) tarafından gerçekleştirilen çalışmada 6. sınıf Sosyal Bilgiler dersinde güncel olaylardan yararlanmanın öğrencilerin sosyal problemlere duyarlılıklarına etkisini incelemeyi hedeflemiştir. Çalışmada karma yöntemlerden biri olan gömülü desen kullanılmıştır. Araştırmaya 6.sınıf öğrencilerinden 48 kişi katılmıştır. Araştırmada verilerin toplanmasında ders planları, öğretim materyalleri, sosyal problemlere duyarlılık ölçeği, yapılandırılmış gözlem formu, yarı yapılandırılmış görüşme formu ve kişisel bilgi formu, kullanılmıştır. Çalışma sonucunda Sosyal Bilgiler dersinde güncel olaylardan yararlanılarak öğretim yapılması denel işlemin uygulandığı sınıfta bulunan öğrencilerin sosyal problemlere karşı duyarlılıkları üzerinde olumlu bir fark meydana getirdiği belirlenmiştir. Çalışmada bulunan öğrenciler Sosyal Bilgiler dersinde konular işlenirken güncel olaylardan faydalanılması konusunda olumlu görüş bildirmişlerdir.

Batti (2016) Sosyal Bilgiler dersinde güncel olayların kullanılmasının öğrencilerin akademik başarıları üzerindeki etkisini araştırmıştır. Bunun yanında güncel olayların barış değerinin gelişmesinde etkisi olup olmadığını belirlemeye çalışmıştır. Çalışmada nicel araştırma tekniklerinden biri olan öntest-sontest kontrol gruplu yarı deneysel desen tercih edilmiştir. Araştırmanın örneklem grubunu 7. sınıf öğrencileri meydana getirmiştir. Çalışmanın verilerinin toplanmasında barış değer ölçeği, yarı yapılandırılmış görüşme formu, akademik başarı testi ile gözlemden yararlanılmıştır. Araştırma neticesinde, güncel olayların öğrencilerin barış değer seviyeleri üzerinde etkili olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca güncel olayların öğrencilerin akademik başarıları üzerinde olumlu etki yarattığı, öğrencilerin de derslerde güncel olayların kullanılmasını istedikleri görülmüştür.

Bozkurt (2017) yapmış olduğu çalışmasında Sosyal Bilgiler dersi işlenirken güncel olaylardan bahsedilmesine yönelik öğrenci ile öğretmen görüşlerini belirlemeye çalışmıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemi benimsenmiştir. Çalışmaya il merkezinde yer alan 100 öğrenci ve 32 Sosyal Bilgiler öğretmeni katılmıştır. Veriler yarı yapılandırılmış görüşme

formu kullanılarak toplanmıştır. Araştırmanın sonucunda, öğretmenlerin genelinin gündemden haberdar olduğu ve Sosyal Bilgiler dersinde güncel olay kullanılmasının dersin faydalı olmasına yarar sağladığı belirlenmiştir. Öğretmenlerin, güncel olayların öğrenciyi öğrenme ortamında aktif hale getirdiği görüşünde oldukları belirlenmiştir. Çalışmaya katılan öğretmenlerin Sosyal Bilgiler ders kitaplarındaki güncel olayların arttırılmasının yararlı olacağı düşüncesinde oldukları görülmüştür. Ayrıca öğrencilerin büyük bir kısmının ülke ve dünya gündemini takip ettiği sonucuna ulaşılmıştır.

Bekret (2019) kanıt temelli güncel olayların Sosyal Bilgiler dersinde kullanımına yönelik bir araştırma yapmıştır. Kanıt temelli öğrenmenin öğretim sürecindeki etkisini ve güncel olayları kanıta dayalı öğrenme yöntemi ile değerlendirmeyi hedeflemiştir. Çalışma nitel araştırma tekniklerinden biri olan eylem araştırmasına göre tasarlanmıştır. Araştırmanın katılımcı grubunu, devlet okulunda bulunan 32 ortaokul 7.sınıf öğrencisi oluşturmuştur. Verilerin toplanmasında aracı açık uçlu sorular, görüşmeler, öğrenci günlükleri, fotoğraflar ve güncel olaylara yönelik yapılan kanıt temelli öğrenme etkinliklerine ait öğrenci çalışma kâğıtları kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda, öğrencilerin sınıf ortamında güncel olayları inceledikleri tüm kanıta dayalı öğrenme etkinliklerine aktif bir şekilde katıldıkları, çalışma kâğıtlarından bir ürün ortaya çıkarabildikleri ve çalışma kâğıdında bulunan soruları açıklayabildikleri görülmüştür. Ayrıca, bu süreçte uygulanan etkinliklere yönelik öğrencilerin olumlu tutum içerisinde oldukları, derse aktif katılım sağladıkları, mutlu oldukları, yorumlama, ifade etme ve yaratıcılık becerilerinin geliştiği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Akkan (2019) yapmış olduğu araştırmasında Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının güncel bir olayı tespit edebilme, bunu Sosyal Bilgiler eğitimi çerçevesinde ilişkilendirebilme ve tartışmaya açık bir metin üzerinden değerlendirebilme durumlarını ortaya çıkarmayı hedeflemiştir. Araştırmada nitel araştırma tekniklerinden biri olan olgu bilim deseni kullanılmıştır. Araştırma grubunu 188 öğretmen adayı oluşturmuş, veriler ise güncel olayları değerlendirmek amacıyla geliştirilen form ile toplanmıştır. Yapılan çalışma neticesinde, Sosyal Bilgiler öğretmeni adaylarının tamamının bir güncel olay tespit edebildiği ve büyük bir kısmının bu olayı Sosyal Bilgiler dersiyle ilişkilendirebildiği sonucuna ulaşılmıştır.

Taşkın ve Memişoğlu (2019) yapmış oldukları çalışmada Sosyal Bilgiler ders kitaplarında güncel olayların yer alma düzeyini incelemişlerdir. Bu çalışmada nitel araştırma yöntemi kapsamında doküman incelemesi temel veri toplama aracı olarak kullanılmış ve çalışma grubunu 2019-2020 eğitim öğretim yılında kullanılan 5., 6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitapları oluşturmuştur. Çalışma sonucunda ders kitaplarında güncel olayların dahil

edilme durumunun sınırlı olduğu ve güncel konuların ünitelerde eşit bir şekilde dağılmadığı tespit edilmiştir.

Gürkan vd. (2020) ortaokul düzeyindeki Sosyal Bilgiler dersinde güncel olayların işlenmesine dair öğretmen ve öğrencilerin tecrübelerini belirlemeye çalıştıkları bu çalışmada, nitel araştırma tekniklerinden biri olan olgu bilim desenini kullanmışlardır. Araştırmanın örneklemini 8 Sosyal Bilgiler öğretmeni ve 15 ortaokul öğrencisi (5., 6. ve 7. sınıf) oluşturmaktadır. Veriler yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile toplanmıştır. Araştırmanın sonucunda güncel olayların dersi anlaşılır kılmak, geçmiş ve bugün arasında bağlantı kurmak, dikkat çekmek, kavrama düzeyini arttırmak, bilgiyi kalıcı hale getirmek ve günlük yaşamla bağlantı kurmak amacıyla çeşitli şekillerde kullanıldığı görüşlerine ulaşılmıştır.

Dönmez (2022) gerçekleştirdiği araştırmada ilkökul Sosyal Bilgiler dersinde güncel olay kullanımının öğrencilerin çocuk hakları davranış ve farkındalıklarına etkisini tespit etmeye çalışmıştır. Araştırmada karma desen kullanılmıştır. Bu bağlamda araştırmanın nicel kısmında öntest-sontest uygulanan kontrol gruplu deneysel desen, nitel kısmında ise görüşme ve gözlemden yararlanılmıştır. Çalışma grubu bir devlet okulunda bulunan 4.sınıf öğrencilerinden meydana gelmektedir. Bu araştırmada veri toplamak için çocuk haklarına ilişkin tutum ölçeği, çocuk hakları farkındalık ölçeği, görüşme formu ve gözlem formu kullanılmıştır. Çalışmanın sonuçlarına göre çocuk haklarının öğretiminde güncel olay kullanımının deney grubu son test puanları üzerinde kontrol grubuna kıyasla anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Deney grubu ile yapılan görüşmelerde öğrencilerin uygulama süresince mutlu hissettikleri, uygulamadan memnun kaldıkları ve uygulama ile haklarını öğrendikleri belirlenmiştir. Sınıfın öğretmeni ile yapılan görüşmelerde ise öğretmenin uygulamayı etkileyici bulduğu ve çocuk hakları öğretimine farklı bir bakış açısı kazandırdığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Sağlamgöncü (2022) yaptığı çalışmada Sosyal Bilgiler dersinde güncel konulara ilişkin aktif öğrenme tekniğinin, bireylerin derse katılım sürecine etkisini ve bu sürece ilişkin öğrenci ile öğretmenlerin görüşlerini ortaya koymayı amaçlamıştır. Bu nedenle nitel araştırma desenlerinden eylem araştırması benimsenmiş ve uygulama bir devlet okulunun 5.sınıf öğrencileriyle gerçekleştirilmiştir. Veriler yarı yapılandırılmış görüşmeler, gözlem notları, öğrenci günlükleri, uygulamayla ilgili video kayıtları, öğrenci ürünleri ve uzman görüşleri doğrultusunda elde edilmiştir. Çalışma bulguları neticesinde, aktif öğrenme yöntemleriyle güncel olayların Sosyal Bilgiler dersine entegre edilmesinin öğrencilerin bilgi, beceri ve değer kazanımına yarar sağladığı, öğrencilerin derste aktif katılmasını ve güncel olaylara ilgi duymalarını sağladığı görülmüştür.

Bayram (2024) tarafından yapılan araştırmada Sosyal Bilgiler dersinde güncel olay öğretimi kullanımının öğrencilerin ekolojik vatandaşlık başarı düzeyine etkisini incelemiştir. Çalışma karma araştırma yöntemlerinden biri olan gömülü desene göre tasarlanmıştır. Çalışma grubunu bir devlet okulunda görev yapan bir Sosyal Bilgiler öğretmeni ve 37 altıncı sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Verileri toplamak için ekolojik vatandaşlık başarı testi, yarı yapılandırılmış görüşme, araştırmacı ve öğrenci yansıtıcı günlüğü ile elde edilmiştir. Çalışma sonunda güncel olay öğretimi ile yürütülen Sosyal Bilgiler dersinin öğrencilerin ekolojik vatandaşlık başarı düzeyini artırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca öğretmen ve öğrencilerden alınan görüşlere göre güncel olay öğretiminin ekolojik vatandaşlık başarı düzeyinin gelişmesinde etkili olduğu bulunmuştur.

İlgili araştırmalar incelendiğinde, çalışmaların çoğunluğunun Sosyal Bilgiler eğitimine dair olduğu belirlenmiştir. Yapılan araştırmalar incelendiğinde karma yöntem araştırmaları, deneysel çalışmalar, olgu bilim araştırmaları, öğrenci ve öğretmen görüşlerinin alındığı çalışmalar olduğu görülmüştür. Deneysel araştırmalar sonucunda güncel olaylardan faydalanmanın deney grubu üzerinde olumlu etki yarattığı saptanmıştır. Ancak Sosyal Bilgiler dersinde güncel olaylardan yararlanmanın öğrencilerin medya okuryazarlığı düzeyine etkisini araştıran bir araştırmanın olmadığı tespit edilmiştir.

2.2.1.2. Yurtdışında Yapılan Araştırmalar

Bu kısımda yurtdışında Sosyal Bilgiler dersi kapsamında güncel olaylarla ilgili yapılan araştırmalara yer verilmiştir.

Haas ve Laughlin (2000) yapmış oldukları çalışmada, Ulusal Sosyal Bilimler Konseyi'ne üye olan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin derslerde güncel olaylara ne kadar yer verdiklerini ve nasıl öğrettiklerini incelemeyi amaçlamışlardır. Çalışmada nicel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Sosyal Bilgiler öğretmeni olarak görev yapan 598 kişi oluşturmuştur. Çalışmada veriler toplanırken anket kullanılmıştır. Çalışma neticesinde Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin genelinin güncel olayları soyut, tarihsel, toplumsal, ekonomik ve politik konuları anlatırken kullandıkları belirlenmiştir.

Hofstetter vd. (2000) yapmış oldukları çalışmada Weekly Reader gazetesinin çocukların güncel olaylar hakkındaki bilgilerine etkisini görmeyi amaçlamışlardır. Araştırmada nicel yöntem kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 8-12 yaş arasındaki 2331 ilköğretim öğrencisi oluşturmuştur. Veri toplama aracı olarak test kullanılmıştır. Çalışma sonucunda 2. ve 3. sınıf öğrencilerinin Weekly Reader gazetesi sayesinde güncel

olaylar hakkında bilgi düzeylerinin yüksek olduğu, 4. ve 6. sınıf öğrencilerinin ise farklı iletişim kanallarından bilgi almaları sebebiyle daha düşük seviyede güncel olay bilgisine sahip oldukları belirlenmiştir.

Sharp (2009) yaptığı çalışmada, tartışmalı güncel olayların öğretimi konusunda ortaokul ve lise düzeyinde görev yapan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin bakış açısını incelemeyi hedeflediği araştırmasında, nicel araştırma yöntemini benimsemiştir. Araştırmanın çalışma grubunu ortaokul ve lisede görev yapan 76 Sosyal Bilgiler öğretmeni oluşturmuştur. Çalışmanın verileri ise anket kullanılarak elde edilmiştir. Araştırma sonucunda öğretmenlerin tartışmalı güncel olayları Sosyal Bilgiler öğretim programının bir parçası olarak gördüğü ve derslerde güncel tartışmalı olayların öğretimiyle ilgili olumlu görüşlerinin olduğu belirlenmiştir.

Journell (2013) yapmış olduğu çalışmada Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının siyasi konular ve güncel olaylar konusunda ne kadar bilgi sahibi olduklarını, etkili bir politika ve güncel olaylara ilişkin değerlere ne derece önem verdiklerini incelemeyi hedeflemiştir. Çalışmada nicel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Çalışma grubunu ABD’ de öğrenim gören 177 Sosyal Bilgiler öğretmen adayı oluşturmuştur. Araştırma 3 yıl sürmüş, veriler görüşme ve anket kullanılarak toplanmıştır. Çalışma sonucunda 3.sınıf öğretmen adaylarının parti ve önemli siyasi kişiliklere yönelik güncel olay bilgilerinin 4. Sınıf öğretmen adaylarına göre düşük olduğu tespit edilmiştir.

Morrison (2015) araştırmasında öğretmenlerin güncel olayları sınıflarında kullanmak için yararlandıkları öğretim yöntemlerini incelemiştir. Araştırmada durum çalışması yöntemi kullanılmıştır. Çalışma grubunun katılımcılarını ortaokul ve lise kademelerinde (4 ile 10.sınıflar) eğitim veren dört öğretmen oluşturmuştur. Veriler görüşme yöntemi kullanılarak toplanmıştır. Araştırma bulguları sonucunda öğretmenlerin güncel olayları öğrenci katılımını arttırmak, öğrencilerin yaşamlarıyla bağlantı kurmasına yardımcı olmak ve öğrencilerin anlamlı tartışmalara katılmasını sağlamak için haber kaynaklarından yararlandıkları ortaya çıkmıştır. Ayrıca öğretmenlerin güncel olayları kullanabilmesi için öğrencilerini en iyi şekilde tanımaları gerektiği ifade edilmiştir.

Wright vd. (2016) yapmış oldukları çalışmada öğrencilerin güncel olay haberlerini ne kadar iyi anladıkları ve haber kaynaklarıyla ne kadar etkileşimde olduklarını tespit etmeye çalışmıştır. Araştırmada karma yöntem kullanılmıştır. Çalışma grubunu ise 96 üniversite öğrencisi oluşturmaktadır. Veriler öğrencilere uygulanan anket ve görüşmelerle toplanmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin en çok takip ettiği haberlerin son dakika haberleri, suç haberleri olduğu ve notlarının yükseldiği sonucuna ulaşılmıştır.

Swalwell ve Schweber (2016) Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin müfredat, pedagoji ve kişisel siyasi kararlarını tartışmalı güncel olaylar kapsamında incelemişlerdir. Çalışmanın yöntemi nitel araştırma tekniğine dayanmaktadır. Araştırmaya 7 ortaokul ve lise Sosyal Bilgiler öğretmeni katılmıştır. Araştırma kapsamında çalışmanın verileri yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile açık uçlu sorulardan oluşan anketle toplanmıştır. Araştırma sonucunda tartışmalı güncel olayların Sosyal Bilgiler öğretmenlerini etkilediği, tartışmalı konuların sınıflarda dengeli bir şekilde öğretilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Edgerly (2017) çalışmasında genç yetişkinlerin haber medyasından güncel olaylar hakkında nasıl bilgi edindiklerini incelemiştir. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmaya 21 genç yetişkin katılmıştır. Veriler derinlemesine görüşmeler yapılarak toplanmıştır. Araştırma sonucunda, genç yetişkinlerin gazete, televizyon, sosyal medya, haber siteleri gibi kaynakları kullanarak güncel olaylar hakkında bilgi edindikleri ortaya çıkmıştır. Ayrıca araştırmaya katılan genç yetişkinlerin medya tüketiminde şüpheli davrandıkları ve medya okuryazarlığına önem verdikleri tespit edilmiştir.

Lecompte vd., (2017) tarafından gerçekleştirilen araştırmada öğrencilere medya okuryazarlığı ve vatandaşlık bilinci kazandırılarak öğrencilerin eleştirel düşünme, etkili iletişim ve aktif vatandaşlık becerilerinin geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Ayrıca çalışma, Sosyal Bilgiler dersinde güncel olayları ve tartışmalı konuları ele almanın önemini vurgulamaktadır. Eylem araştırması yapılan çalışmaya 5. ve 7. sınıf öğrencileri katılmıştır. Çalışmanın verileri gözlem, görüşme, anket ve öğretmenlerin kullandıkları materyaller incelenerek elde edilmiştir. Araştırma sonucunda öğrencilere güncel olayları ve medya okuryazarlığını öğretmenin, öğrencilerin eleştirel düşünme, aktif vatandaşlık ve etkili iletişim becerilerinin gelişmesinde etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Piedmont (2020) araştırmasında öğretmen adaylarının COVID-19 pandemisini Sosyal Bilgiler dersinde ele alarak bilinçli vatandaşlar olmalarını sağlamayı amaçlamaktadır. Aynı zamanda, sorgulamaya dayalı öğrenme yöntemlerini kullanarak güncel olayların etkili bir şekilde nasıl öğretilbileceğini hedeflemektedir. Bu çalışma, nitel araştırma yaklaşımlarından biri olan durum çalışması yöntemi kullanılarak yapılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Amerika Birleşik Devletleri'nde bir üniversiteye kayıtlı olan Sosyal Bilgiler öğretmen adayları oluşturmaktadır. Veriler anket, ders süreçleri ve gözlem aracılığıyla toplanmıştır. Araştırma sonucunda COVID-19 pandemisini keşfetmek, pandeminin eleştirel bir şekilde incelenmesini sağlamıştır. Bu kapsamda güncel olayların öğretmen adaylarının vatandaşlık bilgi ve becerilerinin gelişmesine fayda sağladığı belirlenmiştir.

Clark vd. (2021) yapmış oldukları araştırmada Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin güncel olayları müfredata entegre etme ve haber kaynaklarını nasıl seçtiklerini belirlemeyi amaçlamışlardır. Karma yöntemin kullanıldığı bu araştırmaya 1065 Sosyal Bilgiler öğretmeni dahil olmuştur. Veriler anket ve görüşmeler ile toplanmıştır. Çalışma sonucunda Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin ideolojilerinin tercih ettikleri kaynak türünü ve kaynaklara erişilebilirliğin etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Güncel olay öğretimini ele alan araştırmalar arasında nitel çalışmaların çoğunlukta olduğu görülmektedir. Araştırmalarda Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin görüşlerini alan ve derslerde nasıl kullandıklarıyla ilgili çalışmaların yoğunlukta olduğu görülmüştür. Yurtdışı çalışmalarında güncel olaylarla ilgili uygulamalı araştırmaların fazla olmadığı ve doğrudan Sosyal Bilgiler dersinde ortaokul öğrencilerinin medya okuryazarlık düzeylerini güncel olaylardan yararlanarak geliştirmeye çalışan bir araştırmanın bulunmadığı belirlenmiştir.

2.2.2. Medya Okuryazarlığıyla İlgili Yapılmış Çalışmalar

2.2.2.1. Türkiye’de Yapılan Çalışmalar

Medya okuryazarlığı ile Türkiye’de yapılmış araştırmalar incelendiğinde, Sosyal Bilgiler eğitimi alanında birçok çalışmanın yapılmış olduğu görülmüştür. Sosyal Bilgiler alanında yapılan araştırmalara bakıldığında daha çok öğretmen adaylarını kapsadığı ve medya okuryazarlığı dersi olarak araştırmaların yapıldığı görülmektedir. Sosyal Bilgiler eğitimi alanında ise ortaokul öğrencilerine medya okuryazarlığı becerisinin kazandırılmasıyla ilgili çalışmaların daha az olduğu görülmüştür. Bu yüzden medya okuryazarlığı ile ilgili gerçekleştirilen araştırmalara ilişkin çalışmalar sunulmuştur.

Deveci ve Çengelci (2008) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının medya okuryazarlığına dair görüşlerini belirlemişlerdir. Araştırmada nitel bir yaklaşım benimsenmiştir. Araştırmanın katılımcılarını 20 Sosyal Bilgiler öğretmeni oluşturmaktadır. Veri toplama sürecinde yarı yapılandırılmış görüşme yönteminden yararlanılmıştır. Çalışma sonuçlarına göre öğretmen adayları; medya okuryazarlığının güncel olayların takibi, haberleri yorumlama gibi konular açısından önemli olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca, Sosyal Bilgiler öğretmeninin medya okuryazarı olması gerektiğini ifade etmişlerdir. Aynı eğitim programına devam eden öğretmen adaylarının medya okuryazarlık düzeylerinin düşük olduğunu ve lisans eğitimlerinde, medya okuryazarlığını arttırmaya yönelik ders içeriklerinin güncel olaylarla ilişkilendirildiğini belirtmişlerdir.

Altun (2010) yapmış olduğu araştırmada medya okuryazarlığının Sosyal Bilgiler müfredatıyla ilişkilendirilmesini ve öğretimini incelemiştir. Çalışmada nicel ve nitel yaklaşımların bir arada kullanıldığı karma desen benimsenmiştir. Çalışmanın nitel kısmının çalışma grubunu ABD, Kanada, Avusturalya ve İngiltere'deki Sosyal Bilgiler programları oluşturmaktadır. Nicel kısmının çalışma grubunu ise 7.sınıf öğrencileri oluşturmuştur. Araştırmanın nitel boyutunda veri toplama aşamasında doküman inceleme, görüşme ve gözlem kullanılmış, nicel boyutunda ise medya okuryazarlığı başarı testi ve medya okuryazarlığı paket programı kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, deney gruplarının kontrol gruplarına göre başarılı olduğu, başka bir ifadeyle Sosyal Bilgiler ve seçmeli medya okuryazarlığı programlarıyla karşılaştırıldığında, medya okuryazarlığı paket programının başarıyı olumlu yönde etkilediği sonucu ortaya çıkmıştır.

Çinelioğlu (2013) yapmış olduğu araştırmada Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının medya okuryazarlığı dersine yönelik tutumlarını incelemiştir. Araştırma kapsamında öğretmen adaylarının medyadaki şiddet sunumlarına bakış açılarında medya okuryazarlığının etkisini belirlemeye çalışmıştır. Araştırmada tarama yöntemi kullanılmış, çalışmanın evrenini 406 kişiden oluşan Sosyal Bilgiler öğretmen adayları oluşturmuştur. Veriler Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının medyadaki şiddet sunumlarına ilişkin tutumlarını belirlemek için geliştirilen bu ölçek aracılığıyla toplanmıştır. Çalışma sonucunda araştırmaya katılan öğretmen adaylarının çoğunluğu medya okuryazarlığı dersini almıştır. Medya okuryazarlığı dersine katılan öğretmen adaylarının tutum puanları, dersi katılmamış olan öğretmen adaylarına göre daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Bir diğer sonuç olarak medya okuryazarlığının medyadaki şiddet temalı içeriklere karşı tutumlar üzerinde belirgin etkisi olduğu ortaya çıkarılmıştır.

Görmez (2014) yaptığı çalışmada ortaokul öğrencilerinin medya okuryazarlığı düzeylerini belirlemeyi amaçlamıştır. Çalışmada nitel araştırma yöntemi benimsenmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu medya okuryazarlığı dersini almış olan 10 öğrenci ile almamış 10 öğrenci oluşturmuştur. Bu araştırmada veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Çalışma sonucunda medya okuryazarlığı dersini almış öğrencilere göre almamış öğrenciler arasında bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Uslu vd. (2016) gerçekleştirdikleri çalışmada Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının medya okuryazarlık seviyelerini çeşitli değişkenler açısından incelemiştir. Araştırma betimsel tarama metodolojisi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın örneklem grubunu ise 478 Sosyal Bilgiler öğretmeni oluşturmuştur. Araştırmada medya okuryazarlığı düzeyini

belirlemek amacıyla bir ölçek kullanılmıştır. Araştırma bulguları, Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının medya okuryazarlığı seviyelerinin yüksek olduğunu göstermektedir.

Altıntaş (2019) Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının medya okuryazarlık seviyeleri ile eleştirel düşünme eğilimleri arasındaki bağlantıyı belirlemeye çalıştığı araştırmasında ilişkisel tarama modelini kullanmıştır. Araştırmaya 802 Sosyal Bilgiler öğretmen adayı katılmıştır. Çalışmanın verileri kişisel bilgi formu, eleştirel düşünme eğilimleri ölçeği ve medya okuryazarlığı ölçeği ile elde edilmiştir. Araştırma sonucunda Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimlerinin düşük seviyede olduğu, medya okuryazarlık becerilerinin ise temel ve orta seviyede olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca bu adayların medya okuryazarlığı seviyeleri ile eleştirel düşünme eğilimleri arasında bulunan ilişkinin anlamlı olduğu belirlenmiştir.

Üztemur ve Avcı (2020) yapmış oldukları araştırmada Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının medya okuryazarlığı düzeyleri ile medya okuryazarlığı öğretim-öz yeterlilikleri arasındaki ilişkiyi belirlemeye çalışmışlardır. Araştırmanın yönteminde çok boyutlu korelasyonel desen kullanılmıştır. Çalışma grubunu bir devlet üniversitesinde öğrenim gören 197 Sosyal Bilgiler öğretmen adayı oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri medya okuryazarlığı ölçeği ile medya okuryazarlığı öğretmen yeterlikleri ölçeğiyle toplanmıştır. Çalışma sonucunda Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının medya okuryazarlığı becerileri ve medya okuryazarlığı öğretim öz-yeterliliklerinin yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir.

Dolanbay vd. (2021) tarafından yapılan araştırmada Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının medya okuryazarlığına dair algıları değerlendirilmiştir. Çalışma nitel araştırma yöntemlerinden eylem araştırması kullanılarak yürütülmüştür. Araştırmanın çalışma grubunu Sosyal Bilgiler 3. sınıf öğrencilerinden 20 kişi oluşturmaktadır. Çalışmanın veri toplama sürecinde 2N (Ne biliyordum? Ne öğrendim?) ön ve son algı formu, bireysel mülakatlar, odak grup görüşmeleri ve yazılı kompozisyonlar kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, çalışmanın öğretmen adaylarının medya okuryazarlığı becerileri konusunda olumlu bir farkındalık oluşturduğu, bilinçlendirdiği ve eleştirel düşünmeye yönlendirdiği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Kandemir Kotan (2022) yaptığı çalışmasında ilkokul öğrenci, öğretmen ve yöneticilerinin uzaktan eğitim kapsamında medya okuryazarlığı becerilerini incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmasında nicel ile nitel yöntemlerin birlikte kullanıldığı karma bir desen kullanmayı tercih etmiştir. Çalışmanın örneklemini ilkokulda görev yapan 18 yönetici, 106 öğretmen ve 377 öğrenci oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak Uzaktan Eğitime Yönelik Öğretmen Anketi, Uzaktan Eğitime Yönelik Öğrenci Anketi ve Uzaktan Eğitime Yönelik İdareci Anketi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda uzaktan eğitim sürecinin etkili

yürütülmesi ile medya okuryazarlığı becerisi arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Ayrıca uzaktan eğitimin öğrenci öğretmen iletişimini olumsuz etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Aslan (2023) yapmış olduğu doktora çalışmasında Sosyal Bilgiler dersinde öğrencilerin medya okuryazarlığı becerilerini geliştirmeye çalışmıştır. Bu çalışmada nitel araştırma metodolojilerinden biri olan eylem araştırması kullanılmıştır. Çalışmanın katılımcılarını Sosyal Bilgiler öğretmeni ve 7.sınıfta bulunan öğrenciler oluşturmuştur. Veri toplama aracı olarak görüşme, ders video kayıtları, öğrenci ürünleri, araştırmacı günlükleri ve geçerlik komitesinin toplantı video kayıtları kullanılmıştır. Yapılan araştırma neticesinde Sosyal Bilgiler dersinde uygulanan etkinliklerin öğrencilerin medya okuryazarlığı becerisini geliştirmede etkili olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Ayrıca çalışma sonucunda öğrencilerin medya mesajına ilişkin farkındalıkları artmış, medya mesajının amacını, hedef kitlesini, doğru, güvenilir ve güncel bilgiye ulaşma, medya mesajına eleştirel bakabilme, kullanılan propaganda tekniklerini bilme ve demokratik haklarını kullanarak kendi medya ürününü oluşturmaya yönelik gelişmelerin olduğu belirlenmiştir.

Türkiye’de yapılan medya okuryazarlığı ile ilgili çalışmalara bakıldığında öğrencilerle yapılan deneysel çalışmaların çok az olduğu ve Sosyal Bilgiler dersinde güncel olaylardan yararlanmanın ortaokul öğrencilerinin medya okuryazarlığı düzeyine etkisini inceleyen çalışmaların bulunmadığı belirlenmiştir.

2.2.2.2. Yurtdışında Yapılan Araştırmalar

Medya okuryazarlığı ile ilgili yurt dışında yapılan araştırmalara bakıldığında medya okuryazarlığı eğitime yönelik çok sayıda araştırmanın olduğu görülmüştür. Bu araştırmalar incelendiğinde medya okuryazarlığının önemli görüldüğü ve eğitim programlarında yer alması gerektiği belirlenmiştir.

Schmidt (2012) yapmış olduğu çalışmada, lise ve üniversite düzeyindeki öğrencilerin medya okuryazarlığı eğitime ne düzeyde maruz kaldıklarını incelemiştir. Çalışmada nicel ile nitel yöntemin bir arada kullanıldığı karma desen tercih edilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu lise ve üniversite öğrencileri oluşturmuştur. Çalışmada 18 yaş altı öğrenciler hariç tutulmuş ve toplamda 409 öğrenci katılmıştır. Çalışmanın nicel verileri anket yoluyla, nitel verileri ise yarı yapılandırılmış görüşme yöntemi ve odak grup görüşmeleriyle elde edilmiştir. Araştırma sonucunda lise düzeyinde medya okuryazarlığı eğitiminin medya kullanımı ve içerik üretme üzerinde durduğu belirlenmiştir. Üniversite

düzeyinde ise medya okuryazarlığı eğitiminin eleştirel düşünme, medyayı analiz etme ve sorgulama becerileri üzerinde yoğunlaştığı görülmüştür.

Moore (2015) yaptığı çalışmada, medya okuryazarlığı eğitiminde öğrencilerin güncel olayları eleştirel bakış açısıyla analiz etme yeteneklerini geliştirmeyi amaçlamıştır. Araştırmada nicel yöntemlerden olan deneysel desen kullanılmıştır. Çalışmanın örneklemini bir devlet lisesinde eğitim alan öğrenciler oluşturmaktadır. Lise öğrencileri çalışma kapsamında dört derslik bir üniteye yer alan uygulamaya katılmışlardır. Çalışmanın verileri öğrencilerin derste yaptıkları etkinlikler, ön test -son test, gözlem ve görüşmeler sonucunda elde edilmiştir. Araştırma neticesinde, medya okuryazarlığı eğitiminin lise öğrencilerinin güncel olayları eleştirel olarak incelemelerinde etkili olduğunu göstermiştir.

Federov ve Levitskaya (2016) yapmış oldukları çalışmada, bireylerin medya okuryazarlığı seviyelerini belirlemeye çalışmışlardır. Çalışmada nicel araştırma yöntemi benimsenmiştir. Araştırmaya kadın ve erkek olmak üzere birinci ve ikinci sınıf üniversite öğrencilerinden 120 kişi katılmıştır. Bu çalışmanın verilerine anket vasıtasıyla ulaşılmıştır. Ek olarak bazı öğrencilerden medya hakkında kompozisyon yazmaları istenmiş ve görüşmeler yapılmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin çoğunluğunun medya ile etkileşim kurduğu fakat medya eğitimi ile ilgili doğru içeriklere ulaşanların sayısının düşük olduğu tespit edilmiştir. Üniversite öğrencilerinin medya içeriklerini analiz etme becerileri orta seviyede bulunmuş ancak yüksek düzeyde beceriye sahip olan öğrenci bulunmamıştır. Genel olarak çalışma sonucunda üniversite öğrencilerinin medya okuryazarlığı düzeylerinin yüksek olmadığı ve geliştirilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Schmeichel vd. (2018) yapmış oldukları çalışmada, Sosyal Bilgiler dersinde haber medyasının nasıl analiz edildiği, üretildiği ve tüketildiğini incelemeyi amaçlamışlardır. Ayrıca Sosyal Bilgiler dersinde öğrencilere medya okuryazarlığı becerisi kazandırılmasının önemi üzerinde durmuşlardır. Tasarım tabanlı araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmanın örneklem grubunu Sosyal Bilgiler öğretmen adayları oluşturmaktadır. Araştırmada nitel bir yöntem benimsenmiş, örnek olay analizleri ve literatür taraması kullanılmıştır. Veriler sınıf içinde yapılan uygulamalar, Sosyal Bilgiler öğretmenleri ve öğrenciler ile görüşme yapılarak toplanmıştır. Yapılan araştırmanın sonucunda haber medyasının eleştirel bir şekilde incelenmesi medya okuryazarlığını geliştirdiğini göstermiştir.

Hattani (2019) yapmış olduğu çalışmada, Fas'taki ortaöğretim sisteminde medya okuryazarlığı eğitiminin durumunu incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmada tarama yöntemi kullanılmıştır. Çalışmaya 190 öğretmen katılmıştır. Veriler ise anket aracılığıyla toplanmıştır. Çalışma sonucunda, Fas ortaokul müfredatında medya okuryazarlığı eğitiminin resmi olarak

uygulanmasının sistematik ve tutumsal faktörlerden önemli ölçüde etkilendiği sonucuna ulaşılmıştır. Fas ortaokul eğitim sistemine medya okuryazarlığını dahil etmenin bazı zorlukları (okul desteğinin yetersiz olması, modası geçmiş sınıf uygulamaları) olduğu da tespit edilmiştir.

Pereira ve Moura (2019) yapmış oldukları araştırmada Portekizli gençlerin medya okuryazarlığı yeterliliklerini incelemişlerdir. Çalışmada nicel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 17-18 yaş aralığında bulunan 679 Portekizli gençler oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak üç düzeyden oluşmuş bir anket kullanılmıştır. Gerçekleştirilen bu çalışma sonucunda gençlerin medya okuryazarlık düzeylerinin düşük olduğu, medya içeriklerini analiz etmede zorlandıkları, medya araçlarını yüksek oranda kullansalar da eleştirel ve bilinçli kullanma becerilerinin zayıf olduğu bulgularına ulaşılmıştır. Bu nedenle medya okuryazarlığını geliştirmek için eğitim müfredatına dâhil edilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Krylova-Grek ve Shyshkina (2020) yapmış oldukları araştırmada, giderek karmaşılaşan bilgi toplumunda öğrencilerin medya okuryazarlığı düzeylerini geliştirmek için harmanlanmış -karma bir öğrenme modeli uygulamıştır. Bu medya eğitimi araştırmasında analiz-sentez, tümevarım-tümdengelim, görselleştirme ve uzman değerlendirmesi gibi disiplinler arası bütüncül yöntemler kullanılmıştır. Çalışmada lise öğrencilerine çevrimiçi ve yüz yüze medya okuryazarlığı kursu verilmiştir. Araştırma sonucunda harmanlanmış öğrenme yönteminin medya okuryazarlığı becerisinin geliştirilmesinde etkili olduğu bulunmuştur. Ayrıca çevrimiçi derslerin erişilebilir ve kullanım kolaylığı sağlaması daha geniş öğrenci kitlesine ulaşılmasını ve öğrencilerin eleştirel düşünme, manipülasyon ve sahte bilgileri tespit etmelerinde etkili olmuştur.

Manfra ve Holmes (2020) yapmış oldukları çalışmada medya okuryazarlığının Sosyal Bilgiler öğretmen eğitimi programlarına nasıl entegre edilebileceğini ve Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık becerilerini geliştirmedeki önemini belirlemeyi amaçlamışlardır. Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmış, çalışma grubunu ise ABD’de bulunan bir üniversitenin Sosyal Bilgiler öğretmenleri oluşturmuştur. Çalışmanın verileri ders içi gözlemler ve Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarına yapılan mülakatlarla toplanmıştır. Çalışma sonucunda, medya okuryazarlığının Sosyal Bilgiler eğitimi programına entegre edilmesi öğrencilerin dijital vatandaşlık becerilerinin gelişmesinde ve eleştirel düşüncelerinde etkili olduğu belirlenmiştir.

Nazari vd., (2020) yapmış oldukları araştırmada medya okuryazarlığının altıncı sınıf öğrencilerinin yaratıcılık becerileri, problem çözme ile eleştirel düşünme becerileri üzerindeki

etkisini belirlemeyi amaçlamışlardır. Araştırmada karma yöntem kullanılmıştır. Araştırmanın nicel bölümünde deneysel bir çalışma yapılmış, nitel bölümünde ise öğrenci görüşmeleri ve sınıf gözlemi yapılmıştır. Çalışmaya 6.sınıf öğrencilerinden 206 kız, 163 erkek ortaokul öğrencisi katılmıştır. Araştırmada verilerin toplanabilmesi için anket, görüşme ve gözlem kullanılmıştır. Çalışma sonucunda medya okuryazarlığının öğrencilerin yaratıcılık, problem çözme ve eleştirel düşünme becerileri üzerinde etkisinin olduğu görülmüştür.

DuPree (2022) yaptığı çalışmasında ortaokul öğrencilerinin medya okuryazarlığı ve kaynak bulma becerilerinin geliştirilmesinin önemine dikkat çekmektedir. Araştırma yaşadığımız dijital çağda doğru ve güvenilir bilgilere erişim yöntemlerini bilen, eleştirel bir şekilde okuma yapabilen ve çevrimiçi arama yapma becerilerinin geliştiği öğrenciler yetiştirmenin üzerinde durmaktadır. Çalışmada, öğrencilerin evde kaynak araması yaparken ulaştıkları ilk cevabı doğru kabul ettikleri ve sosyal medyada okudukları bilgilerin çoğuna inandıkları görülmüştür. Araştırma sonucunda ortaokul öğrencilerinin medya okuryazarlığı ve kaynak bulma becerilerinin eğitim programlarına dahil edilmesi, öğrencilerin bilinçli ve eleştirel vatandaşlar olarak yetişmelerine yarar sağlayacağı belirtilmiştir.

Pakapol ve Vanichwatanavorachai (2022) ise araştırmalarında hizmet öncesi Sosyal Bilgiler öğretmenleri arasında aktif vatandaşlık ve medya okuryazarlığı becerisini teşvik etme ihtiyacını analiz etmeyi amaçlamışlardır. Çalışmada nicel ve nitel yöntem kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 327 Sosyal Bilgiler öğretmen adayı ve öğretim görevlisi oluşturmaktadır. Verilerin toplanmasında anket ile yarı yapılandırılmış görüşme formundan yararlanılmıştır. Çalışma sonucunda, hizmet öncesinde öğretmenler arasında aktif vatandaşlık ve medya okuryazarlığı becerilerini geliştirme konusunda yüksek seviyede bir ihtiyaç olduğu saptanmıştır.

Perez-Lozano ve Espinosa (2024) yapmış oldukları araştırmada sosyal medya bağımlılığının insanlar üzerindeki etkisi ve bu bağımlılıkta medya okuryazarlığının önemini belirlemeye çalışmışlardır. Sosyal medyanın etkilerinden bireyleri korumak için medya okuryazarlığının önemine dikkat çekilmiştir. Araştırmada literatür incelemesi yapılmış ve farklı nesillerden olan 264 kişiye anket uygulanmıştır. Çalışma sonucunda sosyal medya bağımlılığının sosyal onay ihtiyacı, kaygı, depresyon ve sosyal karşılaştırma gibi psikolojik nedenlerinin olduğu belirlenmiştir. Ayrıca sosyal medya bağımlılığı ve olumsuz etkilerine karşı medya okuryazarlığının önemli etkisi olduğu, eğitim programlarına dâhil edilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Shieh ve Nasongkhla (2024) yapmış oldukları çalışmada sosyal paylaşım sitelerini kullanma motivasyonunun öğrencilerin medya okuryazarlığı ve eleştirel düşünme becerilerine

etkisini incelemeyi amaçlamışlardır. Araştırmada nicel yöntem kullanılmış ve korelasyon analizi yapılmıştır. Çalışma grubunu 211 üniversite öğrencisi oluşturmaktadır. Veriler anket kullanılarak elde edilmiştir. Araştırma sonucunda, sosyal paylaşım sitelerinin kullanım motivasyonu ile medya okuryazarlığı ve eleştirel düşünme becerileri arasında olumlu bir ilişki olduğu bulunmuştur. Ayrıca sosyal paylaşım sitelerinin bilgi ve öğrenme odaklı kullanılması öğrencilerin medya okuryazarlığı becerilerini olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Sonuç olarak hem Türkiye’de hem de yurt dışında literatür incelendiğinde Sosyal Bilgiler dersinde güncel olaylardan yararlanmanın ortaokul öğrencilerinin medya okuryazarlığı düzeyine etkisini inceleyen bir çalışma görülmemiştir. Bu araştırmayla alan yazındaki bu boşluğun doldurulmasına yarar sağlayacağı düşünülmektedir.

III. BÖLÜM

3. YÖNTEM

Araştırmanın yöntemi, çalışma evreni ve örnekleme, veri toplama süreci ve araçları, pilot uygulamanın gerçekleştirilme süreci, denel işlem süreci ve verilerin analiz edilmesi ile ilgili aşamalar bu bölümde verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Yöntemi

Sosyal Bilgiler dersinde güncel olaylardan yararlanmanın öğrencilerin medya okuryazarlığı düzeyine etkisinin araştırıldığı bu çalışma nicel araştırma yöntemlerinden ön test son test kontrol gruplu yarı deneysel desene göre yapılmıştır. Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı ortaokullarda seçkisiz atama yapılamadığı için yarı deneysel desen tercih edilmiştir. Deneysel araştırmalar, belirli bir müdahalenin bir sonucu etkileyip etkilemediğini belirlemeyi hedeflemektedir. Araştırmacı, bir gruba müdahalede bulunurken diğer gruba bir müdahalede bulunmaz ve iki grubun aldığı puanları belirleyerek bir karşılaştırma yapar. Deneysel desenlerde denekler gruplara rassal olarak atanıyorsa gerçek deneyleri, rassal olarak atanmıyorsa yarı deneyleri kapsamaktadır (Creswell ve Creswell, 2021).

Deneysel yöntem, değişkenler arasındaki sebep sonuç ilişkilerini belirlemeyi amaçlayan bir araştırma yöntemi olarak tanımlanmaktadır. Deneysel desenlerden olan ön test ve son test kontrol gruplu yarı deneysel desen eğitim çalışmalarında genel olarak tercih edilen bir desendir. Araştırmaya katılan bireylere, denel işlemden önce ve sonra bağımlı değişken ile ilgili ölçümler yapılır. Farklı deneklerden oluşan katılımcılar deney grubu ve kontrol grubu olarak birbirinden ayrılmaktadırlar. Denel işlem öncesinde bağımlı değişken ve değişkenlere ilişkin gruplardan ön test puanları alınmaktadır. Ön test puanları alındıktan sonra deney grubu bağımsız değişkene ilişkin manipüle edilir. Denel işlem sona erdikten sonra gruptaki bireyler bağımlı değişken ölçüm aracı üzerinden tekrar ölçülerek son test puanları alınır. Deney ile kontrol gruplarının ön test ve son test puanlarının elde edilmesinin ardından ölçümler karşılaştırılarak bağımsız değişkenin bağımlı değişken üzerindeki etkisi belirlenmektedir (Büyüköztürk, 2016). Yarı deneysel araştırmalarda grupların belirlenmesinde seçkisiz atamanın yapılmayıp araştırmacı tarafından grupların oluşturulması araştırmanın dış geçerliliğini yükseltmektedir (Baştürk, 2012).

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini 5. sınıf ortaokul öğrencileri, örneklemini ise 2023-2024 eğitim öğretim yılında bir ilde bulunan Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı bir ortaokulun 5. sınıflarında öğrenim gören deney ve kontrol gruplarındaki öğrenciler oluşturmaktadır. Denel işlemin uygulanacağı sınıf seviyesini belirlerken alan uzmanlarının ve Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin fikirleri alınmıştır. Bu görüşlerden yola çıkarak 5. sınıf öğrencilerinin konu dağılım ve yoğunluklarının diğer sınıf düzeylerine göre daha az olması sebebiyle 5.sınıf düzeyi denel işlemin uygulanacağı sınıf düzeyi olarak seçilmiştir.

Denel işleme katılan öğrencileri belirlemek için kolay ulaşılabilir örnekleme stratejisinden yararlanılmıştır. Bu nedenle araştırmanın yapılacağı ilde bulunan en az iki tane 5.sınıf öğrencisi olan ortaokullar araştırılmıştır. Araştırma sonucunda okullarla görüşülmüş, okul yönetimi ile öğretmenlerin araştırmaya dahil olmaya istekli olması ve medya okuryazarlık puanları birbirine yakın olan iki 5.sınıf şubesi bulunan okul denel işlem için seçilmiştir. Deney ve kontrol gruplarının seçilmesinde okuldaki Sosyal Bilgiler öğretmeni ile görüşülmüş, fikir alınmış ve sınıflar değerlendirilmiştir. Bu değerlendirme sonucunda sınıflardan birisi deney grubu bir diğeri de kontrol grubu olarak seçilmiştir. Deney grubunda başlangıçta 25 kişi uygulamaya katılmıştır. Fakat uygulamanın ikinci haftası bir öğrenci farklı şehre taşındığı için iki öğrencide uygulamanın dördüncü haftasından itibaren devamsız olduğu için uygulamadan çıkarılmıştır. Araştırmaya katılan 43 öğrencinin 22'si deney grubunda, 21' i ise kontrol grubunda yer almaktadır. Denel işleme katılan deney ve kontrol gruplarında bulunan öğrencilere araştırmacı tarafından hazırlanan ‘‘Kişisel Bilgi Formu’’ verilmiş ve demografik bilgileri alınmıştır. Araştırmanın örneklem grubuna ilişkin demografik bilgiler Tablo 3.1’de gösterilmiştir.

Tablo 3. 1. Deney ve kontrol grubunda bulunan öğrencilerin demografik bilgileri

Demografik Bilgiler		Deney Grubu		Kontrol Grubu	
		f	%	f	%
Cinsiyet	Kız	11	50	13	61,9
	Erkek	11	50	8	38,09
Yaşadığı yer	İl	21	95,4	20	95,2
	İlçe	1	4,54	0	0
	Köy	0	0	1	4,7
	0 Kardeş	1	4,54	4	19
Kardeş Sayısı	1 Kardeşi	7	31,8	2	9,5
	2 Kardeş	6	27,2	9	42,8
	3 Kardeş	8	36,3	4	19

Anne Mesleği	4 Kardeş	0	0	2	9,5
	Ev Hanımı	17	77,2	18	85,7
	Emekli	1	4,54	0	0
	Memur	3	13,6	1	4,7
	Özel Sektör	1	4,54	2	9,5
	Serbest Meslek	0	0	0	0
	Esnaf	0	0	0	0
Baba Mesleği	Emekli	1	4,54	1	4,7
	Memur	4	18,1	7	33,3
	Özel Sektör	13	59	5	23,8
	Serbest Meslek	2	9	4	19
	Esnaf	2	9	4	19
Anne Öğrenim Durumu	Okuma-Yazma Bilmiyor	0	0	1	4,7
	İlkokul	9	40,9	9	42,8
	Lise	8	36,3	6	28,5
	Üniversite	5	22,7	5	23,8
	Okuma-Yazma Bilmiyor	1	4,54	2	9,5
Baba Öğrenim Durumu	İlkokul	5	22,7	3	14,2
	Lise	9	40,9	9	42,8
	Üniversite	7	31,8	7	33,3
	1 Saatten Az	6	27,2	6	28,5
	1-3 Saat	10	45,4	7	33,3
Öğrencinin Ders Saati Dışında Medyada Geçirdiği Zaman	3-5 Saat	3	13,6	5	23,8
	5-7 Saat	3	13,6	3	14,2
	1 Saatten Az	12	54,5	10	47,6
	1-3 Saat	8	36,3	10	47,6
Annenin Medyada Geçirdiği Zaman	3-5 Saat	1	4,54	0	0
	5-7 Saat	1	4,54	1	4,7
	1 Saatten Az	9	40,9	8	38
	1-3 Saat	9	40,9	4	19
Babanın Medyada Geçirdiği Zaman	3-5 Saat	3	13,6	7	33,3
	5-7 Saat	1	4,54	2	9,5

Tablo 3.1 incelendiğinde deney grubunda bulunan 22 öğrencinin 11' i kız öğrenci, 11'nin ise erkek öğrenci olduğu belirlenmiştir. Kontrol grubu öğrencilerinin 13 kız, 8 erkek olmak üzere toplam 21 öğrenci bulunduğu görülmektedir. Deney grubunda bulunan öğrencilerin çoğunluğu il merkezinde yaşadığını belirtirken, bir öğrenci ilçede yaşadığını belirtmiştir. Kontrol grubunda bulunan öğrencilerin ise büyük bir kısmı il merkezinde yaşarken, sadece bir öğrenci köyde yaşamaktadır. Deney grubunda üç ve bir kardeşe sahip olan öğrencilerin fazla olduğu tespit edilirken, kontrol grubunda iki kardeşe sahip olanların çoğunlukta olduğu görülmektedir. Deney grubunda bulunan öğrencilerin annelerinin meslekleri incelendiğinde 17 öğrencinin annesi ev hanımı, bir öğrencinin annesi emekli, üç öğrencinin annesi memur ve bir öğrencinin annesi özel sektör çalışanıdır. Kontrol grubundaki

18 öğrencinin annesi ev hanımı, bir öğrencinin annesi memur ve iki öğrencinin annesi özel sektör çalışanıdır. Deney grubunda bulunan öğrencilerin babalarının meslekleri incelendiğinde ise bir öğrencinin babasının esnaf, dört öğrencinin babasının memur, on üç öğrencinin babasının özel sektör çalışanı, iki öğrencinin babasının serbest meslek çalışanı olduğu görülürken, iki öğrencinin babasının da esnaflık yaptığı görülmektedir. Kontrol grubunda bulunan öğrencilerin babalarının mesleklerine bakıldığında ise bir öğrencinin babasının emekli, yedi öğrencinin babasının memur, beş öğrencinin babasının özel sektör çalışanı, dört öğrencinin babasının serbest meslek çalışanı ve dört öğrencinin babasının da esnaf olduğu görülmektedir. Diğer yandan deney grubundaki dokuz öğrencinin annesinin ilkokul, sekiz öğrencinin annesinin lise ve beş öğrencinin annesinin üniversite mezunu olduğu belirlenmiştir. Kontrol grubundaki bir öğrencinin annesinin okuma-yazma bilmediği, dokuz öğrencinin annesinin ilkokul, altı öğrencinin annesinin lise ve beş öğrencinin annesinin üniversite mezunu olduğu görülmektedir. Öğrencilerin babalarının öğrenim durumları incelendiğinde ise deney grubundaki bir öğrencinin babasının okuma yazma bilmediği, beş öğrencinin babasının ilkokul, dokuz öğrencinin babasının lise ve yedi öğrencinin babasının üniversite mezunu olduğu görülmüştür. Kontrol grubunda bulunan öğrencilerin babalarının öğrenim durumlarına bakıldığında iki öğrencinin babasının okuma yazma bilmediği, üç öğrencinin babasının ilkokul, dokuz öğrencinin babasının lise ve yedi öğrencinin babasının üniversite mezunu olduğu belirlenmiştir. Deney grubunda yer alan öğrencilerin günlük ders saati dışında medyada geçirdikleri zamana bakıldığında altı öğrencinin 1 saatten az, on öğrencinin 1-3 saat, üç öğrencinin 3-5 saat ve üç öğrencinin 5-7 saat arasında zaman geçirdikleri görülmüştür. Diğer yandan kontrol grubunda ise altı öğrencinin 1 saatten az, yedi öğrencinin 1-3 saat, beş öğrencinin 3-5 saat ve üç öğrencinin 5-7 saat arasında medyada zaman geçirdikleri görülmektedir. Deney grubundaki öğrencilerin annelerinin bir günde medyaya ne kadar zaman ayırdıklarına bakıldığında on iki öğrencinin annesinin 1 saatten az, sekiz öğrencinin annesinin 1-3 saat, bir öğrencinin annesinin 3-5 saat ve bir öğrencinin annesinin de 5-7 saat arasında medyaya zaman ayırdığı görülmüştür. Kontrol grubundaki öğrencilerin annelerinin medyada geçirdikleri zaman incelendiğinde ise on kişinin annesinin 1 saatten az, on kişinin annesinin 1-3 saat ve bir kişinin annesinin 5-7 saat arasında medyada zaman geçirdiği görülmüştür. Deney grubundaki öğrencilerin babalarının medyada bir günde ne kadar zaman geçirdiklerine bakıldığında dokuz öğrencinin babasının 1 saatten az, dokuz öğrencinin babasının 1-3 saat, üç öğrencinin babasının 3-5 saat ve bir öğrencinin babasının 5-7 saat arasında zaman geçirdiği belirlenmiştir. Kontrol grubunda bulunan sekiz öğrencinin

babasının ise 1 saatten az, dört öğrencinin babasının 1-3 saat, yedi öğrencinin babasının 3-5 saat ve iki öğrencinin babasının 5-7 saat arasında medyada zaman geçirdiği görülmüştür.

3.3. Veri Toplama Süreci

Araştırmanın gerçekleştirilebilmesi için öncelikle Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Etik Kurulu ve İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden gerekli olan izinler alınmıştır. İzinlerin alınmasının ardından araştırmacı tarafından pilot uygulama ve asıl uygulama için ders planları hazırlanmıştır. Hazırlanan ders planları için uzman görüşleri alınmıştır. Daha sonra araştırmanın gerçekleştirileceği okullar belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmacı resmi izinleriyle birlikte ilde bulunan dört okul ile görüşmüş, öğretmenlerin uygulamayı yapmak istememesi sebebiyle red almıştır. Araştırmacı ilde bulunan farklı iki okul ile daha görüşmüş, yapılması planlanan araştırmayı anlatmış ve örnek ders planlarını göstererek dersin öğretmenlerini ikna etmiştir. Görüşülen iki okuldan biri pilot uygulama bir diğeri de denel işlem için seçilmiştir. Ayrıca okullarda en az iki 5.sınıf şubesi bulunmasına dikkat edilmiştir. Pilot uygulama için dersin öğretmeni ve okulun idaresi ile tekrar görüşülmüş gerekli bilgilendirmeler yapılmıştır. Ayrıca uygulamaya başlamadan önce öğrenciler ile tanışılmış kısa bir bilgilendirme yapılmıştır. Pilot uygulama 20.11.2023 ile 27.11.2023 tarihleri arasında yapılarak sona ermiştir. Süreçte karşılaşılan öğrencilerin materyalleri unutması ya da derse hazırlıksız gelmeleri gibi problemler ve eksiklikler not alınarak asıl uygulama tekrar gözden geçirilmiştir. Bu nedenle denel uygulama için materyaller hazır bulundurulmuş ve öğrencilerin hazırlıklı gelmeleri için öğretmen tarafından motivasyon ödülleri verilmiştir. Ardından deneysel uygulama için belirlenen okul ile görüşülmüş, dersin öğretmeni ile planlama yapılmış, deney ve kontrol grupları belirlenmiştir. Gruplar belirlendikten sonra öğrencilerden ön testler ve gönüllü katılım formları alınmıştır. Gruplardan Medya Okuryazarlığı Ölçeği aracılığıyla ön testler alındıktan sonra, İnsanlar, Yerler ve Çevreler öğrenme alanı boyunca deney grubuna hazırlanan ders planları uygulanmıştır. Uygulama sona erdikten sonra deney ve kontrol gruplarından Medya Okuryazarlığı Ölçeği aracılığıyla son test puanları alınmış ve veri toplama süreci sonlandırılmıştır.

3.4. Veri Toplama Araçları

Bu bölümde çalışma verilerinin toplanması için kullanılan kişisel bilgi formu, 'Medya Okuryazarlığı Ölçeği'' ve kontrol listesi açıklanmıştır.

3.4.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmanın deney ve kontrol gruplarında bulunan öğrencilerle ilgili daha kapsamlı bilgi almak amacıyla kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Kişisel bilgi formu uzman görüşü alınarak araştırmacı tarafından oluşturulmuştur. Kişisel bilgi formunda; cinsiyet, ikamet yeri, kardeş sayısı, anne mesleği, baba mesleği, anne ve baba eğitim düzeyi gibi soruların yanında bağımlı değişkenin ders saati dışında medyada geçirdiği zaman, anne ve babanın medyada geçirdiği zamana yönelik sorular da yer almıştır. Araştırma kapsamında kullanılan Kişisel Bilgi Formu EK-8’de verilmiştir.

3.4.2. Medya Okuryazarlığı Ölçeği

Araştırma verilerinin toplanmasında ortaokul öğrencilerinin medya okuryazarlık düzeylerini ölçmek amacıyla Tüzel (2012) tarafından geliştirilen ‘‘Medya Okuryazarlığı Ölçeği’’ kullanılmıştır. Ölçek 5’li likert tipli olarak geliştirilmiştir. ‘‘Kesinlikle katılıyorum’’, ‘‘Katılıyorum’’, ‘‘Kararsızım’’, ‘‘Katılmıyorum’’ ve ‘‘Kesinlikle katılmıyorum’’ seçeneklerinden oluşmaktadır. Ölçek ‘‘Güven’’, ‘‘Okuryazarlık’’ ve ‘‘Bağımlılık’’ olmak üzere üç boyut ve 31 madde içermektedir. Ölçeğin ‘‘Güven’’ ve ‘‘Bağımlılık’’ boyutunda 12’şer madde, ‘‘Okuryazarlık’’ boyutunda ise 7 madde yer almaktadır. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 155, en düşük puan ise 31’dir. Ölçeği geliştiren araştırmacı ölçeğin yapı geçerliliği ve güvenilirlik çalışmalarını yapmıştır. Ölçeğin Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı 0,81 olarak bulunmuştur. Ölçeğin alt boyutlarına ilişkin iç-tutarlılık katsayıları birinci alt boyut için 0,79, ikinci alt boyut için 0,71 ve üçüncü alt boyut için 0,75 olarak tespit edilmiştir. Bu sonuçlar doğrultusunda ölçeği geliştiren araştırmacı faktörleri oluşturan maddelerin, iç tutarlılıkları yüksek olan maddelerden oluştuğunu ifade etmiştir (Tüzel, 2012). Araştırmada kullanılan ölçek için gerekli izin e-posta yoluyla alınmıştır. Araştırmada kullanılan Medya Okuryazarlığı Ölçeği EK-7’de verilmiştir.

3.4.3. Geçerlik ve Güvenirlik

Araştırmada veri toplama aracı olarak Tüzel (2012) tarafından geliştirilen Medya Okuryazarlığı Ölçeği kullanılmıştır. Yapılan bu araştırmada yapı geçerliliği ve güvenilirlik puanları hesaplanmıştır. Bu doğrultuda ölçeğin özgün çalışmasında Cronbach’s Alpha güvenilirlik katsayısı 0,81 olarak, alt boyutlara ait güvenilirlik katsayıları ise sırasıyla güven için 0,79, okuryazarlık için 0,71 ve bağımlılık için 0,75 olarak bulunmuştur. Bu araştırma kapsamında uygulanan güvenilirlik analizinde ise, ölçeğin Cronbach Alpha katsayısı 0,78

olarak belirlenmiştir. Alt boyutlar için hesaplanan güvenilirlik katsayıları; Güven alt boyutu için 0,76, okuryazarlık alt boyutu için 0,65 ve bağımlılık alt boyutu için 0.85' tir. Bu sonuçlar, çalışma grubunda yeterli düzeyde güvenilir olduğunu göstermektedir (Büyüköztürk, 2022).

3.4.4. Kontrol Listesi

Araştırmacı tarafından kontrol grubunda güncel olayların doğrudan veya dolaylı olarak kullanılıp kullanılmadığı görmek amacıyla kontrol listesi kullanılmıştır. Gürdoğan Bayır'ın (2010) yüksek lisans tezinde geliştirmiş olduğu kontrol listesi kullanılmıştır. Bunun için kontrol listesini geliştiren araştırmacıdan e-posta yolu ile izin alınmıştır. Kontrol listesi 18 madde içermektedir. Ayrıca her bir madde karşısında ‘‘İyi’’, ‘‘Orta’’, ‘‘Zayıf’’ ve ‘‘Çok Zayıf’’ ifadeleri yer almaktadır. Araştırmacı denel işlem süreci ile aynı anda kontrol grubunda kontrol listesi aracılığıyla gözlemlere başlamış ve denel işlemin son bulma süreci ile birlikte gözlemi sonlandırmıştır. Araştırmada kullanılan kontrol listesi izni EK-9'da ve kontrol listesi Ek-10'da verilmiştir.

3.5. Pilot Uygulama Süreci

Araştırmanın denel işlem sürecinden önce belirlenen okulda pilot bir uygulama yapılmıştır. Pilot uygulama denel işlemin yapılacağı ilde bulunan başka bir ortaokulun 5.sınıfı olarak belirlenmiştir. Belirlenen okulun idaresi ve Sosyal Bilgiler öğretmeni ile görüşülerek gerekli bilgiler verilmiştir. Pilot uygulama için 5. sınıf SBDÖP' de bulunan ‘‘Kültür ve Miras’’ öğrenme alanı seçilmiştir. Araştırmacı tarafından SBDÖP doğrultusunda Kültür ve Miras öğrenme alanındaki son iki kazanıma yönelik ders planları ve materyaller geliştirilmiştir. Öğrencilerin yakından uzağa ilkesi gözetilerek güncel olayların yer aldığı ders planları ve materyaller geliştirilmiştir. Geliştirilen ders planları bir alan uzmanı tarafından incelenmiş ve son halini almıştır. Pilot uygulama öncesinde okul idaresi ve Sosyal Bilgiler öğretmeni ile görüşme yapılarak gerekli izin alınmıştır. Ayrıca Sosyal Bilgiler öğretmeni ile görüşülerek belirlenen 5.sınıf şubesi hakkında bilgi alınıp ders planları ve materyaller ile ilgili bilgi verilmiştir. Pilot uygulama 20.11.2023 ile 27.11.2023 tarihlerinde dört ders saatinde gerçekleştirilmiştir. Pilot uygulama sürecinde ders planları sınıfın Sosyal Bilgiler öğretmeni tarafından uygulanmış, araştırmacı tarafından gözlemlenmiştir. Uygulamaya 16 öğrenci katılmıştır. Pilot uygulamada denel işlem sürecinde de karşılaşılabilecek eksiklikler ve sorunlar belirlenmeye çalışılmış gerekli önlemlerin alınması amaçlanmıştır.

Pilot uygulama sonrasında Sosyal Bilgiler öğretmeni ile görüşülerek fikir ve önerileri alınmıştır. Sosyal Bilgiler öğretmeni zaman ve gürültü konusunda sorun yaşanabileceğini ancak güncel olayların derste kullanılmasının gerekli olduğunu, öğrencilerin oldukça dikkatini çektiğini ve yararlı olduğunu ifade etmiştir. Bunun yanında güncel olayların kalabalık sınıflarda da uygulanabileceğini, medya okuryazarlığı becerisinin gelişmesine katkı sağlayabileceğini ve öğrencilerin yaşadıkları dünyayı tanımalarında etkili olabileceğini söylemiştir. Sosyal Bilgiler öğretmeni bazı öğrencilerin istenen materyalleri untabildiğini bu nedenle öğretmenin derse hazırlıklı gelmesini önermiştir.

Pilot uygulama sonucunda edinilen deneyimler sonrasında denel işlem sürecinde uygulanması planlanan ders planları ve materyaller tekrar incelenerek uygulama için düzenlenmiştir.

3.6. Denel İşlem Süreci

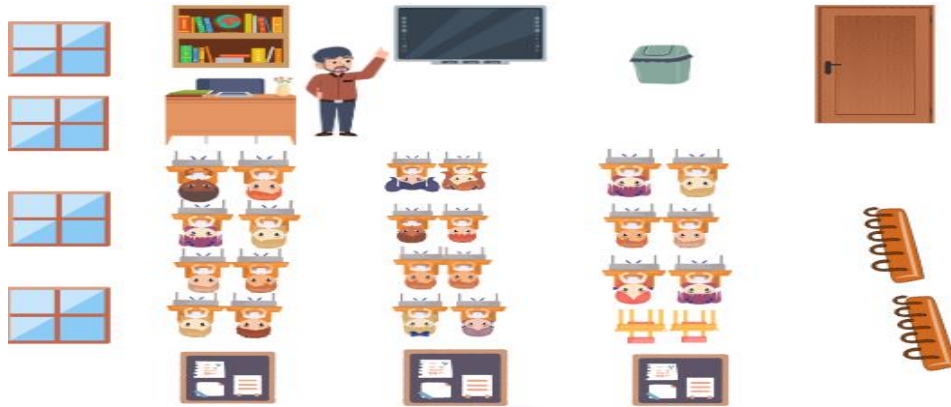
Denel işlem sürecinden önce Ek-1’de verilen Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Etik Kurulu ve Ek-2’de verilen İl Milli Eğitim Müdürlüğü’nden gerekli izinler alınmıştır. İzinler alındıktan sonra okul yönetimi ve öğretmenlerinin de gönüllü olmaları göz önüne alınarak uygulama okulu seçilmiştir. Denel işlemin uygulanacağı okulun müdür, müdür yardımcısı ve dersin Sosyal Bilgiler öğretmeni ile görüşülmüştür. Bu görüşmelerde yapılacak olan uygulamalar hakkında bilgi verilmiştir. Dersin Sosyal Bilgiler öğretmeni, veliler ve öğretmenlik uygulaması dersi kapsamında okulda bulunan öğretmen adaylarının araştırma için engel oluşturabileceğini ifade etmiştir. Bu doğrultuda öncelikle öğretmen adayları ve danışman hocalarıyla görüşülmüş gerekli bilgilendirmeler yapılmıştır. Sonrasında okul idaresi aracılığıyla velilerle görüşülmüş, velilere araştırma süreci ve yapılacak etkinlikler anlatılmıştır. Ayrıca araştırmaya katılan tüm velilere Ek 4’te yer alan ‘‘Veli Onay Formları’’ dağıtılmış ve imzalı veli izin formları alınmıştır. Araştırmaya katılacak öğrencilerden ve uygulamayı gerçekleştirecek olan Sosyal Bilgiler öğretmeninden de imzalı gönüllü katılım formları alınmıştır. Araştırmacı denel işleme başlamadan önce Sosyal Bilgiler öğretmeni ile hazırlamış olduğu ders planlarını paylaşarak fikir alışverişinde bulunmuştur. Sonrasında araştırmacı dersin öğretmeni ile sınıflara giderek öğrencilerle tanışmış, ölçeklerin ve kişisel bilgi formlarının nasıl doldurulacağı konusunda açıklamalarda bulunmuştur. Araştırmacı uygulamadan önce deney ve kontrol gruplarından ön testleri almış ve sonrasında denel işlem başlamıştır. Denel işlem boyunca araştırmacı her dersten önce dersin kazanımına uygun hazırladığı planları Sosyal Bilgiler öğretmenine iletmiş ve gerekli açıklamaları yapmıştır.

Ayrıca Sosyal Bilgiler öğretmeni ile kullanılacak materyal ve etkinliklerin uygulanma zamanına yönelik toplantılar da gerçekleştirilmiştir. Denel işlem süreci SBDÖP' nin ''İnsanlar, Yerler ve Çevreler'' öğrenme alanının ilk kazanımıyla 04.11.2023 tarihinde başlamış, 19.01.2024 tarihinde sona ermiştir. Sosyal Bilgiler öğretmeni denel işlem boyunca kontrol grubuna kendi planlarını, deney grubuna ise araştırmacının hazırlamış olduğu ders planlarını ve etkinlikleri uygulamıştır. Araştırmacı 7 hafta boyunca hem kontrol grubunda hem de deney grubunda derse girerek gözlem yapmıştır. Diğer yandan araştırmacı kontrol grubunda güncel olayların kullanılıp kullanılmadığını görmek için gözlemleri sırasında kontrol listesi kullanmıştır.

Araştırmacı, bu araştırmanın başlangıcından sonuna kadar düzenli bir şekilde araştırmacı günlüğü tutmuştur. Denel işlemin uygulanmasının planlandığı okulların belirlenme süreci, bu okullarda görüşülen Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin görüşleri ve okul idareleriyle yapılan görüşmeler not alınmıştır. Ayrıca pilot uygulama ve denel işlem sürecinde ders öncesinde, ders sırasında ve ders sonrasında edinilen duygu, düşünce, tecrübe ve gözlemler günlüğe yazılmıştır. Yine pilot uygulama ve asıl uygulamanın yapıldığı okullardaki Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin ders öncesi ve ders sonrasındaki dönütleri çalışma boyunca not alınmıştır. Uygulama sırasında karşılaşılan güçlük ve olumsuzluklara da araştırmacı günlüğünde yer verilerek sürecin tüm ayrıntılarının yansıtılması amaçlanmıştır. Uygulama okulundaki öğrenci velileri ile araştırma öncesi ve sonrasında yapılan görüşmeler, deney ve kontrol grubunda bulunan öğrencilerin süreç boyunca gösterdikleri tepkilerde günlükte yer almıştır. Bu günlükler araştırmacıya verilerin toplanması, verilerin analizi ve bulguların yorumlanması sürecinde yardımcı olmuştur.

Deney grubu ve kontrol grubu öğrencilerinin sınıf olanaklarını ve fiziki ortamlarını daha iyi görebilmek için sınıflar incelenmiştir. Denel işlemin gerçekleştirileceği deney grubu olarak seçilen 5/B sınıfının krokisi Şekil 3.1' de gösterilmiştir.

Şekil 3. 1. Deney grubu sınıf planı

Denel işlemin uygulandığı deney grubu sınıfı okulun 2.katında bulunmaktadır. Sınıfta bir adet öğretmen masası ile sandalyesi, bir adet akıllı tahta, bir adet kitaplık, bir adet çöp kutusu, iki adet askılık, üç adet pano, 11 adet öğrenci sırası ve masası bulunmaktadır. Kontrol grubunun sınıfı ise yine 2.katta ve sınıfta bir adet öğretmen masası ile sandalyesi, bir adet akıllı tahta, bir adet kitaplık, iki adet askılık, iki adet pano, 12 adet öğrenci sırası ve masası yer almaktadır. Sınıflarda bulunan öğrenciler genelde sabit yerlerinde oturmakta ancak bazen de yer değiştirmektedirler.

Uygulama sona erdikten sonra araştırmacı tarafından deney ve kontrol gruplarından son testler alınmıştır. Araştırmacı uygulama sonunda okul yönetimi ve Sosyal Bilgiler öğretmeni ile tekrar görüşmüş, süreci değerlendirmiş ve okuldan ayrılmıştır.

3.7. Verilerin Analizi

Gerçekleştirilen araştırma sonucunda elde edilen veriler elektronik ortama aktarılarak JAMOVİ ve SPSS programları kullanılarak analiz edilmiştir. Denel işleme başlamadan önce deney ve kontrol gruplarının Medya Okuryazarlığı Ölçeğinden almış oldukları ön test puanları arasında bağımsız örneklem için t testi uygulanmıştır. Bağımsız örneklem için t testi bir değişkene ilişkin olarak oluşturulan grupların bir bağımlı değişkene ait puanlarının karşılaştırılmasını ve katılımcı gruplar arasında oluşan farkın istatistiksel bakımdan anlamlı olup olmadığını test etmektedir (Büyüköztürk, 2016). Bağımsız örneklem için t testi uygulanmadan önce gerekli varsayımların karşılanıp karşılanmadığı incelenmiştir. Bu kapsamda deney ile kontrol gruplarının Medya Okuryazarlığı Ölçeğinden elde ettiği ön test puanlarının normallik varsayımını karşılayıp karşılamadığını görmek için grupların ön test puanlarının basıklık ve çarpıklık değerleri incelenmiştir. Verilerin normal dağılım göstermesi

için basıklık ile çarpıklık değerlerinin -2 ile +2 arasında olması gerekmektedir (George ve Mallery, 2010). Yapılan araştırmada deney ve kontrol grubunun Medya Okuryazarlığı Ölçeğinden aldığı ön test puanlarının basıklık ile çarpıklık değerlerinin -2 ile +2 arasında olduğu belirlenmiştir. İnceleme sonucunda deney ile kontrol gruplarının ön test puanlarının normallik varsayımını karşıladığı görülmüştür. Varyansların homojen dağıldığını görmek için ise Levene Homojenlik Testi yapılmıştır. Verilerin normal ve homojen dağılım gösterdiği görüldükten sonra deney ve kontrol grubunun Medya Okuryazarlığı Ölçeğinden aldıkları ön test puanlarının karşılaştırılmasında bağımsız örneklem için t testi yapılmıştır. Deney ile kontrol grubunun son test puanları arasında anlamlı farklılık bulunup bulunmadığını görmek amacıyla ANCOVA uygulanması planlanmıştır. ANCOVA yapılan araştırmada etkisi sınanan faktörün dışında, bağımlı değişkenle ilişkili bir değişkenin etkisini istatistiksel olarak kontrol eden bir yöntemdir (Büyüköztürk, 2015). Deneysel desenlerde sıklıkla tercih edilen ANCOVA’da ön test puanları ortak değişken olarak kontrol edilir ve farklı gruplarda bulunan deneklerin bağımlı değişkene ilişkin puanları karşılaştırılarak denel işlemin etkili olup olmadığı tespit edilir. Ancak elde edilen verilerin regresyon eğrileri homojen olmadığı için denel işlemin etkisini görmek amacıyla 2x2 karma desenli ANOVA yapılmıştır. Karma desenli ANOVA, oluşturulan gruplara bağlı olarak ilişkisiz ölçümlerin ve zamana bağlı tekrarlı ölçümlerin yapıldığı, uygulanan denel işlemin etkililiğine ilişkin satırsütun ortak etkisini test eden karışık bir desendir (Büyüköztürk, 2015). Parametrik bir test olan 2x2 karma desenli ANOVA’nın uygulanabilmesi için elde edilen puanların normallik dağılımları, varyanslarının homojenliği ve kovaryans matrislerinin eşitliği varsayımları kontrol edilmiştir. Verilerin varsayımları karşıladığı görüldükten sonra denel işlemin etkisini ortaya çıkarmak amacıyla 2x2 karma ANOVA yapılmıştır. Araştırmada ayrıca 2x2 karma ANOVA sonucunda hesaplanan kısmi η^2 değeri etki büyüklüğünü belirtmek için raporlaştırılmıştır. Etki büyüklüğü değeri, bağımsız değişkenin bağımlı değişken üzerinde ne kadar etkili olduğunu gösteren önemli bir değerdir. Bu nedenle etki büyüklüğü değeri araştırmalarda bulundurulması gereken önemli bir kavramdır (Kılıç, 2014).

Medya Okuryazarlığı Ölçeği güven, okuryazarlık ve bağımlılık alt boyutları için bağımsız örneklem için t testi yapılmıştır. Deney ile kontrol gruplarının güven, okuryazarlık ve bağımlılık alt boyutlarından almış oldukları ön test puanları arasında bağımsız örneklem için t testinin uygulanabilmesi için gerekli olan varsayımlar incelenmiştir. Normallik ve varyansların homojenliği varsayımları karşılandıktan sonra bağımsız örneklem için t testi gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamında denel işleme ilişkin sırasıyla Medya Okuryazarlığı Ölçeğinde bulunan güven alt boyutu için Kruskal Wallis

H Testi, okuryazarlık alt boyutu için ANCOVA ve bağımlılık alt boyutu için karma ANOVA analizleri yapılmıştır. Deney ve kontrol grubunun güven alt boyutundan aldıkları son test puanlarının homojen dağılım göstermemesinden dolayı parametrik olmayan Kruskal Wallis H Testi yapılmıştır. Kruskal Wallis H Testi az sayıda denekten oluşan grupların bir değişkene ilişkin puanları arasında gözlenen farkın anlamlı olup olmadığını belirlemek için kullanılmaktadır. Ayrıca normal dağılım ve varyansların homojenliği varsayımını gerektirmediği için alternatif bir yöntemdir (Büyüköztürk, 2015; Turgut, 2012).

IV. BÖLÜM

4. BULGULAR

Bu bölümde çalışmanın temel amacı ve alt problemlerinin yanıtlanması amacıyla toplanan verilerin analizi neticesinde ulaşılan bulgulara değinilmiştir. Bu kapsamda ilk olarak Sosyal Bilgiler dersinde güncel olaylardan yararlanmanın ortaokul öğrencilerinin medya okuryazarlığı düzeyine etkisini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen denel işlemin etkisine ilişkin bulgularına, sonrasında ise güven, okuryazarlık ve bağımlılık alt boyutlarına etkisine ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

4.1. Deney ve Kontrol Gruplarının Ön Test Puanlarına İlişkin Bulgular

Denel işlem öncesinde Medya Okuryazarlığı Ölçeği kullanılarak deney ve kontrol gruplarındaki öğrencilerden ön test puanları alınmıştır. Her iki grubun Medya Okuryazarlığı Ölçeği kapsamında elde ettikleri ön test puanlarına yönelik betimsel istatistikler Tablo 4.1’de gösterilmiştir.

Tablo 4. 1. Deney ve kontrol gruplarının Medya Okuryazarlığı Ölçeğinden aldıkları ön test puanlarının betimsel istatistikleri

Gruplar	N	$\bar{X}$	ss
Deney	22	3,05	0,55
Kontrol	21	2,98	0,41

Tablo 4.1 değerlendirildiğinde deney grubunda yer alan 22 öğrencinin Medya Okuryazarlığı Ölçeğinden elde ettikleri ön test puanlarına ilişkin hesaplanan akademik ortalamasının 3,05 olduğu belirlenmiştir. Bu puanlara ait standart sapma değerinin ise 0,55 olduğu anlaşılmaktadır. Kontrol grubunda yer alan 21 öğrencinin ise Medya Okuryazarlığı Ölçeğinden almış oldukları ön test puanlarının akademik ortalamasının 2,98; bu puanlara ait standart sapma değerinin ise 0,41 olduğu belirlenmiştir.

Yapılan araştırmada deney ve kontrol grubundan denel işlem sonunda Medya Okuryazarlığı Ölçeği ile elde edilen son test puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın bulunup bulunmadığını belirlemek amacıyla öncelikle Medya Okuryazarlığı Ölçeğinden aldıkları ön test puanları arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu nedenle deney ve

kontrol gruplarının Medya Okuryazarlığı Ölçeğinden almış oldukları ön test puanları arasında bağımsız örneklemeler için t testi yapılmıştır.

Bağımsız örneklemeler için t testi bazı varsayımlar içerdiğinden analiz öncesinde toplanan verilerin bu varsayımları karşılayıp karşılamadığı kontrol edilmiştir. Bu sebeple öncelikle her iki grubun ön test puanlarının normallik dağılımları incelenmiştir. Normallik dağılımlarını incelemek için deney ve kontrol gruplarının Medya Okuryazarlığı Ölçeğinden aldıkları ön test puanlarının çarpıklık ve basıklık değerlerine bakılmıştır. Deney ve kontrol gruplarının Medya Okuryazarlığı Ölçeğinden aldıkları ön test puanlarının çarpıklık ve basıklık değerleri Tablo 4.2’ de gösterilmiştir.

Tablo 4. 2. Deney ve kontrol gruplarının Medya Okuryazarlığı Ölçeğinden aldıkları ön test puanlarının çarpıklık ve basıklık değerleri

Gruplar	Çarpıklık	Basıklık
Deney	-0,9882	0,118
Kontrol	0,0376	-1,271

Tablo 4.2’ de gösterildiği gibi deney grubuna ait ön test puanlarının çarpıklık değerinin -0,9882, basıklık değerinin ise 0,118 olduğu; kontrol grubunun ön test puanlarının çarpıklık değerinin 0,0376, basıklık değerinin ise -1,271 olduğu görülmüştür. Bu sonuçlar doğrultusunda deney ve kontrol grubunun ön test puanlarına ilişkin hesaplanan çarpıklık ile basıklık değerlerinin normallik varsayımını karşıladığı görülmüştür. Çarpıklık ve basıklık değerlerinin -2 ile +2 arasında olması verilerin normallik varsayımına uygun olduğunu göstermektedir.

Deney ve kontrol gruplarından elde edilen bu sonuçların normal dağılım gösterdiği görüldükten sonra bağımsız örneklemeler için t testinde dikkate alınması gereken bir diğer varsayım olan varyansların homojenliğine bakılmıştır. Deney ve kontrol gruplarının ön test puanlarına ait varyansların homojenliğini değerlendirmek amacıyla yapılan Levene Homojenlik Testi bulguları Tablo 4.3’te verilmiştir.

Tablo 4. 3. Deney ve kontrol gruplarının Medya Okuryazarlığı Ölçeğinden aldıkları ön test puanlarının Levene Homojenlik Testi sonuçları

F	df1	df2	p
0,927	1	41	0,341

Tablo 4.3 incelendiğinde Levene Homojenlik Testi neticesinin 0,5 düzeyinde anlamlı olmadığı görülmektedir. Bu bulgu grupların ön test puanlarının varyanslarının homojen

olduğunu göstermektedir. Deney ve kontrol gruplarının Medya Okuryazarlığı Ölçeğinden aldıkları ön test puanlarının normal dağıldığı ve varyanslarının homojenliği belirlendikten sonra, deney ve kontrol grubunun Medya Okuryazarlığı Ölçeğinden almış oldukları ön test puanları arasında bağımsız örneklem için t testi yapılmıştır. Deney ile kontrol gruplarının Medya Okuryazarlığı Ölçeğinden almış oldukları ön test puanları arasında yapılan bağımsız örneklem için t testi sonuçları Tablo 4.4' te verilmiştir.

Tablo 4. 4. Deney ve kontrol gruplarının Medya Okuryazarlığı Ölçeğinden aldıkları ön test puanları arasında uygulanan bağımsız örneklem t testi sonuçları

t	Sd	p	$\bar{X}$ Farkı	%95 Güven Aralığı		
				sh farkı	Üst Sınır	Alt Sınır
0,498	41	0,622	0,0742	0,149	-0,228	0,376

Tablo 4.4 değerlendirildiğinde grupların Medya Okuryazarlığı Ölçeğinden almış oldukları ön test puanları arasında yapılan bağımsız örneklem için t testi sonucuna göre serbestlik derecesinin 41, t istatistik değerinin 0,498 ve p değerinin 0,622 olduğu görülmüştür. Ayrıca ortalamalar arasındaki farkın 0,0742, standart hatalar arasındaki farkın 0,149 olarak hesaplandığı görülmektedir. Elde edilen p değeri sonucunda deney ve kontrol grubunda bulunan öğrencilerin Medya Okuryazarlığı Ölçeğinden aldıkları ön test puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın bulunmadığını göstermektedir ($t(41) = 0,498$; $p > .05$). Elde edilen bu sonuçlar deney ve kontrol grubunun denel işlem için uygun olduğu göstermektedir.

4.2. Deney ve Kontrol Gruplarının Son Test Puanlarına İlişkin Bulgular

Denel işlem sona erdikten sonra deney ve kontrol gruplarına Medya Okuryazarlığı Ölçeği tekrar uygulanmış ve son test puanları alınmıştır. Deney ve kontrol grubunun Medya Okuryazarlığı Ölçeğinden almış oldukları son test puanlarına yönelik betimsel istatistikler Tablo 4.5'te gösterilmiştir.

Tablo 4. 5. Deney ve kontrol gruplarının Medya Okuryazarlığı Ölçeğinden aldıkları son test puanlarının betimsel istatistikleri

Gruplar	N	$\bar{X}$	ss
Deney	22	3,49	0,34
Kontrol	21	3,06	0,38

Tablo 4.5'te verilen bilgilere bakıldığında deney grubunda yer alan 22 öğrencinin Medya Okuryazarlığı Ölçeğinden almış oldukları son test puanlarının akademik ortalaması 3,49 olduğu görülürken, son test puanlarının standart sapmasının ise 0,34 olduğu görülmektedir. Kontrol grubunda bulunan 21 öğrencinin Medya Okuryazarlığı Ölçeğinden almış oldukları son test puanlarının akademik ortalamasının 3,06 olduğu ve son test puanlarının standart sapmasının 0,38 olduğu neticesine varılmıştır.

Deney ve kontrol grubunun son test puanları arasında, ön test puanları dikkate alınarak anlamlı bir farkın bulunup bulunmadığını tespit etmek için ANCOVA uygulanması planlanmıştır. Ancak elde edilen veri setinin regresyon eğrileri homojen olmadığı için denel işlemin etkisini belirlemek amacıyla 2x2 karma desenli ANOVA uygulanmıştır. Karma desenli ANOVA yapılmadan önce deney ile kontrol grubunun Medya Okuryazarlığı Ölçeğinden almış oldukları ön test ile son test puanlarının karma desenli ANOVA yapılması için uygunluk gösterip göstermediğine bakılmıştır. Bu durum için öncelikle deney ile kontrol grubunun Medya Okuryazarlığı Ölçeğinden almış oldukları son test puanlarının normallik dağılımları analiz edilmiştir. Verilerin normallik dağılımlarını incelemek için ise son test puanlarına ilişkin çarpıklık ve basıklık değerlerine bakılmıştır. Deney ile kontrol grubunun Medya Okuryazarlığı Ölçeğinden almış oldukları son test puanlarının çarpıklık ve basıklık değerleri Tablo 4.6'da sunulmuştur.

Tablo 4. 6. Deney ve kontrol gruplarının Medya Okuryazarlığı Ölçeğinden aldıkları son test puanlarının çarpıklık ve basıklık değerleri

Gruplar	Çarpıklık	Basıklık
Deney	-1,085	0,947
Kontrol	0,655	-0,848

Tablo 4.6 incelendiğinde deney grubundan ulaşılan son test puanlarının çarpıklık değerinin-1,085, basıklık değerinin ise 0,947 olduğu görülmüştür. Kontrol grubundan ulaşılan son test puanlarının çarpıklık değerinin 0,655, basıklık değerinin ise-0,848 olduğu

görülmüştür. Bu sonuçlara göre deney grubu ve kontrol grubunun son test puanlarının çarpıklık ve basıklık değerleri -2 ile +2 değerleri arasında yer aldığından verilerin normal dağılımdan belirgin bir sapma göstermediği tespit edilmiştir.

Deney ile kontrol grubunun Medya Okuryazarlığı Ölçeğinden almış oldukları son test puanlarının varyanslarının homojenliğini tespit etmek amacıyla Levene Homojenlik Testi yapılmıştır. Deney ile kontrol grubunun Medya Okuryazarlığı Ölçeğinden almış oldukları son test puanlarının varyanslarının homojen olup olmadığını test etmek amacıyla yapılan Levene Homojenlik Testi sonucu Tablo 4.7’de verilmiştir.

Tablo 4. 7. Deney ve kontrol gruplarının Medya Okuryazarlığı Ölçeğinden aldıkları son test puanlarının Levene Homojenlik Testi sonuçları

F	df1	df2	p
,962	1	41	,332

Tablo 4.7 incelendiğinde p değerinin ,332 olduğu görülmüştür. Ulaşılan bu sonuç deney grubu ve kontrol grubunun son test puanlarının varyanslarının homojen olduğunu göstermektedir. Elde edilen puanların karma desenli (2x2 mixed) ANOVA için uygun olup olmadığını görmek için kovaryans matrislerinin eşitliğine bakılmıştır. Ön test puanlarına ilişkin kovaryans matrislerinin gruplar arasında eşit olup olmadığını gösteren Box’s Kovaryans Matrislerinin Eşitliği Testi sonuçları Tablo 4.8’de gösterilmiştir.

Tablo 4. 8. Box’s Kovaryans Matrislerinin Eşitliği Testi Sonuçları

Box’s M	F	df1	df2	p
6,773	2,138	3	326983, 702	,093

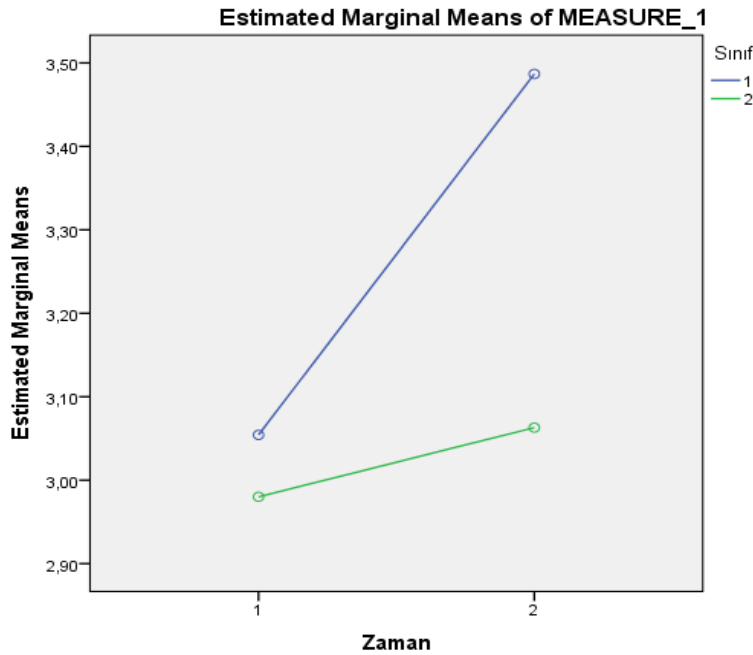
Tablo 4.8 incelendiğinde Box’s Kovaryans Matrislerinin Eşitliğini gösteren test sonucunun ,05 düzeyinde anlamlı olmadığını ortaya koymuştur ($p>0.05$). Dolayısıyla kovaryans matrislerinin eşitliğinin homojen olduğu görülmüştür. Karma desenli (2x2 mixed) ANOVA testinin tüm varsayımlarının gerçekleştiği görüldükten sonra deney ile kontrol grubunun son test puanlarına ilişkin karşılaştırmada karma desenli ANOVA Testi yapılmıştır. Karma desenli ANOVA Testi sonuçları Tablo 4.9’da gösterilmiştir.

Tablo 4. 9. Karma Desenli ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Kısmi η^2
Sınıf	,666	1	,666	5,192	,028	,112
Hata (Sınıf)	5,262	41	,128			
Zaman	1,428	1	1,428	12,546	,001	,234
ZamanxSınıf	,657	1	,657	5,770	,021	,123
Hata (Zaman)	4,665	41	,114			

Tablo 4.9'a bakıldığında farklı gruplarda bulunma ile farklı zamanlarda ölçümü gösteren faktörlerin deney grubu ve kontrol grubu son test puanları üzerindeki ortak etkisinin anlamlı olduğu görülmüştür $F(1-41) = 5,770$; $p < .05$). Buna göre, zaman ve grup faktörleri birlikte işe koşulduğunda deney grubu ve kontrol grubunun son test puanları arasında anlamlı bir farklılığın olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Etki büyüklüğü değerinin ise (kısmi η^2) ,123 olarak hesaplandığı görülmektedir. Bu sonucu daha iyi görmek için profil plotdan destek alınmıştır. Deney grubu ve kontrol grubunun son test puanlarına ilişkin profil plot Şekil 4.1'de sunulmuştur.

Şekil 4. 1. Deney grubu ve kontrol grubunun son test puanlarına ilişkin profil plot

Şekil 4.1'e bakıldığında kontrol grubunun zaman içerisinde durağana yakın kaldığı görülürken, deney grubunda artış olduğu görülmektedir. Bu bulgu sonucunda Sosyal Bilgiler

dersinde güncel olaylardan yararlanmanın öğrencilerin medya okuryazarlığı düzeylerini anlamlı olarak etkilediği görülmüştür.

Gerçekleştirilen bağımsız örneklemeler için t testi ve 2x2 karma desenli ANOVA sonuçlarına göre uygulanan denel işlemin istatistiksel açıdan anlamlı bir etki yarattığı tespit edilmiştir. Ayrıca yapılan denel işlemin büyük bir etkiye sahip olduğu belirlenmiştir. Ortaokul 5. sınıf öğrencilerine yönelik Sosyal Bilgiler dersinde güncel olaylardan yararlanılarak işlenen derslerin medya okuryazarlığı düzeylerini geliştirdiği ve medya okuryazarlığı düzeyleri üzerinde istatistiksel açıdan anlamlı bir etki oluşturduğu neticesine varılmıştır.

Sosyal Bilgiler dersinde güncel olaylardan yararlanmanın öğrencilerin medya okuryazarlığı düzeylerine etkisi belirlendikten sonra medya okuryazarlığının alt boyutları olarak belirtilen güven, okuryazarlık ve bağımlılık alt boyutlarına ilişkin veriler incelenmiş ve analiz sonucunda elde edilen bulgular sunulmuştur.

4.3. Deney Grubu ve Kontrol Grubunun Güven Alt Boyutundan Almış Oldukları Ön Test Puanlarına İlişkin Bulgular

Yapılan araştırmada Sosyal Bilgiler dersinde güncel olaylardan yararlanmanın ortaokul öğrencilerinin güven düzeylerine etkisi araştırılmıştır. Bu doğrultuda öncelikle deney ve kontrol gruplarının güven alt boyutuna ilişkin betimsel istatistikleri incelenmiştir. Deney ve kontrol gruplarının ölçeğin güven alt boyutundan aldıkları ön test puanlarına ilişkin betimsel istatistikler Tablo 4.10' da gösterilmiştir.

Tablo 4. 10. Deney ve kontrol gruplarının güven alt boyutundan aldıkları ön test puanlarına ilişkin betimsel istatistikler

Gruplar	N	$\bar{X}$	ss
Deney	22	3,02	0,69
Kontrol	21	3,04	0,64

Tablo 4.10' a göre deney grubundaki 22 öğrencinin güven alt boyutundan almış oldukları ön test puanlarının akademik ortalaması 3,02, puanların standart sapması ise 0,69 olarak belirlenmiştir. Kontrol grubunda bulunan 21 öğrencinin güven alt boyutuna ilişkin ön test puanlarının akademik ortalaması 3,04 ve puanların standart sapmasının 0,64 olduğu tespit edilmiştir.

Yapılan araştırmada denel işlem sonunda deney ve kontrol grubunun güven alt boyutunun ön test puanları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını görmek için bağımsız örneklem için t testi uygulanmıştır.

Bağımsız örneklem için t testi bazı varsayımlar içerdiğinden dolayı analiz öncesinde toplanan verilerin gerekli varsayımları sağlayıp sağlamadığına bakılmıştır. Bu sebeple öncelikle deney ve kontrol grubunun güven alt boyutundan aldıkları puanların normallik dağılımları kontrol edilmiştir. Güven alt boyutundan alınan ön test puanlarının normallik dağılımı için çarpıklık ve basıklık değerleri incelenmiştir. Deney ve kontrol grubunun güven alt boyutundan almış oldukları ön test puanlarının normallik dağılımına ilişkin analizler Tablo 4.11’ de verilmiştir.

Tablo 4. 11. Deney ve kontrol gruplarının güven alt boyutundan aldıkları ön test puanlarının çarpıklık ve basıklık değerleri

Gruplar	Çarpıklık	Basıklık
Deney	-0,155	-0,652
Kontrol	0,338	0,107

Tablo 4.11 incelendiğinde deney grubuna ait güven alt boyutunun ön test puanlarının çarpıklık değeri-0,155, basıklık değeri ise-0,652 olarak belirlenmiştir. Kontrol grubunun ise güven alt boyutundan aldıkları ön test puanları incelendiğinde, çarpıklık değeri 0,338 ve basıklık değeri 0,107 olarak saptanmıştır. Deney ve kontrol grubunun güven alt boyutundan aldıkları ön test puanlarından elde edilen bu sonuçlara göre çarpıklık ve basıklık değerlerinin normallik varsayımını karşıladığı belirlenmiştir. Bu varsayımın karşılandığı görüldükten sonra bağımsız örneklem için t testinin bir diğer varsayımı olan varyansların homojenliği varsayımı incelenmiştir. Deney ile kontrol grubuna ilişkin ön test puanlarının varyanslarının homojen olup olmadığı Levene Homojenlik Testi ile incelenmiştir. Deney ve kontrol grubunun ön test puanları varyanslarının homojenliğini gösteren Levene Homojenlik Testi neticeleri Tablo 4.12’de verilmiştir.

Tablo 4.12. Deney ve kontrol gruplarının güven alt boyutundan aldıkları ön test puanlarının Levene Homojenlik Testi sonuçları

F	df1	df2	p
0,184	1	41	0,670

Tablo 4.12 değerlendirildiğinde Levene Homojenlik Testi neticesinin .05 düzeyinde anlamlı olmadığı görülmektedir. Başka bir ifade ile deney ve kontrol grubunun ön test puanları varyanslarının homojen olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Deney ve kontrol gruplarının güven alt boyutundan aldıkları ön test puanlarının normal dağıldığı ve varyanslarının homojen olduğu belirlendikten sonra grupların güven alt boyutundan almış oldukları ön test puanları arasında bağımsız örneklem için t testi yapılmıştır. Deney ve kontrol gruplarının güven alt boyutundan almış oldukları ön test puanları arasında yapılan bağımsız örneklem için t testi sonuçları Tablo 4.13'te sunulmuştur.

Tablo 4.13. Deney ve kontrol grubunun güven alt boyutundan aldıkları ön test puanları arasında uygulanan bağımsız örneklem için t testi sonuçları

t	Sd	p	$\bar{X}$ Farkı	%95 Güven Aralığı		
				sh farkı	Alt Sınır	Üst Sınır
0,141	41	0,889	0,0285	0,202	-0,437	0,380

Tablo 4.13.' e göre deney ve kontrol grubunun güven alt boyutundan almış oldukları ön test puanları arasında yapılan bağımsız örneklem için t testi neticesinde t istatistik değerinin 0,141, serbestlik derecesinin 41 ve p değerinin 0,889 olduğu görülmüştür. Ayrıca ön test puan ortalamaları arasındaki farkın 0,0285, standart hatalar arasındaki farkın 0,202 ve %95 güven aralığı ortalama farkının alt sınırının-0,437, üst sınırının ise 0,380 olduğu belirlenmiştir. Ulaşılan bu değerler sonucunda deney ile kontrol grubunda bulunan öğrencilerin güven alt boyutundan almış oldukları ön test puanları arasında 0,05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır ($t(41) = 0,141; p > .05$).

4.4. Deney Grubu ve Kontrol Grubunun Güven Alt Boyutundan Almış Oldukları Son Test Puanlarına İlişkin Bulgular

Denel işlem sonunda deney grubu ve kontrol grubuna Medya Okuryazarlığı Ölçeği tekrar uygulanarak güven alt boyutuna ilişkin son test puanları alınmıştır. Gruplardan alınan

güven alt boyutuna ilişkin son test puanlarının betimsel istatistikleri Tablo 4.14'te gösterilmiştir.

Tablo 4.14. Deney ve kontrol gruplarının güven alt boyutundan almış oldukları son test puanlarının betimsel istatistikleri

Gruplar	N	$\bar{X}$	ss
Deney	22	4,00	0,38
Kontrol	21	3,02	0,62

Yukarıdaki Tablo 4.14 incelendiğinde deney grubunda bulunan 22 öğrencinin güven alt boyutundan almış oldukları son test puanlarının akademik ortalamasının 4,00 olduğu görülürken son test puanlarının standart sapmasının ise 0,32 olduğu görülmektedir. Kontrol grubuna bakıldığında ise 21 öğrencinin güven alt boyutundan almış oldukları son test puanlarının akademik ortalamasının 3,02 olduğu ve puanlarının standart sapmasının 0,62 olduğu neticesine varılmıştır.

Deney grubu ve kontrol grubundan elde edilen güven alt boyutunun son test puanları arasında anlamlı bir farklılığın olup oluşmadığını belirlemek amacıyla Kruskal Wallis H Testi uygulanmıştır. Deney grubu ile kontrol grubunun güven alt boyutundan almış oldukları son test puanlarının homojen dağılmamasından dolayı Kruskal Wallis H Testinin uygulanmasına karar verilmiştir (Büyüköztürk, 2015). Kruskal Wallis H Testi uygulanmadan önce deney grubu ve kontrol grubunun güven alt boyutundan almış oldukları son test puanlarının normal dağılıma uygunluk durumu gözden geçirilmiştir. Normallik dağılımları için deney grubu ile kontrol grubunun son test puanlarına yönelik çarpıklık ve basıklık değerleri kontrol edilmiştir. Deney ve kontrol grubunun güven alt boyutundan almış oldukları son test puanlarının çarpıklık ve basıklık değerleri Tablo 4.15'te gösterilmiştir.

Tablo 4.15. Deney ve kontrol gruplarının güven alt boyutundan aldıkları son test puanlarının çarpıklık ve basıklık değerleri

Gruplar	Çarpıklık	Basıklık
Deney	-0,6818	-0,369
Kontrol	0,0806	-1,046

Tablo 4.15 incelendiğinde deney grubunda bulunan öğrencilerin son test puanlarının çarpıklık değerinin -0,6818, basıklık değerinin ise -0,369 olduğu saptanmıştır. Kontrol

grubunda yer alan öğrencilerin ise son test puanlarının çarpıklık değeri 0,0806 olduğu ve basıklık değerinin ise -1,046 olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ulaşılan bu veriler doğrultusunda deney grubu ve kontrol grubunda bulunan öğrencilerin son test puanlarının normal dağılımdan belirgin bir sapma göstermediği belirlenmiştir.

Deney grubu ile kontrol grubunun güven alt boyutundan almış oldukları son test puanlarının varyanslarının homojen olup olmadığı incelenmiştir. Deney ve kontrol gruplarının güven alt boyutundan almış oldukları son test puanlarına yönelik varyanslarının homojenliğini görmek amacıyla yapılan Levene Homojenlik Testi sonuçları Tablo 4.16’da verilmiştir.

Tablo 4.16. Deney ve kontrol gruplarının güven alt boyutundan aldıkları son test puanlarına ilişkin Levene Homojenlik Testi sonuçları

F	df1	df2	p
8,679	1	41	,005

Tablo 4.16 incelendiğinde homojenlik testi sonucunun .05 düzeyinde anlamlı olduğu görülmektedir. Başka bir deyiş ile bu sonuç grupların son test puanlarının varyanslarının homojen dağılmadığını göstermiştir. Elde edilen bu sonuçlar grupların güven alt boyutundan aldıkları son test puanlarının normal dağılım gösterdiği ancak homojen olmadığını göstermiştir. Deney ve kontrol gruplarının güven alt boyutundan almış oldukları son test puanlarının homojen dağılım göstermediği görüldükten sonra parametrik olmayan Kruskal Wallis H Testi uygulanmıştır. Deney ve kontrol gruplarının güven alt boyutundan almış oldukları son test puanlarına ait Kruskal Wallis H Testi sonuçları Tablo 4.17’de gösterilmiştir.

Tablo 4.17. Deney ve kontrol gruplarının güven alt boyutundan almış oldukları son test puanlarına ilişkin Kruskal Wallis H Testi sonuçları

Kruskal Wallis	χ^2	df	p	ϵ^2	Anlamlı Fark
Güven Son Test	20.6	1	,001	0,491	Deney Grubu>Kontrol Grubu

Tablo 4.17 incelendiğinde yapılan Kruskal Wallis H Testi sonucunun anlamlı olduğu görülmüştür ($p<.05$). Başka bir ifade ile deney ve kontrol gruplarında bulunan öğrencilerin güven alt boyutundan almış oldukları son test puanları arasında anlamlı bir farklılığın olduğu saptanmıştır. Ayrıca deney grubunda bulunan deney grubu öğrencilerinin, kontrol grubunda bulunan kontrol grubu öğrencilerinden güven düzeylerinin yüksek çıktığı görülmüştür.

4.5. Deney Grubu ve Kontrol Grubunun Okuryazarlık Alt Boyutundan Almış Oldukları Ön Test Puanlarına İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamında Sosyal Bilgiler dersinde güncel olaylardan yararlanmanın ortaokul öğrencilerinin okuryazarlık düzeylerine etkisi araştırılmıştır. Bu nedenle öncelikle deney grubu ve kontrol grubunun okuryazarlık alt boyutuna ilişkin ön test puanlarının betimsel istatistikleri incelenmiştir. Deney ve kontrol grubunun okuryazarlık alt boyutundan almış oldukları ön test puanlarına ait betimsel istatistikler aşağıdaki Tablo 4.18’de sunulmuştur.

Tablo 4.18. Deney ve kontrol gruplarının okuryazarlık alt boyutundan almış oldukları ön test puanlarının betimsel istatistikleri

Gruplar	N	$\bar{X}$	ss
Deney	22	2,51	0,82
Kontrol	21	2,46	0,56

Tablo 4.18’de görüldüğü üzere deney grubunda bulunan 22 öğrencinin okuryazarlık alt boyutundan almış oldukları ön test puanlarının akademik ortalamasının 2,51 olduğu, puanlarının standart sapmasının ise 0,82 olduğu sonucu elde edilmiştir. Kontrol grubunda bulunan 21 öğrencinin ise okuryazarlık alt boyutundan almış oldukları ön test puanlarının akademik ortalaması 2,46 ve puanlarının standart sapmasının 0,56 olduğu görülmüştür.

Deney grubu ve kontrol grubundan denel işlem sonunda okuryazarlık alt boyutuna ilişkin elde edilen son test puanları arasında anlamlı bir farklılığın oluşup oluşmadığını görmek için öncelikle grupların okuryazarlık alt boyutundan almış oldukları ön test puanları arasında anlamlı bir farkın bulunup bulunmadığı incelenmiştir. Bu durumu görebilmek için her iki grubun almış olduğu ön test puanları arasında bağımsız örneklem için t testi uygulanmıştır. Bağımsız örneklem için t testi bazı varsayımlar içerdiğinden analiz yapılmadan önce, verilerin bu varsayımları sağlayıp sağlamadığına bakılmıştır. Bu amaçla öncelikle deney grubu ve kontrol grubunun okuryazarlık alt boyutuna ait ön test puanlarının normallik dağılımları incelenmiştir. Normallik dağılımları için grupların okuryazarlık alt boyutundan almış oldukları ön test puanlarının çarpıklık ile basıklık değerlerine bakılmıştır. Deney grubu ile kontrol grubunun okuryazarlık alt boyutundan almış oldukları ön test puanlarının çarpıklık ve basıklık değerleri Tablo 4.19’da gösterilmiştir.

Tablo 4.19. Deney ve kontrol gruplarının okuryazarlık alt boyutundan aldıkları ön test puanlarının çarpıklık ve basıklık değerleri

Gruplar	Çarpıklık	Basıklık
Deney	0,4085	-0,193
Kontrol	0,0229	-0,913

Tablo 4.19 incelendiğinde deney grubunun okuryazarlık alt boyutundan almış oldukları ön test puanlarının çarpıklık değeri 0,4085 ve basıklık değeri-0,193 olarak hesaplanmıştır. Kontrol grubunun ise okuryazarlık alt boyutundan almış oldukları ön test puanlarının çarpıklık değerinin 0,0229 ve basıklık değerinin-0,913 olduğu görülmektedir. Ulaşılan bu sonuçlar doğrultusunda grupların okuryazarlık alt boyutundan aldıkları ön test puanlarının normallik varsayımını karşıladığı sonucuna ulaşılmıştır.

Bağımsız örneklem için t testinin bir diğer varsayımı olan varyansların homojenliği incelenmiştir. Deney ve kontrol grubunun ön test puanları varyanslarının homojenliğini tespit etmek amacıyla Levene Homojenlik Testi yapılmıştır. Grupların ön test puanları varyanslarının homojenliğini gösteren Levene Homojenlik Testi sonuçları Tablo 4.20’de verilmiştir.

Tablo 4.20. Deney ve kontrol gruplarının Medya Okuryazarlığı Ölçeğinden aldıkları ön test puanlarının Levene Homojenlik Testi sonuçları

F	df1	df2	p
1,65	1	41	0,206

Tablo 4.20’ye bakıldığında Levene Homojenlik Testi neticesinin .05 düzeyinde anlamlı olmadığı görülmektedir. Bu bulgu grupların ön test puanlarının varyanslarının homojen olduğunu göstermektedir. Deney ile kontrol grubunun Medya Okuryazarlığı Ölçeğinden almış oldukları ön test puanlarının normal dağılıma sahip olduğu ve varyansların homojen olduğu belirlendikten sonra grupların okuryazarlık alt boyutundan almış oldukları ön test puanları arasında bağımsız örneklem için t testi yapılmıştır. Deney grubu ile kontrol grubunun okuryazarlık alt boyutundan almış oldukları ön test puanları arasında uygulanan bağımsız örneklem için t testi sonuçları Tablo 4.21’de verilmiştir.

Tablo 4.21. Deney ve kontrol gruplarının okuryazarlık alt boyutundan aldıkları ön test puanlarının arasında uygulanan bağımsız örneklem için t testi sonuçları

t	Sd	p	$\bar{x}$ Farkı	%95 Güven Aralığı		
				sh farkı	Alt Sınır	Üst Sınır
0,235	41	0,815	0,0507	0,216	-0,385	0,486

Tablo 4.21 incelendiğinde deney grubu ve kontrol grubunun Medya Okuryazarlığı Ölçeğinden almış oldukları ön test puanları arasında yapılan bağımsız örneklem için t testi neticesinde t istatistik değerinin 0,235, serbestlik derecesinin 41 ve p değerinin 0,815 olduğu belirlenmiştir. Elde edilen p değeri sonucunda deney ve kontrol gruplarında bulunan öğrencilerin Medya Okuryazarlığı Ölçeğinden aldıkları ön test puanları arasında ,05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir farkın bulunmadığı görülmektedir ($t(41) = 0,235$: $p > .05$).

4.6. Deney Grubu ve Kontrol Grubunun Okuryazarlık Alt Boyutundan Almış Oldukları Son Test Puanlarına İlişkin Bulgular

Deney ve kontrol gruplarına denel işlem sonunda Medya Okuryazarlığı Ölçeği tekrar uygulanarak okuryazarlık alt boyutuna ait son test puanları alınmıştır. Grupların Medya Okuryazarlığı Ölçeği aracılığıyla almış oldukları son test puanlarına yönelik betimsel istatistikler Tablo 4.22’de gösterilmiştir.

Tablo 4.22. Deney ve kontrol gruplarının okuryazarlık alt boyutundan almış oldukları son test puanlarının betimsel istatistikleri

Gruplar	N	$\bar{X}$	ss
Deney	22	1,82	0,65
Kontrol	21	2,77	0,68

Yukarıdaki Tablo 4.22 analiz edildiğinde deney grubunda yer alan 22 öğrencinin okuryazarlık alt boyutundan almış oldukları son test puanlarının akademik ortalamasının 1,82 olduğu görülürken son test puanlarının standart sapmasının ise 0,65 olduğu belirlenmiştir. Kontrol grubuna bakıldığında ise 21 öğrencinin okuryazarlık alt boyutundan almış oldukları son test puanlarının akademik ortalamasının 2,77 olduğu ve son test puanlarının standart sapmasının 0,68 olduğu neticesine varılmıştır.

Deney grubu ve kontrol grubunun okuryazarlık alt boyutundan elde edilen son test puanları arasında, okuryazarlık alt boyutundan alınan ön test puanları da dikkate alınarak anlamlı bir farkın bulunup bulunmadığını görmek için tek yönlü ANCOVA testi uygulanmıştır. ANCOVA uygulanmadan önce grupların okuryazarlık alt boyutundan almış oldukları ön test ile son test puanlarının tek yönlü ANCOVA analizi için uygunluk durumu incelenmiştir. Bu nedenle deney ve kontrol grubunun okuryazarlık alt boyutundan almış oldukları son test puanlarının normallik dağılımlarına bakılmıştır. Normallik dağılımları için ise grupların son test puanlarının çarpıklık ve basıklık değerleri incelenmiştir. Deney ve kontrol gruplarının okuryazarlık alt boyutundan almış oldukları son test puanlarının çarpıklık ve basıklık değerleri Tablo 4.23'te gösterilmiştir.

Tablo 4.23. Deney ve kontrol gruplarının okuryazarlık alt boyutundan aldıkları son test puanlarının çarpıklık ve basıklık değerleri

Gruplar	Çarpıklık	Basıklık
Deney	0,900	0,295
Kontrol	-0,185	-1,134

Tablo 4.23'e bakıldığında deney grubunun okuryazarlık alt boyutundan almış oldukları son test puanlarının çarpıklık değeri 0,900 ve basıklık değeri 0,295 olarak saptanmıştır. Kontrol grubunun ise okuryazarlık alt boyutundan almış oldukları son test puanı çarpıklık değerinin-0,185 ve basıklık değerinin-1,134 olduğu görülmektedir. Ulaşılan bu değerlere göre deney ile kontrol gruplarının son test puanlarının çarpıklık ve basıklık değerlerinin normal dağılımdan belirgin bir sapma göstermediği tespit edilmiştir.

Deney ve kontrol grubunun okuryazarlık alt boyutundan almış oldukları son test puanlarının varyanslarının homojenliğini görebilmek için Levene Homojenlik Testi yapılmıştır. Deney ile kontrol grubunun okuryazarlık alt boyutundan almış oldukları son test puanlarına ilişkin varyanslarının homojenliğini tespit etmek için yapılan Levene Homojenlik Testi sonuçları Tablo 4.24'te verilmiştir.

Tablo 4.24. Levene Homojenlik Testi sonuçları

F	df1	df2	p
,005	1	41	,946

Tablo 4.24 incelendiğinde p değerinin ,946 olduğu görülmüştür. p değerinin .05'ten büyük olması grupların son test puanlarının varyanslarının homojen olduğunu göstermektedir. Elde edilen bu sonuca göre Levene Homojenlik Testi neticesinin .05düzeyinde anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir.

Elde edilen puanların tek yönlü ANCOVA için uygunluğunu görebilmek için son olarak regresyon eğrilerinin eşitliğine bakılmıştır. Yani deney ve kontrol grubunun Medya Okuryazarlığı Ölçeğinden almış oldukları ön test puanları ile sınıf değişkeninin anlamlı olup olmadığına bakılmıştır. Grupların son test puanları üzerinde SınıfxÖntest arasındaki etkileşime ilişkin analiz sonuçları Tablo 4.25'te verilmiştir.

Tablo 4.25. Sınıf x Öntest etkileşimine ilişkin analiz sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Düzeltilmiş Model	13,311	3	4,437	11,863	,000
Sınıf	,016	1	,016	0,42	,838
Ön Test	3,544	1	3,544	9,475	,004
SınıfxÖntest	,901	1	,901	2,409	,129
Hata	14,587	39	,374		
Toplam	251,898	43			

Tablo 4.25 incelendiğinde sınıf ile grupların ön test puanları arasındaki etkileşimin anlamlı olmadığı belirlenmiştir ($F(1-39) = 129$; $p > 0.05$). Ulaşılan bulgu gruplar içi regresyon eğrilerinin eşit olduğunu ifade etmektedir. Ortaya çıkan sonuç doğrultusunda puanların tek yönlü kovaryans analizinin (ANCOVA) uygulanabilir olduğunu göstermektedir. Bu nedenle deney ile kontrol gruplarının okuryazarlık alt boyutundan almış oldukları son test puanları arasında anlamlı bir farklılığın bulunup bulunmadığını görmek amacıyla tek yönlü ANCOVA analizi yapılmıştır. Tek yönlü ANCOVA analizi sonuçları Tablo 4.26'da verilmiştir.

Tablo 4.26. Deney ve kontrol gruplarının okuryazarlık alt boyutundan aldıkları son test puanlarına ilişkin uygulanan tek yönlü ANCOVA sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Kısmi η^2
Düzeltilmiş Model	12,410	2	6,205	16,025	,000	,445
Öntest	2,702	1	2,702	6,980	,012	,149
Sınıf	10,073	1	10,073	26,017	,000	,394
Hata	15,488	40	,387			
Toplam	251,898	43				

Tablo 4.26'daki tek yönlü ANCOVA bulguları incelendiğinde, deney grubu ile kontrol gruplarının okuryazarlık alt boyutundan almış oldukları ön test puanlarına göre düzeltilmiş son test puanları arasında,05 düzeyinde anlamlı bir farklılığın olduğu görülmüştür ($F(1-40) = 26,017$; $p < 0.05$). Başka bir ifade ile yapılan deneysel uygulamanın istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir.

Yapılan araştırmada deneysel uygulamanın etki büyüklüğüne de bakılmıştır. Etki büyüklüğünü belirlemek için tek yönlü kovaryans analizi (ANCOVA) neticesinde bulunan kısmi η^2 değeri analiz edilmiştir. Tablo 4.26'ya bakıldığında kısmi η^2 değerinin ,394 olduğu görülmektedir. Ortaya çıkan bu değer yapılan deneysel uygulamanın anlamlı olduğunu ve yüksek etkiye sahip olduğunu tespit etmiştir. Bu sonuçlar Sosyal Bilgiler dersinde güncel olaylardan yararlanmanın ortaokul öğrencilerinin okuryazarlık düzeyleri üzerinde anlamlı bir etkisinin olduğunu göstermiştir.

Bu bulgularla birlikte grupların kendi ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir farklılığın bulunup bulunmadığına da bakılmıştır. Bu nedenle deney ve kontrol gruplarının kendi ön test ve son test puanları arasında ilişkili (bağımlı) örneklem için t testi yapılmıştır.

4.7. Deney Grubunun Okuryazarlık Alt Boyutundan Almış Olduğu Ön Test ve Son Test Puanları Arasında Uygulanan T Testi Sonuçları

Deney grubunun ön test ve son test puanı için gerçekleştirilen ilişkili örneklem t testi için öncelikle varsayımların karşılanıp karşılanmadığı kontrol edilmiştir. Tablo 4.19 ve Tablo 23'te basıklık ile çarpıklık değerlerinin +2 ile -2 arasında olduğu Tablo 4.24'te gösterildiği üzere varyansların homojen olduğu görülmüştür. Elde edilen bu verilere göre deney grubunun ön test ve son test puanları arasında ilişkili örneklem için t testinin uygulanabileceğine karar verilmiştir. Deney grubunda bulunan öğrencilerin okuryazarlık alt

boyutundan aldıkları ön test ve son test puanları arasında ilişkili örneklemeler için t testi yapılmıştır. Deney grubunun okuryazarlık alt boyutundan almış olduğu ön test ve son test puanları arasında yapılan ilişkili örneklemeler için t testi sonuçları Tablo 4.27’de verilmiştir.

Tablo 4.27. Deney grubunun okuryazarlık alt boyutundan almış olduğu ön test ve son test puanları arasında uygulanan ilişkili örneklemeler için t testi sonuçları

Test	N	X	ss	Sd	t	p
Ön test	22	2,50	,822	21	3,60	,002
Son test	22	1,81	,654			

Tablo 4.27 incelendiğinde deney grubunun okuryazarlık alt boyutundan aldığı ön test ve son test puanları arasında yapılan ilişkili örneklemeler t testi sonucunda serbestlik derecesinin 21, t değerinin 3,60 ve p değerinin ,002 olduğu görülmüştür. Bu bulgu neticesinde deney grubunda bulunan öğrencilerin okuryazarlık alt boyutundan aldıkları ön test ve son test puanları arasında ,05 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır ($t(21) = 3,60; p < .05$).

4.8. Kontrol Grubunun Okuryazarlık Alt Boyutundan Almış Olduğu Ön Test ve Son Test Puanları Arasında Uygulanan T Testi Sonuçları

Kontrol grubunun ön test ve son test puanı için gerçekleştirilen ilişkili örneklemeler t testi için öncelikle varsayımların karşılanıp karşılanmadığı kontrol edilmiştir. Tablo 4.19 ve Tablo 4.23’te basıklık ile çarpıklık değerlerinin +2 ile -2 arasında olduğu ve Tablo 4.23’te gösterildiği üzere varyansların homojen olduğu görülmüştür. Elde edilen bu verilere göre deney grubunun ön test ile son test puanları arasında ilişkili örneklemeler için t testinin uygulanabileceğine karar verilmiştir.

Tüm varsayımların karşılandığı görüldükten sonra kontrol grubunda bulunan öğrencilerin okuryazarlık alt boyutundan aldıkları ön test ve son test puanları arasında ilişkili örneklemeler için t testi yapılmıştır. Kontrol grubunun okuryazarlık alt boyutundan almış olduğu ön test ve son test puanları arasında yapılan ilişkili örneklemeler için t testi sonuçları Tablo 4.28’de gösterilmiştir.

Tablo 4.28. Kontrol grubunun okuryazarlık alt boyutundan almış olduğu ön test ve son test puanları arasında uygulanan ilişkili örneklem için t testi sonuçları

Test	N	X	ss	Sd	t	p
Ön test	21	2,45	,561	20	-2,43	,025
Son test	21	2,76	,678			

Tablo 4.28 incelendiğinde kontrol grubunun okuryazarlık alt boyutundan aldığı ön test ve son test puanları arasında yapılan ilişkili örneklem t testi neticesinde serbestlik derecesinin 20, t değerinin -2,43 ve p değerinin ,025 olduğu saptanmıştır. Bu sonuç neticesinde kontrol grubunda bulunan öğrencilerin okuryazarlık alt boyutundan almış oldukları ön test ve son test puanları arasında ,05 anlamlılık düzeyinde istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığın olduğu sonucuna ulaşılmıştır ($t(20) = -2,43$; $p > .05$). Diğer bir ifade ile kontrol grubunda bulunan öğrencilerin okuryazarlık alt boyutundan almış oldukları ön test puanlarına göre son test puanlarında anlamlı olarak bir farklılık olduğu belirlenmiştir.

4.9. Deney Grubu ve Kontrol Grubunun Bağımlılık Alt Boyutundan Almış Oldukları Ön Test Puanlarına İlişkin Bulgular

Yapılan araştırma kapsamında Sosyal Bilgiler dersinde güncel olaylardan yararlanmanın öğrencilerin medya okuryazarlığı ölçeği alt boyutunda yer alan bağımlılık düzeylerine etkisi de araştırılmıştır. Bunun için öncelikle grupların bağımlılık alt boyutuna ilişkin ön test puanları ile ilgili betimsel istatistikler incelenmiştir. Deney grubu ve kontrol grubunun bağımlılık alt boyutundan almış oldukları ön test puanlarıyla ilgili betimsel istatistikler Tablo 4.29’da gösterilmiştir.

Tablo 4.29. Deney ve kontrol gruplarının bağımlılık alt boyutundan almış oldukları ön test puanlarının betimsel istatistikleri

Gruplar	N	$\bar{X}$	ss
Deney	22	3,41	1,00
Kontrol	21	3,22	0,74

Tablo 4.29 incelendiğinde deney grubunda bulunan 22 öğrencinin bağımlılık alt boyutundan almış oldukları son test puanlarının akademik ortalamasının 3,41 olduğu görülürken son test puanlarının standart sapmasının ise 1,00 olduğu görülmektedir. Kontrol grubuna bakıldığında ise 21 öğrencinin bağımlılık alt boyutundan almış oldukları son test

puanlarının akademik ortalaması 3,22 olarak belirlenmiş, son test puanlarının standart sapması da 0,74 olarak tespit edilmiştir.

Araştırmada denel işlem sona erdikten sonra grupların bağımlılık alt boyutunun ön test puanları arasında anlamlı bir farkın bulunup bulunmadığını belirlemek için bağımsız örneklem için t testi uygulanmıştır. Bağımsız örneklem için t testi bazı varsayımlar içerdiğinden analiz yapılmadan önce toplanan verilerin bu varsayımları sağlayıp sağlamadığına bakılmıştır. Dolayısıyla öncelikle deney grubu ve kontrol grubunun bağımlılık alt boyutuna ilişkin ön test puanlarının normallik dağılımı varsayımını karşılayıp karşılamadığı incelenmiştir. Normallik dağılımları için grupların bağımlılık alt boyutundan almış oldukları ön test puanlarının çarpıklık ve basıklık değerlerine bakılmıştır. Deney ve kontrol gruplarının bağımlılık alt boyutundan aldıkları ön test puanlarının çarpıklık ve basıklık değerleri Tablo 4.30’da gösterilmiştir.

Tablo 4.30. Deney ve kontrol gruplarının bağımlılık alt boyutundan aldıkları ön test puanlarının çarpıklık ve basıklık değerleri

Gruplar	Çarpıklık	Basıklık
Deney	-1,691	1,949
Kontrol	-0,190	-0,238

Tablo 4.30’a bakıldığında deney grubunun bağımlılık alt boyutundan aldıkları ön test puanlarının çarpıklık değeri-1,691 ve basıklık değeri ise 1,949 olarak belirlenmiştir. Kontrol grubunun ise bağımlılık alt boyutundan almış oldukları ön test puanlarına ait çarpıklık değeri-0,190 ve basıklık değeri ise-0,238 olarak görülmektedir. Ulaşılan bu sonuçlar doğrultusunda deney ile kontrol gruplarının bağımlılık alt boyutundan almış oldukları ön test puanlarının çarpıklık ve basıklık katsayılarının -2 ile +2 değerleri arasında olduğundan verilerin normal dağılımdan belirgin bir şekilde sapma göstermediği yani normallik varsayımını karşıladığı sonucuna ulaşılmıştır. Normallik varsayımı sağlandıktan sonra bağımsız örneklem için t testinin bir diğer varsayımı olan varyansların homojenliğine bakılmıştır. Deney ve kontrol grubunun ön test puanları varyanslarının homojenliğini gösteren Levene Homojenlik Testi sonuçları Tablo 4.31’de verilmiştir.

Tablo 4.31. Deney ve kontrol gruplarının bağımlılık alt boyutundan aldıkları ön test puanlarının Levene Homojenlik Testi sonuçları

F	df1	df2	p
0,520	1	41	0,475

Tablo 4.31' e bakıldığında Levene Homojenlik Testi neticesinin 0,5 düzeyinde anlamlı olmadığı görülmektedir. Bu netice grupların ön test puanlarının varyanslarının homojen olduğunu göstermektedir. Deney grubu ile kontrol gruplarının bağımlılık alt boyutundan almış oldukları ön test puanlarının normal dağılım ve varyans homojenliği ön koşullarının sağlandığı belirlendikten sonra grupların bağımlılık alt boyutundan aldıkları ön test puanları arasında bağımsız örneklem için t testi yapılmıştır. Deney grubu ile kontrol grubunun bağımlılık alt boyutundan almış oldukları ön test puanları arasında uygulanan bağımsız örneklem için t testi sonuçları Tablo 4.32'de gösterilmiştir.

Tablo 4.32. Deney ve kontrol gruplarının bağımlılık alt boyutundan aldıkları ön test puanlarının arasında uygulanan bağımsız örneklem için t testi sonuçları

F	Sd	p	$\bar{x}$ Farkı	%95 Güven Aralığı		
				sh farkı	Alt Sınır	Üst Sınır
0,708	41	0,483	0,191	0,269	-0,353	0,735

Tablo 4.32 analiz edildiğinde deney ve kontrol grubunun ön test puanları arasında yapılan bağımsız örneklem t testi neticesinde F istatistik değerinin 0,708, serbestlik derecesinin 41 ve p değerinin 0,483 olduğu görülmektedir. Ayrıca deney ve kontrol gruplarının ön test puan ortalamaları arasındaki farkın 0,191 ve standart hatalar arasındaki farkın 0,269 olduğu elde edilen sonuçlar arasındadır. Grupların puanlarının %95 güven aralığı ortalama farkının alt sınırının-0,353, üst sınırının ise 0,735 olarak hesaplandığı görülmüştür. Grupların ön test puanları arasında yapılan bağımsız örneklem için t testi neticesinde deney ve kontrol gruplarında bulunan öğrencilerin bağımlılık alt boyutundan aldıkları ön test puanları arasında 0,05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olmadığı sonucuna ulaşılmıştır ($F(41) = 0,708; p > 0.05$).

4.10. Deney Grubu ve Kontrol Grubunun Bağımlılık Alt Boyutundan Almış Oldukları Ön Test ve Son Test Puanlarına İlişkin Bulgular

Denel işlem sonucunda deney ve kontrol gruplarına Medya Okuryazarlığı Ölçeği tekrar uygulanmış ve bağımlılık alt boyutunun son test puanları belirlenmiştir. Deney ve kontrol grubunun Medya Okuryazarlığı Ölçeği aracılığı ile bağımlılık alt boyutundan aldıkları son test puanlarının betimsel istatistikleri Tablo 4.33'te gösterilmiştir.

Tablo 4.33. Deney ve kontrol gruplarının bağımlılık alt boyutundan almış oldukları son test puanlarının betimsel istatistikleri

Gruplar	N	$\bar{X}$	ss
Deney	22	3,95	0,69
Kontrol	21	3,28	0,69

Yukarıdaki Tablo 4.33'te bulunan veriler incelendiğinde deney grubunda bulunan 22 öğrencinin bağımlılık alt boyutundan almış oldukları son test puanlarının akademik ortalamasının 3,95 ve puanların standart sapmasının 0,69 olduğu görülmektedir. Kontrol grubunda bulunan 21 öğrencinin ise bağımlılık alt boyutundan almış oldukları son test puanlarının akademik ortalaması 3,21, standart sapması ise 0,69 olarak belirlenmiştir.

Deney grubu ile kontrol grubu son test puanları arasında, ön test puanları da göz önüne alınarak anlamlı bir farkın bulunup bulunmadığını tespit etmek için ANCOVA uygulanması planlanmıştır. Ancak elde edilen veri setinin regresyon eğrileri homojen dağılım göstermediği için denel işlemin etkisini belirlemek amacıyla 2x2 karma desenli ANOVA uygulanmıştır. Karma desenli (2x2 mixed) ANOVA uygulanmadan önce deney ve kontrol gruplarının bağımlılık alt boyutundan almış oldukları son test puanlarının normallik dağılımları değerlendirilmiştir. Normallik dağılımları incelenirken deney ve kontrol gruplarının bağımlılık alt boyutundan aldıkları son test puanlarına ilişkin çarpıklık ve basıklık değerlerine bakılmıştır. Deney ve kontrol grubunun bağımlılık alt boyutundan almış oldukları son test puanlarının çarpıklık ve basıklık değerleri Tablo 4.34'te gösterilmiştir.

Tablo 4.34. Deney ve kontrol gruplarının bağımlılık alt boyutundan aldıkları son test puanlarının çarpıklık ve basıklık değerleri

Gruplar	Çarpıklık	Basıklık
Deney	-0,674	0,794
Kontrol	-0,810	0,972

Tablo 4.34'e bakıldığında deney grubunun bağımlılık alt boyutundan aldıkları son test puanlarının çarpıklık değeri-0,674, basıklık değeri ise 0,794 olarak hesaplanmıştır. Kontrol grubunun ise bağımlılık alt boyutundan almış oldukları son test puanlarının çarpıklık değeri-0,810, basıklık değeri ise 0,972 olarak görülmektedir. Ulaşılan bu değerler sonucunda deney grubu ve kontrol gruplarının bağımlılık alt boyutundan almış oldukları son test puanlarının çarpıklık ve basıklık değerlerinin normal dağılımdan aşırı bir sapma göstermediği yani normallik varsayımını karşıladığı görülmüştür. Bu varsayım sağlandıktan sonra karma desenli ANOVA'nın bir diğer varsayımı olan varyansların homojenliği varsayımına bakılmıştır. Deney grubu ve kontrol grubunun bağımlılık alt boyutundan almış oldukları son test puanlarının homojenlik durumunu tespit etmek için Levene Homojenlik Testi yapılmıştır. Deney ile kontrol gruplarının bağımlılık alt boyutundan almış oldukları son test puanlarına ilişkin varyansların homojenliğini belirlemek için uygulanan Levene Homojenlik Testi sonuçları aşağıdaki Tablo 4.35'te gösterilmiştir.

Tablo 4.35. Deney ve kontrol gruplarının Medya Okuryazarlığı Ölçeğinden aldıkları son test puanlarının Levene Homojenlik Testi sonuçları

F	df1	df2	p
,020	1	41	,888

Yukarıdaki Tablo 4.35 incelendiğinde deney grubu ve kontrol grubu son test puanlarına ilişkin yapılan Levene Homojenlik Testi neticesinin ,05 düzeyinde anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiştir. Deney grubu ve kontrol grubu son test puanlarının varyanslarının homojen olduğu görülmüştür. Veriler sonucunda elde edilen puanların karma desenli (2x2 mixed) ANOVA için uygun olup olmadığını görebilmek için son olarak Box's Testine yani kovaryans matrislerinin eşitliği varsayımına bakılmıştır. Ön test puanına ilişkin matrisin sınıflar arasında eşit dağılıp dağılmadığını görmek için yapılan Box's Kovaryans Matrislerinin Eşitliği Testi sonuçlarına Tablo 4.36'da gösterilmiştir.

Tablo 4.36. Box's Kovaryans Matrislerinin Eşitliği Testi Sonuçları

Box's M	F	df1	df2	p
10,295	3,250	3	326983,702	,021

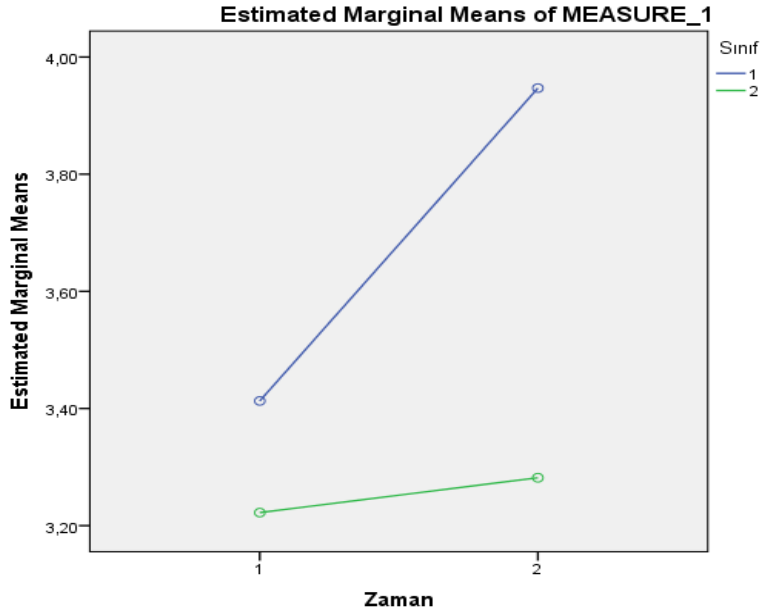
Tablo 4.36 incelendiğinde Box's Kovaryans Matrislerinin Eşitliği Testi sonucunun anlamlı olmadığı görülmüştür. Yani bu sonuç ön test puanlarına ilişkin matrisin sınıflar arasında eşit olduğunu belirtmektedir. Karma desenli ANOVA'nın yapılabilmesi için gerekli olan varsayımlar karşılandıktan sonra grupların son test puanları arasında karma desenli ANOVA yapılmıştır. Karma desenli ANOVA sonuçları Tablo 4.37'de verilmiştir.

Tablo 4.37. Karma Desenli (2x2 mixed) ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Kısmi η^2
Sınıf	1,968	1	1,968	4,720	,036	,103
Hata (Sınıf)	17,090	41	,417			
Zaman	1,893	1	1,893	4,453	,041	,098
Zaman×Sınıf	1,210	1	1,210	2,846	,099	,065
Hata (Zaman)	17,429	41	425			

Tablo 4.37 incelendiğinde, yalnızca grup faktörüne bakıldığında deney grubu ile kontrol grubunun son test puanları arasında anlamlı bir fark bulunduğu görülmektedir. Benzer şekilde yalnızca zaman faktörüne bakıldığında deney grubu ile kontrol grubunun son test puanları arasında anlamlı bir farklılığın olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Ancak zaman ve sınıf faktörleri birlikte işe koşulduğunda deney ve kontrol grubunun son test puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Etki büyüklüğü değerinin ise (kısmi η^2) ,065 olarak hesaplandığı ve denel işlemin bağımlılık alt boyutu üzerinde orta etki büyüklüğüne sahip olduğu görülmektedir. Bu sonucu daha iyi görmek için profil plotdan yararlanılmıştır. Deney grubu ve kontrol grubunun son test puanlarına ilişkin profil plot Şekil 4.2'de verilmiştir.

Şekil 4.2. Deney grubu ve kontrol grubunun son test puanlarına ilişkin profil plot

Şekil 4.2'ye bakıldığında kontrol grubunun zaman içerisinde durağana yakın kaldığı görülürken, deney grubunun ise bağımlılık düzeyinde artış olduğu görülmektedir. Bu bulgu sonucunda Sosyal Bilgiler dersinde güncel olaylardan yararlanmanın öğrencilerin bağımlılık düzeylerinde anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmüştür.

V. BÖLÜM

5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Araştırmanın bu bölümünde öncelikle ulaşılan sonuçlara yer verilmiş sonrasında araştırmanın sonuçları literatürdeki ilgili araştırmaların neticeleri ile tartışılmıştır. Ayrıca araştırma bulgularına dayanarak geliştirilen öneriler yer almıştır.

5.1. Sonuç ve Tartışma

Sosyal Bilgiler dersinde güncel olaylardan yararlanmanın ortaokul öğrencilerinin medya okuryazarlığı düzeyine etkisinin araştırıldığı bu çalışmada nicel araştırma tekniklerinden bir tanesi olan ön test son test kontrol gruplu yarı deneysel desen benimsenmiştir. Çalışma çerçevesinde yapılan deneysel uygulamaya 2023-2024 eğitim öğretim yılının ilk döneminde bir devlet ortaokulunun 5/A ve 5/B sınıflarında eğitim gören öğrenciler katılmıştır. Yapılan bu çalışmaya deney grubu olarak belirlenen 5/B sınıfından 22 öğrenci, kontrol grubu olan 5/A sınıfından ise 21 öğrenci dahil olmuştur.

Araştırmada verileri toplamak amacıyla Tüzel (2012) tarafından geliştirilen Medya Okuryazarlığı Ölçeğinin yanında kişisel bilgi formu ile kontrol listesi kullanılmıştır. Araştırma kapsamında deney grubunda “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” öğrenme alanı boyunca güncel olaylardan yararlanılarak geliştirilen etkinlikler uygulanmış, kontrol grubuna ise müdahale edilmemiştir. Araştırmada veri toplama araçları aracılığıyla denel işlemden önce deney ile kontrol gruplarından ön test puanları, denel işlem sonrasında ise deney ve kontrol gruplarından son test puanları alınarak bulgular toplanmıştır. Ayrıca araştırmada Medya Okuryazarlığı Ölçeğinin alt boyutları olan güven, okuryazarlık ve bağımlılık alt boyutlarının bulgularına da ulaşılmıştır.

Sosyal Bilgiler dersinde güncel olaylardan yararlanmanın ortaokul öğrencilerinin medya okuryazarlığı düzeyine etkisinin araştırıldığı bu araştırmada deney grubu ile kontrol grubunda bulunan öğrencilerin ön test puanları arasında .05 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir farkın bulunmadığı sonucu elde edilmiştir. Denel işlem sonucunda ise Sosyal Bilgiler dersinde güncel olaylardan faydalanılarak öğretim yapılan deney grubundaki öğrenciler ile güncel olaylardan faydalanılmadan öğretim yapılan kontrol grubundaki öğrencilerin Medya Okuryazarlığı Ölçeğinden aldıkları son test puanları arasında anlamlı bir farkın olduğu görülmüştür. Ayrıca yapılan denel işlemin büyük bir etkiye sahip olduğu belirlenmiştir. Bunun yanında deney grubunda bulunan öğrencilerin medya okuryazarlığı

ölçeğinden aldıkları ön test ve son test puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olduğu görülürken, kontrol grubunda bulunan öğrencilerin ise medya okuryazarlığı ölçeğinden almış oldukları ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür. Diğer bir ifade ile Sosyal Bilgiler dersinde güncel olaylardan yararlanılarak işlenen derslerin ortaokul öğrencilerinin medya okuryazarlık düzeylerini pozitif yönde etkilediği neticesine ulaşılmıştır. Araştırmanın bu sonucunu Lecompte ve diğerleri (2017) tarafından gerçekleştirilen tartışmalı güncel olaylara yer vererek medya okuryazarlığının araştırma, analiz, iletişim gibi temel becerilerin kazandırılmasında öğretmenlere öneriler sunan çalışma desteklemektedir. Deveci ve Çengelci (2008) tarafından Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının medya okuryazarlığıyla ilgili görüşlerini belirlemek için gerçekleştirdikleri araştırmada öğretmenlerin medya okuryazarı olmaları için Sosyal Bilgiler dersinin güncel olaylarla ilişkilendirilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Dönmez (2022) de yapmış olduğu çalışmada 2018 SBDÖP’ de yer alan eleştirel düşünme, iletişim, harita okuryazarlığı, problem çözme, medya okuryazarlığı gibi becerilerin derslerde iyi planlanmış güncel olay kullanımı ile kazandırılabilceğini ifade etmiştir. Batti (2016), Öztürk ve Veziroğlu (2020), Sağlamgöncü (2022) de benzer şekilde araştırmalarında Sosyal Bilgiler dersinde güncel olaylardan yararlanılmasının öğrencilerin iyi birer medya okuryazarı olmalarını desteklediği yönünde önerilere yer vermişlerdir. Moore (2015) tarafından gerçekleştirilen araştırmada da sınıfta güncel olay kullanımının öğrencilerin medya okuryazarlığı becerilerinin gelişmesine olumlu etkisi olabileceği belirlenmiştir. Yapılan araştırmanın bulguları literatürde bulunan bu bulgular açısından örtüşmektedir. Buna göre Sosyal Bilgiler dersinde güncel olay kullanımının öğrencilerin medya okuryazarlığı düzeylerinin gelişimine katkı sağladığı söylenebilir.

Çalışma kapsamında Sosyal Bilgiler dersinde güncel olaylardan yararlanılmasının öğrencilerin güven düzeylerine etkisi de araştırılmıştır. Elde edilen veriler sonucunda uygulanan denel işlemin öğrencilerin güven düzeylerine anlamlı ve olumlu etkisi olduğu görülmüştür. Devrim (2023) yapmış olduğu çalışmada sosyal medya kullanıcılarının, sosyal medya okuryazarlığı ile sosyal medyaya duydukları güven algılarını incelemeye çalışmış, medya okuryazarlığı becerisinin yüksek olduğu bireylerde sosyal medyaya duyulan güvenin daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Balcı ve Bekiroğlu (2014) yapmış oldukları araştırmada üniversite öğrencilerinin medya haberlerinin güvenilirliği konusundaki düşüncelerini belirlemişler ve öğrencilerin en çok gazete, televizyon ve radyo haberlerine güven duydukları sonucuna ulaşmışlardır. Olkun (2017) da benzer şekilde toplumun medya haberlerine olan güven algısını etkileyen faktörleri ve toplumun medyaya olan güven düzeyini

belirlemeye çalışmıştır. Bu bağlamda güncel olayları içeren ve güncel olay etkinlikleri arasında yer alan gazete, televizyon ve radyonun öğrencilerin güven düzeylerinde etkili olduğu söylenebilir.

Araştırmada Sosyal Bilgiler dersinde güncel olaylardan yararlanmanın öğrencilerin okuryazarlık düzeylerine etkisi de araştırılmıştır. Veri analizinden elde edilen bulgular doğrultusunda uygulanan denel işlemin öğrencilerin okuryazarlık düzeylerini arttırdığı belirlenmiştir. Çepni, Memişoğlu (2023) okuryazarlık becerisinin geliştirilmesinde güncel olay etkinliklerinin kullanıldığını belirtmiştir. Buna göre yapmış olduğu araştırmada Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin sınıfta haber, reklam inceleme, gazete oluşturma, afiş ve logo hazırlama gibi etkinliklerle okuryazarlığı geliştirmeye çalıştıkları görülmüştür. Okuryazarlık becerilerinin geliştirilmesinde güncel olay etkinliklerinin kullanılması araştırmanın sonucu ile tutarlılık göstermektedir. Bu araştırmanın sonuçlarına dayanarak Sosyal Bilgiler dersinde güncel olaylardan yararlanmanın öğrencilerin okuryazarlık düzeylerinin gelişimine katkı sağlayacağı söylenebilmektedir.

Araştırma kapsamında son olarak Sosyal Bilgiler dersinde güncel olaylardan yararlanmanın öğrencilerin bağımlılık düzeylerine etkisi araştırılmıştır. Elde edilen veriler sonucunda deney grubundaki öğrencilerin medya okuryazarlığı ölçeğinden almış oldukları son test puanları ile kontrol grubundaki öğrencilerin medya okuryazarlığı ölçeğinden almış oldukları son test puanları arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür. Başka bir ifade ile Sosyal Bilgiler dersinde güncel olaylardan yararlanmanın öğrencilerin bağımlılık düzeylerine etkisi olmadığı belirlenmiştir. Sömen (2020) bu bulgunun aksine Sosyal Bilgiler dersinde güncel olay kullanımının öğrencilerin medya okuryazarlık düzeylerini geliştirerek medyaya olan bağımlılığını azaltmaya katkı sağlayacağını ifade etmiştir. Bu araştırmanın sonuçlarına dayanarak Sosyal Bilgiler dersinde güncel olaylardan yararlanmanın öğrencilerin bağımlılık düzeylerinin gelişimine katkı sağlayacağı söylenebilmektedir.

5.2. Öneriler

Bu kısımda çalışma kapsamında ulaşılan sonuçlardan yola çıkarak geliştirilen önerilere yer verilmiştir. Araştırmanın önerileri uygulamaya ve araştırmacılara yönelik öneriler şeklinde gruplandırılarak sunulmuştur.

5.2.1. Uygulamaya Yönelik Öneriler

- Öğretmenler, bireylerde medya okuryazarlığı bilinci geliştirmek ve öğrencilerin medya okuryazarlık düzeylerini yükseltmek için güncel olaylardan faydalanabilir.
- Öğretmenler öğrencilerin güven, okuryazarlık ve bağımlılık düzeylerinin gelişmesinde güncel olaylardan yararlanabilir.
- Sosyal Bilgiler öğretmenleri öğrencilerin medya okuryazarlığı düzeylerini geliştirmek için güncel medya konuları ile ilgili düzenli olarak sınıf gazetesi veya pano hazırlayabilir.

5.2.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler

- Sosyal Bilgiler dersinde güncel olaylardan yararlanmanın medya okuryazarlığı düzeyine etkisini belirlemeye yönelik araştırmalar farklı sınıf düzeylerinde yapılabilir.
- Araştırma kapsamında, güncel olayların öğretiminde kullanılan yöntemlerin yanı sıra alternatif yöntemler kullanılarak öğrencilerin medya okuryazarlığı düzeyleri geliştirilebilir.
- Araştırmacılar medya okuryazarlığı ve güncel olayla ilgili olgubilim, karma yöntem veya eylem araştırması gibi farklı desenler kullanarak araştırmalar yapabilirler.
- Sosyal Bilgiler dersinde farklı bağımsız değişkenlerin medya okuryazarlığı becerisine etkisi araştırılabilir.

KAYNAKÇA

- Akdağ, H., Oğuz, R., Tatar, O., Subaşı, Y. (2014). Ortaokul sosyal bilgiler ders kitaplarının güncel olaylar bağlamında öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(2), 49-65.
- Akdaş, H. B. (2013). *Sosyal bilgiler dersinde güncel olaylardan yararlanmanın öğrencilerin karar verme becerilerine etkisi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Akengin, H. ve İbrahimoglu, Z. (2010). Sosyal bilgiler dersinde karikatür kullanımının öğrencilerin akademik başarısına ve derse ilişkin görüşlerine etkisi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29(2), 1-19.
- Akkan, M. (2019). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının argümantasyon tekniği ile güncel olayları değerlendirmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Antalya.
- Aksu, Y. (2019). *Medya okuryazarlığı dersine ilişkin öğrenci tutumları ile öğretmen ve öğretmen adayı görüşlerinin değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Giresun.
- Altıntaş, S. (2019). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimleri ile medya okuryazarlık düzeyleri arasındaki ilişki*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa.
- Altun, A. (2010). *Medya okuryazarlığının sosyal bilgiler programlarıyla ilişkilendirilmesi ve öğretimi*. Yayımlanmamış doktora tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Altun, A. (2012). Kanada'daki sosyal bilgiler programlarında medya okuryazarlığı eğitimi. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 230-244.
- Altun, A. (2013). Medya okuryazarlığı. E. Gençtürk ve K. Karatekin (Ed.), *Sosyal bilgiler için çoklu okuryazarlıklar içinde* (s.180-206). Pegem Akademi.
- Altun, A. (2024). Medya okur yazarlığı eğitimine yönelik Türkçe yayınlar: Bir bibliyografya denemesi. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 4(9), 5-15.
- Aras, İ. İ. (2023). *Sorumluluk ve özgürlük temelli medya okuryazarlığı becerisinin karikatür kullanılarak kazandırılması*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.

- Ardıç, E. ve Altun, Adnan (2019). Sosyal bilgiler ve medya –iletişim. İ.H, Demircioğlu, S., Kaymakcı, E., Demircioğlu (Ed.). Türkiye’de sosyal bilgiler eğitimi araştırmaları el kitabı içinde (s. 382-421). Pegem Akademi.
- Arın, D. (2006). *Sosyal bilgiler dersinde güncel olayların kullanımının öğrenci başarısına ve hatırd tutma düzeyine etkisi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Arın, D. ve Deveci, H. (2008). Sosyal bilgiler dersinde güncel olayların kullanımının öğrenci başarısına ve hatırd tutma düzeyine etkisi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(26), 170-185.
- Aslan, G. (2023). *Sosyal bilgiler dersinde ortaokul öğrencilerinin medya okuryazarlığı becerisinin geliştirilmesi*. Yayımlanmamış doktora tezi, Anadolu Üniversitesi Lisansüstü Eğitimi Enstitüsü, Eskişehir.
- Aslan, T. ve Ballı, E. (2020). Üniversite öğrencilerinin sosyal medya bağımlılıkları. *Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(1), 59-74.
- Aufderheide, P. (2018). Media literacy: From a report of the national leadership conference on media literacy. In *Media Literacy Around The World*, 79-86. Routledge.
- Balcı, Ş. ve Bekiroğlu, O. (2014). Medyanın kritik ve süregelen dönemeci: Üniversite öğrencilerinin gözünden medya haberlerinin güvenilirliği. *Selçuk İletişim*, 8(2), 192-217.
- Baş, K. ve Diktaş, A. (2020). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sosyal medya bağımlılığı. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(1), 193-207.
- Baştürk, R. (2012). Deneme modelleri. A. Tanrıöğen (Ed.), *Bilimsel araştırma yöntemleri* (ss. 31-53). Ankara: Anı.
- Batti, Ö. (2016). Güncel olayların sosyal bilgiler dersinde kullanımının öğrencilerin akademik başarı ve barış değer düzeylerinin gelişimine etkisi. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Bayram, F. Ö. (2024). *Sosyal bilgiler dersinde güncel olay öğretiminin ekolojik vatandaşlık düzeyine etkisi*. Yayımlanmamış doktora tezi, Anadolu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Eskişehir.
- Beck, T.A., & Parker, W. C. (2017). Now, let’s decide: using current events to practice democracy. *Social Studies and the Young Learner*, 29(3), 27-30.
- Bekret, D. (2019). *Kanıt temelli güncel olayların sosyal bilgiler dersinde kullanımına yönelik bir eylem araştırması*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

- Bozkurt, F. ve oşkun, D. (2018). 21.yy. okuryazarlığı: Öğretmen adaylarının medya algılarına genel bir bakış. *Erciyes İletişim Dergisi*, 5(4), 493-511.
- Bozkurt, S. (2017). *Ortaokul 6.sınıf sosyal bilgiler dersinde güncel olayların kullanımına ilişkin ğretmen ve ğrenci görüşleri*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Fırat Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Elazığ.
- Buckingham, D. (2003). *Media education: Literacy, learning and contemporary culture*. Cambridge: Polity Press.
- Büyüköztürk, ř. (2015). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı: İstatistik, araştırma deseni, SPSS uygulamaları ve yorum*. Ankara: Pegem Akademi.
- Büyüköztürk, ř. (2016). *DeneySEL desenler, ntest-sontest kontrol grubu desen ve veri analizi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Büyüköztürk, ř. (2022). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı: İstatistik, araştırma deseni, SPSS uygulamaları ve yorum (29. Baskı)*. Pegem Akademi.
- Clark, C. H., Schmeichel, M. ve Garrett, H. J (2021). How social studies teachers choose news resources for current events instruction. *Harvard Educational Review*, 91(1), 5-37.
- Considine, D., Horton, J., & Moorman, G. (2009). Teaching and reaching the millennial generation through media literacy. *Journal of Adolescent & Adult Literacy*, 52(6), 471-481.
- elik, M. E. ve Yıldıırım, G. (2021). 5. 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarının güncel olaylar açısından incelenmesi. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9(16), 34-47.
- epni, O., Palaz, T., ve Ablak, S. (2015). Sosyal bilgiler ğretmen adaylarının medya ve televizyon okuryazarlık düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Electronic Turkish Studies*, 10(11), 432-446.
- Çetinkaya Aydoğdu, C. (2021). Sosyal bilgiler dersinin kaynakları: sosyal bilimler. E. Kaya (Ed.), *Sosyal bilgiler dersi ve eğitiminin tasarımı içinde* (s.74-100). Pegem Akademi.
- Çiftçi, H. (2018). Üniversite ğrencilerinde sosyal medya bağımlılığı. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(4).
- inelioğlu, G. (2013). *Sosyal bilgiler ğretmen adaylarının medya okuryazarlığı dersine yönelik tutumlarının incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Demirkaya Gedik, H. (2008). *Sosyal bilgiler eğitiminde güncel olaylar*. Yayımlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Demirkaya Gedik, H. ve Altun, A. (2015). Sosyal bilgilerde güncel olaylar ve medya okuryazarlığı. B. Tay ve A. Öcal (Ed.), Özel öğretim yöntemleriyle sosyal bilgiler öğretimi içinde (s. 514-553). Pegem Akademi.
- Demirkaya, H. ve Tokcan, H. (2006). Coğrafya öğretiminde televizyon ve video kullanımı. *Milli Eğitim Dergisi*, 35, 287-298.
- Deveci, H. (2002). Sosyal bilgiler dersinde probleme dayalı öğrenmenin öğrencilerin derse ilişkin tutumlarına, akademik başarılarına ve hatırlama düzeylerine etkisi. Yayınlanmamış doktora tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Deveci, H. (2005). Sosyal bilgiler dersinde gazete kullanımı. *The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 4(3), 159-166.
- Deveci, H. (2007). Sosyal bilgiler dersinde güncel olayların öğretimine ilişkin öğretmen görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 7(1), 417-451.
- Deveci, H. ve Çengelci Köse, T. (2019). Değer eğitiminde güncel olaylar ile ilgili belirli gün ve haftalardan yararlanma. R. Turan ve K. Ulusoy (Ed.). Farklı yönleri ile değerler eğitimi içinde (s. 192-210). Ankara. Pegem Yayıncılık.
- Deveci, H. ve Çengelci, T. (2008). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarından medya okuryazarlığına bir bakış. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(2), 25-43.
- Devrim, N. (2023). *Yeni medya okuryazarlık düzeyinin sosyal medyaya güven algısına etkisi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Doğanay, A. (2008). Çağdaş sosyal bilgiler anlayışı ışığında yeni sosyal bilgiler programının değerlendirilmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(2), 77-96.
- Dolanbay, H. (2018). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarına yönelik medya okuryazarlığı eğitimi modeli*. Yayınlanmamış doktora tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Dolanbay, H., Akengin, H., ve Tuncel, G. (2021). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının medya okuryazarlığına ilişkin algılarının değerlendirilmesi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 53(53), 97-112.
- Dönmez, T. (2022). İlkokul sosyal bilgiler dersinde güncel olay kullanımının öğrencilerin çocuk hakları farkındalık ve tutumlarına etkisi. Yayınlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- DuPree, H. M. (2022). Media literacy an sourcing skills for middle grades students. *Strategies*, 35(2), 15-18.
- Edgerly, S. (2017). Seeking out and avoiding the news media: Young adults proposed strategies for obtaining current events information. *Mass Communication and Society*, 20(3), 358-377.
- Erdem, F. (2021). Sosyal bilgiler dersinde güncel olaylardan yararlanmanın 6.sınıf öğrencilerinin sosyal problemlere duyarlılık düzeylerine etkisi ve görüşleri. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Bolu.
- Erden, M. (Tarihsiz). Sosyal bilgiler öğretimi. Ankara: Alkım Yayınevi.
- Eryılmaz, Ö. (2015). *Sosyal bilgiler dersinde güncel olaylardan yararlanmanın öğrencilerin sosyal problemlere duyarlılıklarına etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Fedorov, A., & Levitskaya, A. (2016). Modern media criticism and media literacy education the opinions of Russian university students. *European Journal of Contemporary Education*, 16(2), 205-216.
- Gedik, H. (2010). Güncel olayların ilköğretim sosyal bilgiler derslerinde kullanımı ve öğrenci görüşleri. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2), 97-118.
- Gençtürk, E. ve Karatekin, K. (Ed.). (2013). Sosyal bilgiler için çoklu okuryazarlıklar. Pegem Akademi.
- George, D., & Mallery, M. (2010). SPSS for windows step by step: A simple guide and reference, 17.0 update (10nd ed.). Boston: Pearson.
- Göksel, A. G. ve Akgül, A. (2021). Üniversite öğrencilerinin sosyal medyaya güven düzeylerinin incelenmesi. *Sporometre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 19(4), 241-256.
- Görmez, E. (2014). Ortaokul öğrencilerinin medya okuryazarlığı düzeyleri. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2014(3), 137-157.
- Gürdoğan Bayır, Ö. (2010). *Sosyal bilgiler dersinde güncel olaylardan yararlanmanın öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerine etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Gürgil, F. (2013). Sosyal bilgiler ders kitaplarında güncellik. B. Akbaba (Ed.). Konu alan ders kitabı inceleme kılavuzu sosyal bilgiler içinde (s. 414-430.). Pegem Akademi.
- Gürkan, B. (2009). Sosyal bilgiler eğitiminde güncel olaylar: ilköğretim dördüncü ve beşinci sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler eğitiminde güncel olayları ele alış biçimlerinin

- değerlendirilmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Gürkan, B., Kanatlı Öztürk, F. ve Kumru, S. (2020). Ortaokul sosyal bilgiler öğretiminde güncel olayların uygulanmasına ilişkin öğretmen ve öğrenci deneyimleri. *Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(1), 266-302.
- Güz, N. ve Yanık, H. (2020). Toplumsal sorumluluk yaklaşımı ve güven bağlamında medya ve kamuoyu araştırmaları arasındaki ilişki. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi* 8(1), 298-336.
- Güz, N., Yanık, H., Yegen, C., Özbülük Kılıç, I. ve Bingöl, M. (2017). Kamuoyu araştırmaları ve medyaya güven (Credibility of public opinion surveys and media). *Uluslararası Hakemli İletişim ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 16.
- Haas, M. E., & Laughlin, M. A. (2000). Teaching current events: Its status in social studies today. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED440899> (Erişim tarihi: 22.02.2025).
- Hamot, G. E., Shiveley, J. M., & VanFossen, P. J. (1997). Media literacy in social studies teacher education: Relating meaning to practice.
- Hattani, H. A. (2019). Media literacy education in secondary school: Teachers attitudes. *Journal of Media Research –Revista de Studii Media*, 12(33), 5-26.
- Hepburn, M. A. (1999). Media literacy: A must for middle school social studies. *The Clearing House*, 72(6), 352-356.
- Hobbs, R., & Jensen, A. (2009). The past, present and future of media literacy education. *Journal of Media Literacy Education*, 1(1), 1-11.
- Hofstetter, C.H., Hofstetter, C.R., Lapp, D. & Flood, J. (2000). The effect of the weekly reader on children's knowledge of current events. *Evaluation Review*, 24(3), 272-294.
- İnan, S. (Ed.). (2019). Sosyal bilgiler eğitimine giriş; kavramlar, yaklaşımlar, etkinlikler. Anı Yayıncılık.
- İnan, T. (2010). Öğretmen adaylarının medya okuryazarlık düzeyleri ve medya okuryazarlığına ilişkin görüşleri. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.
- Jolls, T., & Wilson, C. (2014). The core concepts: fundamental to media literacy yesterday, today and tomorrow. *Journal of Media Literacy Education*, 6(2), 68-78.
- Journell, W. (2013). What preservice social studies teachers (don't) know about politics and current events –and why it matters. *Theory & Research in Social Education*, 41(3), 316-351.

- Kan, Ç. ve Demirhan, N. (2019). Güncel olaylarla sosyal bilgiler eğitimi. M. B. Minaz ve M. Sert Ağır (Ed.). Eğitim bilimleri alanında araştırma makaleleri içinde (s. 87-118). Gece Akademi.
- Kandemir Kotan, S. (2022). *İlkokul öğrenci, öğretmen ve yöneticilerinin uzaktan eğitim kapsamında medya okuryazarlığı becerilerinin incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Rize.
- Karaboğa, M. T. (2019). Dijital medya okuryazarlığında anne ve baba eğitimi. *OPUS International Journal of Society Researches*, 14(20), 2040-2073.
- Karadağ, E. (Ed.). (2021). Araştırma tasarımı, nitel, nicel ve karma yöntem yaklaşımları. Ankara: Nobel Akademik.
- Karaman, M. K. (2016). Öğretmen adaylarının medya okuryazarlık düzeyleri ve eleştirel düşünme eğilimleri üzerine bir araştırma. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 4(1), 326-350.
- Karaman, M. K. ve Karataş, A. (2009). Öğretmen adaylarının medya okuryazarlık düzeyleri. *İlköğretim Online*, 8(3), 798-808.
- Kaya, E. (Ed.). (2021). Sosyal bilgiler dersi ve eğitiminin tasarımı. Ankara: Pegem Akademi.
- Kaymakçı, S. ve Ata, B. (2012). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgilerin doğasıyla ilgili görüşleri. *Sosyal Bilgiler Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 3(1).
- Kılıç, S. (2014). Etki büyüklüğü. *Journal of Mood Disorders*, 4(1), 44-46.
- Koltay, T. (2011). The media and the literacies: Media literacy, information literacy, digital literacy. *Media, Culture & Society*, 33(2), 211-221.
- Kop, Y. ve Tuncel, G. (2010). Türkiye’de sosyal bilgiler/bilimler öğretimi alanlarında bilimsel toplantılarda sunulan bildiriler üzerine analitik bir çalışma (1987-2005). *Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(5), 91-112.
- Krylova-Grek, Y., & Shyshkina, M. (2020). Blended learning method for improving student’s media literacy level. CEUR Workshop Proceedings, 2732, 1272-1285. <https://doi.org/10.31812/123456789/4467>.
- Kurt, A. ve Kürüm, D. (2010). Medya okuryazarlığı ve eleştirel düşünme arasındaki ilişki: Kavramsal bir bakış. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (2), 20-34.
- Kuş, Z. (2019). Politik okuryazarlık. Aksoy, B., Akbaba, B. ve Kılcan, B. (Ed.). Sosyal Bilgilerde Beceri Eğitimi içinde (s. 445-468). Ankara: Pegem Akademi.

- Lecompte, K., Blevins, B., & Ray, B. (2017). Teaching current events and media literacy: Critical thinking, effective communication and active citizenship. *Social Studies And The Young Learner*, 29(3), 17-20.
- Lee, T.T. (2010). Why they don't trust the media: An examination of factors predicting trust. *American Behavioral Scientist*, 54(1), 8-21.
- Manfar, M., & Holmes, C. (2020). Integrating media literacy in social studies teacher education. *Contemporary Issues in Technology and Teacher Education*, 20(1), 121-141.
- Masterman, L. (2003). Teaching the media. Routledge.
- MEB (2005). İlköğretim sosyal bilgiler dersi öğretim programı ve kılavuzu. Ankara: MEB Yayınları.
- MEB (2018). Sosyal bilgiler dersi öğretim programı (ilkokul ve ortaokul 4, 5, 6 ve 7. Sınıflar). Ankara: MEB Yayınları.
- MEB (2024). Sosyal bilgiler dersi öğretim programı (4, 5, 6 ve 7. sınıflar). Türkiye yüzyılı maarif modeli. Ankara: MEB Yayınları.
- Memişoğlu, H. (2020). Güncel konularla sosyal bilgiler öğretimi. T. Çelikkaya, Ç. Öztürk Demirbaş, T. Yıldırım ve H. Yakar (Ed.), Yeni program ve ders içeriklerine göre sosyal bilgiler öğretimi II içinde (s. 63-86). Pegem Akademi.
- Memişoğlu, H. (2023). Okuryazarlık becerilerine ilişkin sosyal bilgiler öğretmenlerin görüşleri. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 9(4), 276-296.
- Michaelis, J.U. & Garcia, J. (1996). Social studies for children a guide to basic instruction. Boston: Allyn and Bacon.
- Moore, K. (2015). Keeping current: Media literacy education as a tool for critically examining current events in a high school government classroom. *Eagle School Student Research Submissions*, (5), 1-63.
- Morrison, M. (2015). Current events in the classroom: A collection of case studies on the why and how of using the news to teach curriculum. Unpublished Master's Thesis, Institute for Studies in Education, Toronto University.
- Nalçacı, A., Meral, E., ve Şahin, İ. F. (2016). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının eleştirel düşünme ile medya okuryazarlıkları arasındaki ilişki-Correlation between critical thinking and media literacy of social sciences pre-service teachers. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 21(36), 1-12.

- Nazari, H. R., Alishiri, B., Bani Hashemi, S. M., & Salehi Sedghiani, J. (2020). Investigating the effect of media literacy on creativity skills, critical thinking and problem solving in sixth grade students. *Iranian Journal of Educational Sociology*, 3(1), 78-89.
- NCSS (1994). Expectations of excellence: Curriculum standarts for social studies. Washington: NCSS.
- Olkun, E. O. (2017). *Medya haberlerinin güven algısı üzerinde etkili olan faktörler: Konya ili örneği*. Yayınlanmış doktora tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Öncel, M., ve Tekin, A. (2016). Ortaöğretim öğrencilerinin facebook bağımlılık düzeyleri ve kullanım amaçlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Adıyaman University Journal of Educational Sciences*, 6(1), 179-197.
- Özdemir, Z. (2019). Üniversite öğrencilerinde sosyal medya bağımlılığı. *Beykoz Akademi Dergisi*, 7(2), 91-105.
- Öztürk, C. (2012). Sosyal bilgiler: toplumsal yaşama disiplinlerarası bir bakış. C. Öztürk (Ed.). Sosyal bilgiler öğretimi: demokratik vatandaşlık eğitimi (s. 2-30). Ankara: Pegem Akademi.
- Öztürk, C., Otluoğlu, R. ve Keskin, S.C. (2002). Sosyal bilgiler öğretiminde edebi ürünler ve yazılı materyaller. Ankara: Pegem Yayınları.
- Öztürk, T. ve Veziroğlu, K. (2020). Sosyal bilgiler ders kitaplarında güncel olayların kullanım durumu. *Uluslararası Karamanoğlu Mehmetbey Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 180-193.
- Pakabol, P., & Vanichwatanavorachai, S. (2022). A needs assessment for promoting active citizenship and media literacy skills among pre-service social studies teachers. *Shanlax International Journal of Education*, 10(3), 1-7.
- Pereira, S., & Moura, P. (2019). Assessing media literacy competences: A study with Portuguese young people. *European Journal of Communication*, 34(1), 20-37. <https://doi.org/10.1177/0267323118784821>.
- Pereze-Lozano, D., & Saucedo Espinosa, F. (2024). Social media addiction: Challenges and strategies to promote media literacy. In J. Visnovsky & J. Majerova (Eds.), *Social media and modern society: How social media is changing the way we interact with the world around us*. Intechopen. <https://doi.org/10.5772/intechopen.1006166>.
- Pescatore, C. (2007). Current events as empowering literacy: for english and social studies teachers. *Journal of Adolescent & Adult Literacy*, 51(4), 326-339.

- Piedmont, E. V. (2020). Exploring COVID-19 in a social studies methods course: Pre-service teachers harness the current pandemic to design inquiry-based webquests for elementary learners. *Journal of International Social Studies*, 10(2), 113-126.
- Potter, W. J. (2010). The state of media literacy. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 54(4), 675-696.
- Sağlamgöncü, A. (2022). *Sosyal bilgiler dersinde güncel olay öğretiminde aktif öğrenme tekniklerinin kullanılması: bir eylem araştırması*. Yayınlanmamış doktora tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Sarsar, F. ve Engin, G. (2015). Sınıf öğretmeni adaylarının medya okur-yazarlık düzeylerinin incelenmesi. *Ege Eğitim Dergisi*, 16(1), 165-176.
- Schmeichel, M., Garrett, J., Ranschaert, R., Mcanulty, J., Thompson, S., Janis, S., Clark, C., Yagata, S., & Bivens, B. (2018). The complexity of learning to teach news media in social studies education. *Journal of Media Literacy Education*, 10(2), 86-103.
- Schmidt, H. (2012). Media literacy education at the university level. *Journal of Effective Teaching*, 12(1), 64-77.
- Selanik Ay, T. (2010). *Sosyal bilgiler dersinde yerel toplum çalışmalarından yararlanma: bir eylem araştırması*. Yayınlanmamış doktora tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Selanik Ay, T. (2015). Sosyal bilgiler ve yerel toplum çalışmaları. R. Turan ve K. Ulusoy (Ed.). *Sosyal bilgilerin temelleri içinde* (s. 304-324). Pegem Akademi.
- Selanik Ay, T. ve Yavuz, Ü. (2016). Sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersinde okuryazarlık becerilerini kazandırmaya yönelik gerçekleştirdikleri uygulamalar. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 6(2), 31-63.
- Sharp, K. A. (2009). A survey of appalachian middle & high school teacher perceptions of controversial current events instruction. Paper Presented at The Meeting of The 89th National Council of Social Studies, Atlanta.
- Shieh, C. J., & Nasongkhla, J. (2024). Effects of motivation to use social networking sites on students media literacy and critical thinking. *Online Journal of Communication and Media Technologies*, 14(1), 2024.
- Sidekli, S., Er, H., Yavaşer, R., ve Aydın, E. (2014). Sosyal bilgiler öğretiminde alternatif bir yöntem: karikatür. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(2), 151-163.
- Smith, D. O. (1963). Current events in the intermediate grades of a modern elementary school. Master's thesis, kean university.

- Som, S., ve Kurt, A. A. (2012). Bilgisayar ve öğretim teknolojileri eğitimi bölümü öğrencilerinin medya okuryazarlık düzeyleri. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 2(1), 104-119.
- Sömen, T. (2020). Sosyal bilgiler öğretiminde güncel olaylar. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, (41), 431-447.
- Sönmez, V. (2010). Sosyal bilgiler öğretimi ve öğretmen kılavuzu. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sözer, E. (1998). Sosyal bilgiler programının amaçları, ilkeleri ve temel özellikleri. *Sosyal bilgiler öğretimi*, 15-39.
- Swalwell, K., & Schweber, S. (2016). Teaching through turmoil: social studies teachers and local controversial current events. *Theory & Research in Social Education*, 44(3), 283-315.
- Şahin, M., Göğebakan-Yıldız, D., ve Duman, R. (2011). Türkiye'deki sosyal bilgiler eğitimi tezleri üzerine bir değerlendirme. *Sosyal Bilgiler Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 96-121.
- Şimşek, A. ve Kaymakçı, S. (Ed.). (2015). Okul dışı sosyal bilgiler öğretimi. Pegem Akademi.
- Şimşek, N. (2020). Güncel olaylarla sosyal bilgiler öğretimi. R. Sever, M. Aydın ve E. Koçoğlu (Ed.), *Alternatif yaklaşımlarla sosyal bilgiler eğitimi içinde* (s. 143-161). Pegem Akademi.
- Şimşek, S. (Ed.). (2020). Sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenleri için sosyal bilgiler öğretimi. Anı Yayıncılık.
- Tallon, R. (2013). The challenges of the diverse media landscape when learning about current events in the social studies classroom. *Curriculum Matters*, 9(13), 29-54.
- Taşkın, A. ve Memişoğlu, H. (2019). Sosyal bilgiler ders kitaplarında güncel konulara yer verilme durumunun incelenmesi. *Kastamonu Education Journal*, 27(2), 599-610.
- Taşkın, M. A. ve Bozkurt, F. (2022). Kanada (Ontario) ve Türkiye sosyal bilgiler dersi öğretim programlarının karşılaştırılmalı analizi. *Journal of Qualitative Research in Education*, 34, 65-88.
- Tokcan, H. ve Alkan, G. (2013). Sosyal bilgiler öğretiminde kavram karikatürlerinin öğrenci başarısına etkisi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(2), 1-19.
- Topcubaşı, T. ve Kabapınar, Y. (2019). Sınıf öğretmenlerinin hayat bilgisi ve sosyal bilgiler dersi öğrenme ortamlarında gazete haberlerini kullanma (ma)sı: güncelin sınıfta varolma çabası. *International Journal of Eurasian Education & Culture*, 4(6), 20-37.

- Tuggle, C. A., Sneed, D., & Wulfemeyer, K.T. (1999). Teaching media studies as high school social science. *Journalism & Mass Communacition Educator*, 54(4), 67-76.
- Turan, R. ve Akdağ, H. (Ed.). (2018). Sosyal bilgiler öğretiminde yeni yaklaşımlar-III. Pegem Akademi.
- Turan, S. ve Avcı, E. K. (2018). 2018 sosyal bilgiler öğretim programının dijital vatandaşlık bağlamında incelenmesi. *Journal of Education and New Approaches*, 1(1), 23-38.
- Turgut, Y. (2012). Verilerin kaydedilmesi, analizi, yorumlanması: Nicel ve nitel. A. Tanrıöğen (Ed.), *Bilimsel araştırma yöntemleri* (ss 193-247). Ankara: Anı.
- Türk Dil Kurumu. (2025). Türk dil kurumu sözlükleri. <https://sozluk.gov.tr>.
- Tüzel, S. (2012). *İlköğretim ikinci kademe Türkçe derslerinde medya okuryazarlığı eğitimi: Bir eylem araştırması*. Yayımlanmamış doktora tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.
- Uslu, S., Yazıcı, K. ve Çetin, M. (2016). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının medya okuryazarlık düzeyleri. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(23), 756-778.
- Üztemur, S., ve Avcı, G. (2020). Medya okuryazarlığı becerisinin medya okuryazarlık öğretim öz-yeterliklerini yordama düzeyi. *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi*, 55(2), 651-672.
- Wright, L.L, Shemberger, M. ve Price, E. (2016). Not another quiz: An approach to engage today's students in meaningful current events discussions. *Journalism & Mass Communication Educator*, 71(2), 231-240.
- Yaşar, Ş. ve Ünlüer, G. (2011). Sosyal bilgiler dersinde gazete kullanımının dördüncü sınıf öğrencilerinin akademik başarılarına ve tutumlarına etkisi. *İlköğretim Online*, 10(1), 109-120.
- Yılmaz, A. (2022). Etkinlik temelli uygulamaların sosyal bilgiler öğretmen adaylarının medya okuryazarlığına yönelik yansıtıcı düşünme becerilerine etkisi. Yayımlanmamış doktora tezi, Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Giresun.
- Zemin, S. (2013). *İlköğretim 5.sınıf sosyal bilgiler dersinde güncel olayların öğrenci başarısına ve hatırd tutma düzeyine etkisi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

EKLER

Ek 1. Etik Kurul İzni

	AMASYA ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ETİK KURUL DEĞERLENDİRME FORMU

Ek-1

Araştırmanın Başlığı: " Sosyal bilgiler dersinde güncel olaylardan yararlanmanın ortaokul öğrencilerinin medya okuryazarlığı becerisine etkisi"	
Başvuru Formunun Etik Kurula geldiği tarih	28.07.2023
Başvuru Formunun Etik Kurulda incelendiği tarih	07.08.2023
Karar tarihi	07.08.2023

SONUÇ

1.	☒ Kabul
2.	☐ Düzeltme gereklidir: Etik sorun olabilecek sorular/maddeler, süreçler ya da unsurlar bulunmaktadır. Açıklama:
3.	☐ Red Gerekçe, Görüş, Tavsiye ve Açıklamalar:

Başvuru dosyasının incelenmesinde hazır bulunan ve araştırmayla doğrudan veya dolaylı olarak ilişkisi bulunmayan Etik Kurul başkan ve üyelerinin ad,soyad ve imzaları.

Prof. Dr. Songül KEÇECİ KURT	Başkan	Fen Edebiyat Fakültesi
Doç.Dr. Melike BAŞ	Üye-Raportör	Eğitim Fakültesi
Doç.Dr. Üyesi Fatih CAN	Üye-Başkan Yard.	Eğitim Fakültesi
Doç. Dr. Seda Sabah	Üye- Başkan Yard.	Eğitim Fakültesi
Doç. Dr. Ash ALTANLAR	Üye	Mimarlık Fakültesi
Doç. Dr. Davut AĞBAL	Üye	İlahiyat Fakültesi
Dr. Öğr. Üyesi Nihan OSMANOĞLU	Üye	Eğitim Fakültesi
Dr. Öğr. Üyesi Nida EMÜL	Üye	Eğitim Fakültesi
Dr. Öğr. Üyesi Ayşe ŞAHİN	Üye	Sabuncuoğlu Şerefeddin SHMYO

KYT-FRM-126/00

Bu belge,güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Ek 2. MEB İzni

T.C.
AMASYA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-47613789-44-88196843
Konu : Araştırma/Anket İzni

26.10.2023

VALİLİK MAKAMINA

- İlgi : a) Amasya Üniversitesi Rektörlüğü Öğrenci İşleri Daire Başkanlığının 16.10.2023 tarih ve E-47526769-302.08.01-155609 sayılı yazısı.
b) Millî Eğitim Bakanlığının 21/01/2020 tarihli ve 1563890 (2020/2) Sayılı Genelgesi.

İlgi yazı (a) ile; Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Tezli Yüksek Lisans programı 218006014 numaralı öğrencisi Sinem SİVRİ'nin, Doç. Dr. Önder ERYILMAZ danışmanlığında hazırladığı "Sosyal Bilgiler Dersinde Güncel Olaylardan Yararlanmanın Ortaokul Öğrencilerinin Medya Okuryazarlığı Becerisine Etkisi" konulu çalışması kapsamında 15.10.2023 - 30.05.2024 tarihleri arasında Müdürlüğümüze bağlı Abdurrahman Kamil Ortaokulu, Cumhuriyet Ortaokulu, Serdar Zeren Ortaokulu, Yeşilirmak Ortaokulu, Ziyapaşa Ortaokulu, Yavuz Selim Ortaokulu, Müftü Tevfik Ortaokulu ile Çelebi Mehmet Ortaokulu 5. sınıf öğrencilerine, belirtilen anketi uygulayabilmek için izin talep edilmektedir.

Bu bağlamda; söz konusu talebin, ilgi (b) 21/01/2020 tarihli ve 1563890 (2020/2) sayılı Genelge (Araştırma Uygulama İzinleri) de belirtilen hususlar doğrultusunda ve Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ve insan hakları alanındaki uluslararası sözleşmeler başta olmak üzere 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Hakkındaki Kanun ile yürürlükte olan tüm yasal düzenlemeler ve politika belgelerine uygun, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Millî Eğitim Temel Kanunu ile Türk Millî Eğitiminin genel amaçlarına uygun olarak ilgili yasal düzenlemelerde belirtilen ilke, esas ve amaçlara aykırılık teşkil etmeyecek şekilde, denetimleri ilgili okul müdürlükleri tarafından gerçekleştirilmek üzere, derslerin aksatılmaması ve gönüllülük esasına göre araştırma yapılması, araştırma ile ilgili sonuç raporlarının çalışmanın bitiş tarihinden itibaren 30 (otuz) gün içinde izin alınan kuruma ulaştırılması, uygulama sırasında da mühürlü ve imzalı örnekten çoğaltılan veri toplama araçlarının kullanılması Müdürlüğümüze uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde Ohurlarınıza arz ederim.

Alpaslan KANAR
Müdür a.
İl Millî Eğitim Şube Müdürü

OLUR
26.10.2023
Mehmet TÜRKMEN
Vali a.
İl Millî Eğitim Müdürü

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Adres : Hızırpaşa Mah. İstasyon Cad. No: 72 Merkez/AMASYA

Belge Doğrulama Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/meb-ehys>

Bilgi için: Ahmet D.DURMUŞ

Telefon No : (0358) 212 29 93/2041

Unvan : Memur

E-Posta: arge05@meb.gov.tr

İnternet Adresi: Faks: (0358) 218 50 31

Keş Adresi : meb@b01.kep.tr

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evrakorgu.meb.gov.tr> adresinden 14c5-99e1-3d3a-84ad-f77a kodu ile teyit edilebilir.

Ek:

- 1- İlgi (a) Yazı ve Ekleri (30 Sayfa)
- 2- İmzalı ve Mühürlü Veri Toplama Araçları (4 Sayfa)
- 3- (2020/2) Sayılı Genelge (3 Sayfa)

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Adres : Hızırpaşa Mah. İstasyon Cad. No: 72 Merkez/AMASYA

Belge Doğrulama Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys>

Bilgi için: Ahmet D.DURMUŞ

Telefon No : (0358) 212 29 93/2041

Unvan : Memur

E-Posta: arg05@meb.gov.tr

İnternet Adresi:

Faks: (0358) 218 50 31

Keş Adresi : meb@kol1.kep.tr

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evrakorgu.meb.gov.tr> adresinden **14c5-99e1-3d3a-84ad-f77a** kodu ile teyit edilebilir.

Ek 3. Öğretmen Gönüllü Katılım Formu

Sayın Sosyal Bilgiler Öğretmeni

Katılacağınız bu çalışma, ''Sosyal Bilgiler Dersinde Güncel Olaylardan Yararlanmanın Ortaokul Öğrencilerinin Medya Okuryazarlığı Becerisine Etkisi'' adıyla, Sinem SİVRİ tarafından yapılacak bir araştırma çalışmasıdır. Araştırmanın Amacı: Sosyal Bilgiler dersinde güncel olaylardan yararlanmanın medya okuryazarlığı becerisine olan etkisini belirlemektir.

Araştırmanın Nedeni: Araştırma yüksek lisans tez çalışması olup bilimsel bir araştırmadır. Bu araştırma ile Sosyal Bilgiler derslerinde güncel olaylardan yararlanılarak ortaokul öğrencilerinin medya okuryazarlığı becerisinin gelişip gelişmediği belirlenecektir.

Araştırma T.C. Milli Eğitim Bakanlığı'nın ve okul/kurum yönetiminin izni ile gerçekleştirilmektedir. Araştırma uygulamasına katılım tamamıyla gönüllülük esasına dayalı olmaktadır. Çalışmanın amacı doğrultusunda, deneysel araştırma yapılarak öğrencilerinizden veriler toplanacaktır. Bu doğrultuda öğrencileriniz araştırma öncesi ve sonrasında ''Medya Okuryazarlığı Ölçeği'' dolduracaktır. Öğrencilerden elde edilen verilerin tamamıyla gizli tutulacak ve sadece araştırmacılar tarafından değerlendirilecektir. Veriler sadece araştırmada kullanılacak ve üçüncü kişilerle paylaşılmayacaktır.

Araştırma kapsamında hazırlanan ders planları her hafta size iletilecektir. Araştırma öğrencileriniz için herhangi bir olumsuz etki ya da risk taşımamaktadır. Veri toplama sürecinde size ve öğrencilerinize rahatsızlık verebilecek herhangi bir talep olmayacaktır. Katılımınız sırasında rahatsızlık hissederseniz istediğiniz zaman çalışmadan ayrılabilirsiniz. Katılımı onaylamadan önce sormak istediğiniz herhangi bir konu varsa sormaktan çekinmeyiniz. Çalışma bittikten sonra bizlere telefon veya e-posta ile ulaşarak soru sorabilir, sonuçlar hakkında bilgi isteyebilirsiniz. Öğretmen katılım formunu okuyarak imzaladığınız için teşekkür ederiz.

Araştırmacı Adı: Sinem SİVRİ

İletişim Bilgileri:

Yukarıda bilgileri verilen bu araştırmaya kendi rızamla katılmayı kabul ediyorum.

Katılımcı Adı ve Soyadı:

İmza:

Tarih:

Ek 4. Veli Onay Formu

Sayın Veli,

Bu çalışma, sosyal bilgiler dersinde güncel olaylardan yararlanmanın ortaokul öğrencilerinin medya okuryazarlığı becerisine etkisi başlıklı bir araştırma çalışması olup ortaokul sosyal bilgiler dersinde güncel olaylardan yararlanmanın öğrencilerin medya okuryazarlığı becerisi üzerindeki etkisini belirleme amacını taşımaktadır. Çalışma, Sinem SİVRİ tarafından yürütülmektedir. Sonuçlarının ortaokul öğrencilerinin medya okuryazarlığı beceri gelişimine ışık tutacağı beklenmektedir.

- Bu çalışmaya katılımınız gönüllülük esasına dayanmaktadır.
- Çalışmanın amacı doğrultusunda, deneysel araştırma yapılarak öğrencinizden veriler toplanacaktır.
- İsminizi yazmak ya da kimliğinizi açığa çıkaracak bir bilgi vermek zorunda değilsiniz/araştırmada katılımcıların isimleri gizli tutulacaktır.
- Araştırma kapsamında toplanan veriler, sadece bilimsel amaçlar doğrultusunda kullanılacak, araştırmanın amacı dışında ya da bir başka araştırmada kullanılmayacak ve gerekmesi halinde, sizin (yazılı) izniniz olmadan başkalarıyla paylaşılmayacaktır.
- İstemeniz halinde sizden toplanan verileri inceleme hakkınız bulunmaktadır.
- Sizden toplanan veriler yalnızca araştırma için kullanılacak iki harici bellek ile korunacak ve araştırma bitiminde arşivlenecek veya imha edilecektir.
- Veri toplama sürecinde/süreçlerinde size rahatsızlık verebilecek herhangi bir soru/talep olmayacaktır. Yine de katılımınız sırasında herhangi bir sebepten rahatsızlık hissederseniz çalışmadan istediğiniz zamanda ayrılabilirsiniz. Çalışmadan ayrılmanız durumunda sizden toplanan veriler çalışmadan çıkarılacak ve imha edilecektir.
- Gönüllü katılım formunu okumak ve değerlendirmek üzere ayırdığınız zaman için teşekkür ederim. Bu bilgileri okuyup bu araştırmaya gönüllü olarak katılmanızı ve size verdiğimiz güvenceye dayanarak bu formu imzalamanızı rica ediyoruz. Sormak istediğiniz herhangi bir durumla ilgili bizimle her zaman iletişime geçebilirsiniz. Araştırma sonucu hakkında bilgi almak için iletişim bilgilerimizden bize ulaşabilirsiniz. Formu okuyarak imzaladığınız için çok teşekkür ederiz. Saygılarımızla...

Araştırmacı Adı: Sinem SİVRİ

Adres:

Velisi bulunduğum..... sınıf öğrencisi yapılacak olan isimli çalışmaya katılmasına izin veriyorum.

Tarih:/...../....

Katılımcı Öğrenci Ad-Soyadı:

İmza:

Öğrenci Velisi

Ad-Soyadı:

Adres:

Tel:

İmza:

Ek 5. Öğrenci Katılım Formu

Değerli Öğrenci,

Bu çalışma, sosyal bilgiler dersinde güncel olaylardan yararlanmanın ortaokul öğrencilerinin medya okuryazarlık becerisine etkisi başlıklı bir araştırma çalışması olup ortaokul sosyal bilgiler dersinde güncel olaylardan yararlanmanın öğrencilerin medya okuryazarlığı becerisi üzerindeki etkisini inceleme amacını taşımaktadır. Çalışma, Sinem SİVRİ tarafından yürütülmektedir. Sonuçlarının ortaokul öğrencilerinin medya okuryazarlığı beceri gelişimine ışık tutacağı beklenmektedir.

- Bu çalışmaya katılımınız gönüllülük esasına dayanmaktadır.
- Çalışmanın amacı doğrultusunda, deneysel araştırma yapılarak öğrencinizden veriler toplanacaktır. Bu doğrultuda öğrenciniz deneysel araştırma öncesinde ve sonrasında ‘‘Medya Okuryazarlığı Ölçeği’’ dolduracaktır. Öğrencilerden elde edilen veriler sonrasında analiz edilerek raporlaştırılacaktır.
- İsmınızı yazmak ya da kimliğinizi açığa çıkaracak bir bilgi vermek zorunda değilsiniz. Araştırmada katılımcıların isimleri gizli tutulacaktır.
- Araştırma kapsamında toplanan veriler, sadece bilimsel amaçlar doğrultusunda kullanılacak, araştırmanın amacı dışında ya da bir başka araştırmada kullanılmayacak ve gerekmesi halinde, sizin (yazılı) izniniz olmadan başkalarıyla paylaşılmayacaktır.
- İstemeniz halinde sizden toplanan verileri inceleme hakkınız bulunmaktadır.
- Sizden toplanan veriler yalnızca araştırma için kullanılacak iki harici bellek ile korunacak ve araştırma bitiminde arşivlenecek veya imha edilecektir.
- Veri toplama sürecinde size rahatsızlık verebilecek herhangi bir soru/talep olmayacaktır. Yine de katılımınız sırasında herhangi bir sebepten rahatsızlık hissederseniz çalışmadan istediğiniz zamanda ayrılabilirsiniz. Çalışmadan ayrılmanız durumunda sizden toplanan veriler çalışmadan çıkarılacak ve imha edilecektir.
- Gönüllü katılım formunu okumak ve değerlendirmek üzere ayırdığınız zaman için teşekkür ederim.
- Çalışma hakkındaki sorularınızla ilgili bilgi almak için iletişim bilgilerimizden bize ulaşabilirsiniz.

Araştırmacı Adı: Sinem SİVRİ

İletişim Bilgileri

Bu çalışmaya tamamen kendi rızamla, istediğim takdirde çalışmadan ayrılabileceğimi bilerek verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlarla kullanılmasını kabul ediyorum.

(Lütfen bu formu doldurup imzaladıktan sonra veri toplayan kişiye veriniz.)

Katılımcı Ad ve Soyadı:

İmza:

Tarih:

Ek 6. Ölçek İzni

Ek 7. Medya Okuryazarlığı Ölçeği

Sevgili Öğrenciler;			Arş. Gör. Sait TÜZEL					
Bu anket “İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Derslerinde Medya Okuryazarlığı: Bir Eylem Araştırması” adlı tez çalışmasına veri toplamak amacıyla oluşturulmuştur. Burada belirteceğiniz görüşler yalnızca araştırma amacıyla kullanılacak ve sonuçlar tüm sınıfın cevapları dikkate alınarak değerlendirilecektir. Bu nedenle elinizdeki kâğıtlara adınızı soyadınızı yazmanıza gerek yoktur. Size yöneltilen ifadelerin doğru ya da yanlış cevapları da bulunmamaktadır, yalnızca belirtilen maddeye katılma durumunuz belirlenecektir. Lütfen, vereceğiniz cevapların doğruluğu araştırmanın sonuçlarını doğrudan etkileyeceği için maddeleri dikkatli bir şekilde okuyarak cevaplayınız. Size en uygun seçeneği (X) işaretini kullanarak işaretleyiniz.			Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	
Güven	1	Medya araçlarında yer alan olaylar gerçek hayatta kolaylıkla rastlayabileceğim durumlardır.						
	2	Medya araçlarında yer alan şeyler bana bütün boyutlarıyla eksiksiz olarak aktarılır.						
	3	Medya araçlarında yer alan karakterler, gerçek hayatta da kolaylıkla rastlayabileceğim davranışlarda bulunurlar.						
	4	Medya araçlarında yer alan karakterler toplumun değer yargılarına göre hareket etmektedirler.						
	5	Gerçek hayatta da medya araçlarında yer aldığı kadar fazla oranda şiddet eylemi yaşanmaktadır.						
	6	Medya araçlarında yer alan haberlerin doğruluğuna inanırım.						
	7	Medya araçları herkese eşit davranmaktadır.						
	8	Medya araçlarında uzman olarak fikirlerine başvuru alan kişilerin, ilgili konuyu en iyi bilen insanlar olduklarını düşünürüm.						
	9	Medya araçlarında yer alan bir haberin doğruluğunu başka kaynaklardan araştırmama gerek yoktur.						
	10	Medya araçlarında yer alan reklamların, ürünlerle ilgili bana bilgi vermek için hazırlandığını düşünürüm.						
	11	Medya araçlarında yer alan reklamlardaki uzmanların söylediklerine güvenirim (Örneğin: Bir diş macunu reklamında diş doktorunun tavsiyeleri).						
	12	Medya araçlarında yer alan reklamlardaki uzmanların söylediklerine güvenirim (Örneğin: Bir diş macunu reklamında diş doktorunun tavsiyeleri).						
Okuryazarlık	13	Medya aracılığı ile bana aktarılan iletilerin kimin tarafından oluşturulduğunu sorgularım.						
	14	Medya aracılığı ile bana aktarılan iletilerde kullanılan görsel öğelerin ve ses efektlerinin beni nasıl etkilediğini sorgularım.						
	15	Medya aracılığı ile bana aktarılan iletilerin diğer insanlar tarafından nasıl algılanabileceği üzerinde düşünürüm.						
	16	Medya aracılığı ile bana aktarılan iletilerde bazı insanların değer ve görüşlerine yer verilirken bazılarının kine yer verilmediğini						

		düşünürüm.						
	17	Medya aracılığı ile bana aktarılan iletilerin para kazanmak amacıyla hazırlandığını düşünürüm.						
	18	Medya aracılığı ile bana aktarılan iletilerin doğruluğunu başka kaynaklardan kontrol ederim.						
	19	Medya aracılığı ile bana aktarılan iletileri anlamlandırırken yazıyı, sözü ve görselleri ayrı ayrı değerlendiririm.						
Bağımlılık	20	Televizyon izlemediğim zamanlarda, izlediğim programları düşünerek yeniden televizyonun karşısında geçmek için sabırsızlanıyorum.						
	21	Televizyonda takip ettiğim programın başlamasını sabırsızlıkla bekliyorum.						
	22	Okuldayken bir an önce eve gidip bilgisayarda ya da oyun konsolunda oyun oynamak istiyorum.						
	23	Dersteyken sık sık cep telefonuma bakmak istiyorum.						
	24	Cep telefonumu yanıma almayı unuttuğum zamanlarda eksiklik hissediyorum.						
	25	Takip ettiğim televizyon dizisinin başlayacağı saatlerde heyecanlanıyorum.						
	26	En sevdiğim bilgisayar oyununun yeni sürümünün piyasaya ne zaman çıkacağını merakla takip ediyorum.						
	27	Dışarıdayken bir an önce eve gidip internette dolaşmak istiyorum.						
	28	En sevdiğim sanatçının ne yaptığını, ne giydiğini öğrenmek için sık sık medya araçlarını kullanıyorum.						
	29	Takip ettiğim dizilerde sevdiğim karakterlerin başına bir şey geldiğinde endişeleniyor ve üzülüyorum.						
	30	Uzun süre internete giremediğim zamanlarda kendimi rahatsız hissediyorum.						
	31	Hayatımda bir değişiklik olduğu zaman bunu sosyal paylaşım ağındaki hesabımda (facebook, twiter vb.) paylaşmak için sabırsızlanıyorum.						

Ek 8. Kişisel Bilgi Formu

Kişisel Bilgi Formu

Cinsiyet: Kız Cinsiyet: ☐ Erkek ☐

Yaşadığınız Yer: İl (...) İlçe (...) Köy ☐

Kardeş Sayınız:

Annenizin Mesleği:

Babanızın Mesleği:

Anne Öğrenim Durumu

Okuma Yazma Bilmiyor (...)

İlköğretim (...)

Lise (...)

Üniversite (...)

Baba Öğrenim Durumu

Okuma Yazma Bilmiyor (...)

İlköğretim (...)

Lise (...)

Üniversite (...)

Ders saati dışında medyada ne kadar zaman geçiriyorsunuz?

(...) 1 Saatten az ☐ 1-3 Saat ☐ 3-5 Saat ☐ 5-7 Saat

Anneniz medyada ne kadar zaman geçiriyor?

☐ 1 Saatten az ☐ 1-3 Saat ☐ 3-5 Saat ☐ 5-7 Saat

Babanız medyada ne kadar zaman geçiriyor?

☐ 1 Saatten az ☐ 1-3 Saat ☐ 3-5 Saat ☐ 5-7 Saat

Ek 9. Kontrol Listesi İzni

Ek 10. Kontrol Listesi

**GÜNCEL OLAYLARDAN YARARLANILMASINA İLİŞKİN GÖZLEM
FORMU**

Aşağıdaki etkinliklerin gerçekleşme düzeyini belirlemek için ilgili sözcüğün altına (X) işareti koyarak belirtiniz.

Gözlenen Etkinlikler	İyi	Orta	Zayıf	Çok zayıf
1. Öğretmenin dersin amacına uygun olarak güncel olayları seçmesi.				
2. Öğrencilere güncel olayları izleme konusunda model olması.				
3. Öğrencileri güncel olayları takip etmeleri için cesaretlendirmesi.				
4. Öğrencilerin güncel olayları yaşamlarıyla ilişkilendirmelerini sağlaması.				
5. Öğrencilerin güvenilir kaynaklara ulaşip ulaşmadığını kontrol etmesi.				
6. Öğrencilerin haber haritalarını kullanmalarını sağlaması.				
7. Öğrencilerin bülten tahtasını kullanmalarını sağlaması.				
8. Öğretmenin güncel olayların öğretiminde çeşitli yöntem ve teknikleri kullanması.				
9. Öğrencilerin etkinliklere etkin katılımını sağlaması.				
10. Öğrencilerin buldukları materyalleri sınıfa getirmelerini sağlaması.				
11. Öğrencilerin önemli-önemsiz ayrımını yapmalarını sağlaması.				
12. Öğrencilerin güncel olayları değerlendirmesini sağlaması.				
13. Öğrencilerin önceki bilgilerini kullanarak yapıcı, yaratıcı ve eleştirel düşüncelerini sağlaması.				
14. Öğrencilerin haber dosyası hazırlamalarını sağlaması.				
15. Öğrencilerin güncel olayları yorumlamalarını sağlaması.				
16. Öğrencilerin haber canlandırmalarında etkin rol almalarını sağlaması.				
17. Öğrencileri haber oluşturma ve karikatür çizme konusunda bilgilendirmesi.				
18. Öğrencilerin yapılan tartışmalarda kendilerini doğru biçimde ifade etmelerini sağlaması.				

Ek 11. Ders Planları

A. BİÇİMSEL BÖLÜM

Okulun Adı: Yavuz Selim Ortaokulu

Sınıf: 5.Sınıf

Ders Adı: Sosyal Bilgiler

Öğrenme Alanı: İnsanlar, Yerler ve Çevreler

Konu: Nüfus ve Yerleşme

Süre: 40+40 dakika

Kazanım: 5.3.3. Yaşadığı yer ve çevresindeki doğal özellikler ile beşeri özelliklerin nüfus ve yerleşme üzerindeki etkilerine örnekler verir.

Temel Beceriler: Bu ders kapsamında öğrencilerin çevre okuryazarlığı, medya okuryazarlığı, harita okuryazarlığı ve gözlem gibi becerileri gelişecektir.

Öğretme-öğrenme yöntem ve teknikleri: Anlatım, soru-cevap, tartışma, beyin fırtınası, haber bülten tahtasının kullanılması, gazete haberlerinin kullanılması, haber panosu oluşturma

Araç-gereç ve kaynaklar: Ders kitabı, akıllı tahta, sunu, haber bülteni tahtası, gazete haberleri, fon kartonu, makas, toplu iğne

B. ÖĞRETME-ÖĞRENME SÜRECİ

Giriş

Dikkat çekme: Öğretmen derse taş kömürü ile gelerek öğrencilerin dikkatini çeker.

Güdüleme: Öğretmen öğrencilere ‘‘yaşamak için bir şehir seçecek olsanız o şehrin hangi özelliklere sahip olmasını isterdiniz? Sizce bu özellikler nüfusun o şehre yerleşmesini etkiler mi? ‘‘ şeklinde sorular sorar ve bugün bu konuyla ilgili bilgiler öğreneceğiz diyerek öğrencileri derse güdüler.

Gözden geçirme: Öğretmen gelen cevaplara göre konuyu toparlayarak ‘‘ Bugün dersimizde yaşadığımız yer ve çevredeki doğal özellikler ile beşeri özelliklerin nüfus ve yerleşme üzerindeki etkilerini öğrenmiş olacağız’’ şeklinde bir konuşma yaparak dersi gözden geçirir.

Derse geçiş: Öğretmen, akıllı tahta yardımıyla derse geçiş yapar.

Geliştirme

- Öğretmen akıllı tahta yardımıyla derse giriş yapar ve nüfus kavramını açıklar.

- Öğretmen nüfusa etki eden doğal ve beşeri özelliklerle ilgili haberleri haber bülten tahtasına asar ve öğrencilerden okumasını ister.
- Öğretmen okunan haberlerden yola çıkarak öğrencilere sorular sorar ve konuyu aktarır.
- Öğretmen akıllı tahta yardımıyla harita üzerinden bilgilendirmeler yapar.
- Öğretmen tahtayı ikiye bölerek nüfusun dağılışına etki eden doğal ve beşeri faktörleri öğrencilerin yazmasını ister.
- Öğretmen öğrencilerden buldukları haberleri panoya asmalarını ister.
- Öğretmen panoya asılan haberleri öğrenciler ile birlikte inceler.

C. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Özet

- Öğretmen nüfus ve yerleşme üzerindeki doğal ve beşeri unsurları kısaca örnekleyerek dersi özetler.

Değerlendirme

- Öğretmen dersin sonunda konuyla ilgili öğrencilere doğru yanlış etkinliği yaptırır.

A. BİÇİMSEL BÖLÜM

Okulun Adı: Yavuz Selim Ortaokulu

Sınıf: 5.Sınıf

Ders Adı: Sosyal Bilgiler

Öğrenme Alanı: İnsanlar, Yerler ve Çevreler

Konu: Neden Oldu?

Süre: 40 dakika

Kazanım: Yaşadığı çevredeki afetlerin ve çevre sorunlarının oluşum nedenlerini sorgular.

Temel Beceriler: Bu ders kapsamında öğrencilerin çevre okuryazarlığı, medya okuryazarlığı, gözlem ve iş birliği gibi becerileri gelişecektir.

Öğretme-öğrenme yöntem ve teknikleri: Anlatım, soru-cevap, tartışma, karikatürlerin kullanılması, haberleri belli bir dosya ya da defterde saklama, internet-gazete haberleri

Araç-gereç ve kaynaklar: Ders kitabı, akıllı tahta, sunu, karikatürler, gazete haberi

B. ÖĞRETME-ÖĞRENME SÜRECİ

Giriş

Dikkat çekme: Öğretmen çevre kirliliği ile ilgili bir animasyon izleterek öğrencilerin dikkatini çeker.

Güdüleme: Öğretmen öğrencilere “ Bugün sizinle çevre kirliliklerini öğreneceğiz” der.

Gözden geçirme: Öğretmen öğrencilere “bu dersimizin sonunda çevre kirliliklerini ve nedenlerini öğrenmiş olacağız” der.

Derse geçiş: Öğretmen akıllı tahtadan konuya ilişkin resimler göstererek derse geçiş yapar.

Geliştirme

- Öğretmen öğrencilerden akıllı tahtadan gösterdiği resimleri yorumlamalarını ister.
- Öğretmen yorumlar üzerinden konuya giriş yaparak gerekli bilgileri verir.
- Öğretmen çevre kirlilikleriyle ilgili günlük hayattan örnekler verir ve öğrencilere çevre kirliliklerinin oluşum nedenlerini sorar.
- Öğretmen sınıfı gruplara ayırarak her bir gruba bir çevre kirliliği verir (hava, su, toprak, gürültü).

- Öğretmen gruplardan çevre kirlilikleri üzerine tartışmalarını ister ve gruplar tartışma sonuçlarını sınıfla paylaşır.
- Öğretmen güncel internet haberlerinden 2-3 tanesini öğrencilere okutarak incelemelerini ister ve inceleme sonucunda haberleri öğrencilerle tartışır.
- Öğretmen öğrencilerden çevre kirliliği ile ilgili karikatürleri yorumlamalarını ister.

C. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Özet

- Öğretmen derste değinilen konu başlıklarını hızlıca toparlayarak dersi özetler.

Değerlendirme

- Öğretmen ders sonunda çevre kirlilikleri ve alınabilecek önlemlerle ilgili öğrencilere sorulur sorar ve aldığı cevapları tahtaya yazar.
- Öğretmen akıllı tahtadan eşleştirme oyununu oynatarak dersi değerlendirir.

A. BİÇİMSEL BÖLÜM

Okulun Adı: Yavuz Selim Ortaokulu

Sınıf: 5.Sınıf

Ders Adı: Sosyal Bilgiler

Öğrenme Alanı: İnsanlar, Yerler ve Çevreler

Konu: Doğa Kaynaklı Afetler ve Etkileri

Süre: 40 dakika

Kazanım: 5.3.5. Doğal afetlerin toplum hayatı üzerine etkilerini örneklerle açıklar.

Temel Beceriler: Bu ders kapsamında öğrencilerin çevre okuryazarlığı, medya okuryazarlığı, gözlem ve iş birliği gibi becerileri gelişecektir.

Öğretme-öğrenme yöntem ve teknikleri: Anlatım, soru-cevap, beyin fırtınası, haberleri belli bir defterde ya da dosyada saklama, televizyon haberi sunma

Araç-gereç ve kaynaklar: Televizyon maketi, mikrofon, ders kitabı, akıllı tahta, sunu, soru kâğıtları, kavanoz, müzik

B. ÖĞRETME-ÖĞRENME SÜRECİ

Giriş

Dikkat çekme: Öğretmen öğrencilere ‘‘Kızılırmak Türküsünü’’ dinleterek öğrencilerin dikkatini çeker.

Güdüleme: Öğretmen öğrencilere ‘‘Bu dersimizde afetlerin insan üzerindeki etkilerini öğreneceğiz’’ der.

Gözden geçirme: Öğretmen öğrencilere ‘‘ Afetlerin insan üzerindeki etkileri hakkında bilgi edineceğiz’’ der.

Derse geçiş: Öğretmen akıllı tahta ve ders kitabı yardımıyla derse geçiş yapar.

Geliştirme

- Öğretmen öğrencilere konuya ilişkin bilgiler verir.
- Öğretmen afetlerin yıkıcı etkileriyle ilgili haber izleterek öğrencilerle konuyu tartışır.
- Öğretmen sınıfa getirdiği televizyon maketini öğretmen masasına yerleştirir.
- Öğretmen bir önceki derste öğrencilerden hazırlamalarını istediği haberleri kontrol eder.

- Öğretmen gönüllü olan öğrencilerden hazırladıkları haberleri sunmaları ister.
- Öğretmen haber sunumları sonrasında diğer öğrencilerin arkadaşlarını eleştirmesini ister.
- Öğretmen gerekli yerlerde müdahale ederek öğrencilere sorular sorar ve konuyu pekiştirir.

C. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Özet

- Öğretmen konunun önemli yerlerine vurgu yaparak dersi özetler.

Değerlendirme

- Öğretmen sandalye kapmaca oyununu oynatarak dersin değerlendirmesini yapar.

Ek 12. Uygulama Görüntüleri

HEYELAN

DOĞAL AFET NEDİR?

Doğal afet, insanların etkisi olmadan meydana gelen, büyük yıkımlar yaparak insanların canına veya malına zarar veren doğa olaylarına verilen isimdir.

ÜLKEMİZDE GÖRÜLEN DOĞAL AFETLER

- 1- Deprem
- 2- Sel baskını
- 3- Yangın
- 4- Çığ
- 5- Heyelan

YANGIN

DEPREM

